

הישיבה העשרים של הכנסת התשיעית

יום שלישי, י"ח אב תשל"ז (2 אוגוסט 1977)

ירושלים, הכנסת, שעה 16:02

א. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

הז"ר פ. שינמן:

המקומיות (איסור השתתפות במכרזים), תשל"ז—1977 — מטעם חברי הכנסת מרדכי וירשובסקי; (4) חוק החברות הממשלתיות (תיקון), תשל"ז—1977 — מטעם חברי הכנסת זאב ורטהיימר.

כן הונחו החלטות ועדת הכנסת בדבר הצעת לחי קון סעיף 12 לתקנון הכנסת; בעניין גימלאות לחברי הכנסת ושאידיהם ובדבר סדרי הדיון בתקציב השנתי קון כזה בוועדה לאחר שהחוק יועבר אליה. לשנת הכספים 1977.

הגני מתכבד לפתוח את ישיבת הכנסת. ראשונה נשמע הודעה על המסמכים שהונחו על שולחן הכנסת.

מוכיר הכנסת נ. לורך:

ברשות היושב-ראש, הגני מתכבד להודיע כי הונחו היום על שולחן הכנסת לדיון מוקדם: (1) חוק חובת מכרזים, תשל"ז—1977 — מטעם חברי הכנסת מרדכי וירשובסקי; (2) חוק יסוד: הכנסת (תיקון) — מטעם חברי הכנסת אמנון רובינשטיין; (3) חוק הרשויות

ב. חוק ועדות הכנסת (ועדת העבודה והרווחה), תשל"ז—1977 * (קריאה ראשונה)

הז"ר פ. שינמן:

אנו עוברים לסעיף הבא: חוק ועדות הכנסת (ועדת העבודה והרווחה), תשל"ז—1977, קריאה ראשונה. את הצעת החוק יביא יושב-ראש ועדת הכנסת.

יצחק ברמן (י"ר ועדת הכנסת):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בהחלטה מיום 26 ביוני השנה ביטלה הכנסת שתי ועדות — ועדת השירותים הציבוריים ועדת העבודה. במקומן הוקמה ועדה חדשה בשם ועדת העבודה והרווחה. אבל שתי הוועדות שבוטלו נזכרות במספר חוקים בקשר לסמכויות ותפקידים שונים שהוטלו עליהן ויש צורך להסדיר העברה אוטומאטית של סמכויות אלה לוועדה החדשה. לדוגמה, בפקודת המתעסקים ברפואה 1947, סעיף 22, רשאי שר הבריאות לקבוע, בצו אגרות רשיון לעוסקים ברפואה, באישור ועדת השירותים הציבוריים. יש צורך שתהיה הפניה אוטומאטית כדי שסמכויות ממין זה תועברנה לוועדה החדשה, ועדת העבודה והרווחה. דוגמה אחרת: בחוק הביטוח הלאומי, בעניין סמכות שר העבודה בהתייעצות עם שר האוצר להגדיל גימלת שאירים. שוב, המלצה זו זקוקה לאישור ועדת העבודה. ולכן במקום להפנות בכל מקרה ומקרה ולעבור על כל החוקים והחוקים במקום שנזכרות סמכויות כאלה, מוצע פה לעשות זאת בחוק אחד.

אמנם ייתכן כי הוועדה שאליה תעביר הכנסת — כך אני מקווה — את הצעת החוק תמצא לנחוץ להוסיף כמה מלים בחוק המוצע ולהורות כי האמור בחוק לא יחול במקרים שבהם הועברו סמכויות מסמך

כויות שתי הוועדות לא לוועדת העבודה והרווחה אלא לוועדה אחרת. למשל, יש סמכות אחת שכנראה תועבר מוועדת העבודה לוועדת הכלכלה. ייתכן שיהיה תי קון כזה בוועדה לאחר שהחוק יועבר אליה.

אני מבקש להעביר את החוק המוצע לוועדת הכנסת.

הז"ר פ. שינמן:

אנחנו פותחים בדיון על הצעת חוק זו. רשות הדיבור לראשון המשתתפים בדיון, חברי הכנסת עמאר, ואחריו — לחברי הכנסת פעיל.

משה עמאר (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מציע להעביר הצעת חוק זו לוועדת החוקה, חוק ומשפט.

הז"ר פ. שינמן:

רשות הדיבור לחברי הכנסת פעיל, ואחריו — לחברי רתי הכנסת שטרן-קטן.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני רוצה להציע להחזיר את הצעת החוק הזאת למי שהגיש אותה, זאת אומרת, ליושב-ראש ועדת הכנסת. אסביר בקיצור את הנימוקים שלי.

אני חושב שאיחוד הפונקציות של ועדת העבודה לשעבר וועדת השירותים הציבוריים לשעבר אל ועדת אחת בכנסת — ועדת העבודה והרווחה — הוא משגה. אני חושב שהכנסת היתה עושה טוב אילו היתה

עד כה היא נקראת ועדת העבודה והרווחה, ואני באה לחלוק על הכותרת הזאת. לכאורה זה נראה כאילו דבר שבסמנטיקה, אולם לדידי יש בכל שם משהו ייחודי שבמהות ואין ספק שלגבי הנושא שלנו מדובר בבעיה מהותית שלה השלכות חברתיות משי-מעוותות.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, עלי-מנת להבהיר נקודה זו חייבת אני להביא לפניכם הגדרה של הקונצפט רווחה חברתית שעליו אני רוצה לבסס את עיקר טיעוני.

במדעי החברה אנו מוצאים שתי הגדרות למושג רווחה חברתית: האחת, שהיתה שכיחה עד סוף שנות ה-20, בעיקר בארצות-הברית, והיא מגדירה רווחה סוציאלית כשירות בלתי-קבוע הבא לשמש מענה זמני חולף למצבי חירום ומשבר משפחתי או כלכלי, כאשר הדגש הוא על הזמני, שבבוא העת כאשר יחול שינוי במצב המשפחה, במערך הכלכלי וכו', יפסיק השירות את פעילותו. הגדרה זו אומרת כי בתנאים מיוחדים של עירעור משפחתי או כלכלי או מגבלות אישיות יופעל מנגנון שלישי — שירות הרווחה, שיבוא למלא את החסר. לעומתה באה ההגדרה השנייה של הקונ-צפט, המקובלת היום בהרבה ארצות שונות בעו-לם, האומרת כי רווחה חברתית משמשת מערכת מאורגנת של שירותים חברתיים אוניברסאליים וספי-ציפיים שבאים לפתור בעיות סבוכות של החיים המו-דניים בכלל ולסייע לכל אדם להגיע להגשמה עצמית על-ידי גיצול יעיל ותקין של הפוטנציאל הפנימי שבו ושל משאבי החברה, לטובתו ולטובת החברה גם יחד.

אנו חשים מיד בשוני המהותי שבין שתי ההג-דרות, כאשר השנייה מושתתת על ערכי הדמוקראטיה המדגישים כי לכל בני-האדם צרכים שמחייבים את דאגת כלל החברה ובכך היא מבטלת את הגישה הראשונה הסלקטיבית המלווה תחושת סטיגמה של הבלתי-נורמאטיבי, השולי והמשני. אם תרצו במלים פשו-טות — צדקה למסכנים, עם כל המשתמע מכך. אין ספק כי בעצם הרעיון של הקמת משרד לרווחה, המאחד בתוכו משרדי סעד, עבודה, בריאות וביטוח לאומי באה לידי ביטוי קבלת המגמה שבהגדרה הש-נייה של רווחה חברתית. מעבר לשיקולים של ייעול וצמצום בהוצאות יש בו באיחוד המשרדים הנ"ל יצירת מערכת מאורגנת שתכלול את מימדי השירותיות ואשר תוכל להתייחס לנושאים של הכלל והפרט תוך אוריינטאציה כלל-חברתית, כאשר נקודת המוצא שלה היא: שינוי גישה לאיכות השירותים שיוביל ליחס שווה על פני הרצף, מהחלש עד לחזק יותר.

ובעצם היה מתקבל על הדעת שהוועדה תיקרא הוועדה לרווחה חברתית, אבל אנו עדים לתופעה מו-רה: לא זו בלבד שאין שמה בלעדי אלא שהוקדמה לו התיספת "העבודה", שהיא בסך-הכל פרט אחד בתוך הכלל של רווחה חברתית.

אני מעריכה מאוד את הנושא של עבודה ובהחלט רואה בו ערך חברתי נעלה. אבל הוא רק אחד המר-כיבים של המכלול רווחה חברתית ואינו יכול לבוא כראשון ונפרד בכותרת.

מפקידה את שתי הפונקציות בשתי ועדות — ועדת העבודה ועדת השירותים הציבוריים. זו דעתי. לכן אינני חושב שאנחנו צריכים לאשר את החוק המוצע. אנמך בקיצור נמרץ למה.

ועדת העבודה והרווחה המיועדת תצטרך לעסוק בנושאים המנקזים עבודה של כמה וכמה משרדים בממשלה: בריאות, עבודה וסעד, אשר בעתיד אולי יעברו יחדיו, אם כי אינני יודע עדיין את הפרטים. אציין מספר נושאים שצריך לטפל בהם ואני חרד שאם ועדה זו תעבוד בחפיפה אחת סופה שהיא תהווה צוואר בקבוק, לדוגמה: עומד על הפרק חוק ביטוח בריאות ממלכתי אשר מעסיק את הכנסת כמעט שמונה שנים ובוודאי יעסיק אותה עוד כמה וכמה זמן וה-וועדה המשותפת הזאת צריכה לעסוק בו. עומד על הפרק חוק פנסיה ממלכתית, וועדה זו תצטרך לעסוק בו. אם יעמוד על הפרק נושא של מס הכנסה שלילי, מה שאתם מכנים סובסידיה, לנצרך ב"ג" ולא למצרך ב"מ" — — —

(קריאה: חוק בוררות חובה.)

נכון, גם חוק בוררות חובה שאני מקווה כי לא יגיע. ובכן, בהינף יד אחת הזכרתי ארבעה חוקים שהוועדה הזאת — אם היא תצליח לעסוק רק בהם במשך ארבע שנים ותצא מהם בשלום — תהא זו ועדה של גאונים. צרפו לכך דבר נוסף — שלושה משרדים לשעבר יצטרכו לעסוק בוועדה זו: משרד העבודה, משרד הסעד ומשרד הבריאות. לכל אחד מן המשרדים האלה יש מערכת חינוכית בגלל סיבות היסטוריות: משרד העבודה — החינוך המקצועי; משרד הבריאות — בתי-ספר לאחיות למיניהם. אני מדבר על הדברים שהמשרד אחראי להם, אינני מדבר על החינוך האקדמי; משרד הסעד — בתי-ספר או פני-מיות לנוער מפגר, לנוער עברייני וכדומה. מי יעסוק בזה? מי יעסוק בנושאים חשובים כל כך? ייתכן מאוד שצריך להעביר את כל הנושאים הללו למשרד החינוך ולוועדת החינוך. אם הכנסת תסכים לוועדת העבודה והרווחה מבלי להעביר את נושאי החינוך הנ"ל אל ועדת החינוך היא תעשה משגה, היא תמנה ועדה ותטיל עליה עול כבד מנושא.

אני מציע שהכנסת תחזיר את החוק הזה לממ-שלה כדי שתאכוף על הקואליציה הנוכחית בכנסת, שהיא השוררת בעוונותינו, ותנסה לדחוף אותה להיר-הור שני שמה כדאי לקיים שתי ועדות, האחת ועדת העבודה והאחת ועדה לשירותי רווחה, ועל-ידי כך תקל הכנסת על עצמה את מלאכת העבודה הפארלא-מנטארית.

הי"ר פ. שינון:

רשות הדיבור לחברת-הכנסת שטרן-קטן, ואחריה — לחברת-הכנסת ידלון.

שרה שטרן-קטן (חיות דתית לאומית):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני באה להת-ייחס להצעת התיקון לחוק המובא היום לאישור בכ-נסת: חוק ועדות הכנסת (ועדת העבודה והרווחה), תשל"ז—1977.

דברי מכוונים לשם הוועדה. כפי שהיא הוגדרה

רק בזכות האישיות והדינאמיות של יושבי-הראש, ליתר דיוק, בקאדנציה האחרונה, של יושבות-הראש הנכבדות של הוועדה. הסיבה היא עניינית. ועדת העבודה טיפלה בנושאים חיוניים מאוד לכלל הציבור. אני מצטער שהכנסת הכנסת קטן יצאה מהאולם לאחר שדיברה. לא כל כך הבינתי מדוע היא צריכה לדחוק לקרן זווית או להשמיט לחלוטין את התיבה "עבודה" במדינת ישראל. אם יש דבר שמדינת ישראל זקוקה לו זה יותר עבודה, יותר מאמץ בעבודה, יותר ייצור ויותר פריון. מדוע צריך לדחוק לחלוטין את התיבה הזאת או לשים אותה כתיבה שנייה לאחר רווחה כאילו הבעיה במדינת ישראל היום היא לדאוג ליותר רווחה לפרט? יש ביעה של עוני, של מצוקה, אך לא רמת החיים צריכה לעמוד בראש עניינינו. חיים של רמה, איכות ותוכן — כן; לאו דווקא רמת חיים. ועדת העבודה טיפלה בעניינים רציניים. מה הסתתר מאחורי התיבה עבודה? בעיות תעסוקה מלאה; בעיית ההכשרה המקצועית וההסבה המקצועית; בעיית תיכנון כוח-אדם — דבר חיוני במדינה, מעושת אוכלוסיה בעיות של פריון עבודה ויחסי עבודה. כל האלמנטים הללו הם עניינים שבמרכז תשומת-לבנו. תוסיפו לזה שזו היתה הוועדה שעסקה בשיכון — ושיכון אף הוא עניין של שירותי רווחה, זה בהחלט עניין מרכזי. בסוגיה של משפחות מרובות ילדים אחד הפתרונות הרציניים הוא השיכון. כאשר עוסקים בחינוך מרגישים את ההשפעה של השיכון הדל והצר. ועדת העבודה עסקה בביטוח סוציאלי. אם תצרפו את האלמנטים של עבודה, שיכון וביטוח סוציאלי — זו עבודה מלאה לוועדה.

ועדת השירותים הסוציאליים עסקה בשלושה דברים חשובים. לא אמנה את כולם: בריאות, זה עניין שנוגע לכל האוכלוסיה; סעד, הטיפול באוכלוסיה החלשה ביותר; והיא עסקה גם בעבריינים צעירים, אותה קבוצה שולית של נערים שלא נקלטה במערכת החינוך ולא נקלטה בשירותי החינוך, שבנינו במשרד העבודה ובמשרד הסעד, והתדרדרה לעבריינות. (קריאה: שם הוועדה היה: הוועדה לשירותים ציבוריים.)

איני עוסק בסמאנטיקה. לא חשוב לי איך נקראה. כאשר מציעים למחוק את התיבה "עבודה" אמרתי מה כלול במושג הזה. אני מתאר כיצד כל ועדה היתה עמוסה בסוגיות חשובות ביותר.

מה קרה בכנסת הזאת? יש לנו כבר נסיון. שיה שבעות פועלת הוועדה המאוחדת. עוד לא היה דיון בנושא בריאות. הוועדה עוד לא נפגשה עם שר הבריאות. רבותי, בלי קשר הדוק בין שרים לוועדות הכנסת מאבדת הכנסת מיקרתה. במשטר פארלאמנטארי הכנסת היא לא גברא רבא. חשוב מאוד — היה לי נסיון אישי בזה — ששרים יוצרים קונטאקט עם ועדות כנסת, מופיעים, מביאים להן דברים שגם צאים על האנשים ולא רק דברים מוגמרים, מתייעצים, מאזינים. הוועדה המשושפת עוד לא ראתה את שר הבריאות, עוד לא הגיעה לנושא זה, כי עוסקים בנושאים הקשורים לוועדת העבודה. עוד לא עסקו בנושא שקשור לסעד, עוד אין שר, אבל עוד לא עסקו בנושא כזה. לא הגיעו לעניין של נוער עבריין. די בכך שמונת לפני הוועדה חוק בעניין גימלאות כדי

אולי יש כאן רמז למגמה להעמיד את העבודה במרכז וגושה הרווחה יידחק לאיזו פינה, כפי שהיה עד אתמול ואולי עד היום. קיוויתי אני, ועמיתי העובדים הסוציאליים יחד אתי, שהשינוי של המבנה יביא לשינוי גישה.

יכולתי עוד להבין שאולי יש מקום למחשבה שעל-מנת לתת הדגש נוסף לעבודה, שהיא לא תיבלע, חלילה — מה שנוגד את השקפתי, אבל נניח שמישהו רוצה לתת לה דגש — הייתי מבינה שאנחנו מדברים על ועדת רווחה חברתית ועל עבודה.

אבל אל נשכח את הנושא העיקרי שאנחנו כל כך נאבקים עליו: ליצור מישור משווה ולחפש פתרונות לכל אדם באשר הוא, ברצף הזה. אני חושבת כי בעצם השם אנחנו עושים עוול למגמה הפילוסופית-יארטית-חיונית שלנו; אנחנו עושים עוול לגור פו של עניין. אני מציעה שהכנסת תשנה את השם ואני מעלה כאן שתי אפשרויות. הייתי מעדיפה את האפשרות הראשונה: הוועדה לרווחה חברתית. לצורך הפרשה אני מציעה את האפשרות השנייה: הוועדה לרווחה חברתית ועבודה. אולי משעו יתוקן עם התיקון הזה.

היו"ר פ. שינמן:

רשות הדיבור לחברת-הכנסת ידלון, ואחריו — לחברת-הכנסת אלגרבלי.

אהרן ידלון (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אין אולי טעם לנהל מלחמות אבודות, אבל אני רואה מחובתי לומר שאין לי שום ספק שאיחוד ועדת העבודה עם ועדת השירותים הסוציאליים מחליש את המעורבות של הכנסת בענייני חברה, מחליש ומדלדל את ההתעניינות של הכנסת במה שנקרא שירותים חברתיים או שירותי רווחה. היו בכנסת שלוש ועדות שטיפלו בצד החברתי: ועדת החינוך והתרבות, ועדת העבודה ועדת השירותים הסוציאליים. שלוש הוועדות, מראשית כיינונה של כנסת ישראל, היו ועדות פעילות, אקטיביות בצורה בלתי-רגילה. כולן היו עסוקות; כולן היו עמוסות וכולן תרמו תרומה חשובה במידה שהכנסת בכלל יכולה לתרום באמצעות דיוניה. במקום להגיד שלוש הוועדות אנחנו משאירים שתיים. במקום להגיד ביר את המעורבות של הכנסת בענייני חברה אנחנו עושים לצימצומה.

אני יודע שיש הסבורים שקיים יתרון אירגוני באיחוד משרדים. לי יש ספקות בנדון. לא תמיד כל המאחד משרדים הרי זה משובח. אבל ברור לי ללא צל של ספק שאין שום יתרון אירגוני וכספי באיחוד ועדות כנסת. אין פה צימצום מנגנונים, שהוא אפשרי באופן פוטנציאלי כאשר מאחדים משרדים. אין שום יתרון אירגוני וכספי באיחוד ועדות כנסת. התוצאה של איחוד ועדות כנסת היא פשוט: טה: פחות חברי כנסת עוסקים בנושאי רווחה, בנושאי שירותי רווחה; פחות נושאים ציבוריים הנוגעים לציבור האזרחים הרחב יגיעו לדיון בוועדות הכנסת. לפי דעתי, הכנסת תאבד מיקרתה, תאבד ממעמדה וממעורבותה.

ועדת העבודה וועדת השירותים הסוציאליים היו ועדות, כפי שאמרתי כבר, פעילות ביותר בעבר, ולא

מרדכי אלגרבלי (התנועה הדמוקרטית לשינוי):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני חושב שהנושא המועלה היום לדיון, איחוד ועדות הכנסת — ועדת העבודה ועדת השירותים הציבוריים — לוועדה אחת לרווחה חברתית, מגדיר את הבעיה באופן חלקי בלבד. אנו צריכים לראות את התמונה הכוללת. הבעיה החברתית היא רב-ממדית, והבעיה העיקרית העומדת לפנינו היא שאנו חייבים לראות באיזו מידה הכנסת שותפת לראייה הכוללת של העניינים, לקביעת סדרי עדיפויות ולחקיקה נכונה.

האיחוד המוצע, לדעתי, הוא טוב, אבל זה פתרון חלקי בלבד. הוא מבטא את האיחוד הצפוי של משרד הרווחה החברתית ומשרד העבודה והסעד במסגרת יותר כוללת, יותר אוניברסלית. אבל צעד זה הוא חלקי בלבד, מאחר שאיננו מטפלים בו לא בבעיות הדיור, לא בבעיות החינוך ולא בבעיות הכלליות של הבטחת הכנסה.

לכן הצעתי היא לתקן את החוק המוצע על-ידי הקביעה שנושא השיכון של משפחות מרובות ילדים ונושא פינויים של דיירי משכנות עוני יהיה בטיפולו של הוועדה לרווחה חברתית, וכנ"ל לגבי נושאי הסעד. זה יאפשר ריכוז הטיפול הענייני בוועדה לרווחה חברתית.

מאידך גיסא אני מציע להוציא את נושאי הנוער — עבריינות גוער, חינוך מקצועי והכשרה מקצועית — מתחום טיפולה של הוועדה לרווחה חברתית ולהעבירם לטיפולו של ועדת החינוך והתרבות. בזה אני רואה אפשרות לאיחוד כל נושאי החינוך במסגרת אחת.

אני מציע איפוא שבפיסקה 9 תבוא התוספת הבאה: משכנות עוני וטיפול בדירות של משפחות מרובות ילדים יועברו לוועדה לרווחה חברתית. מאידך גיסא אני מציע להעביר את נושא הטיפול בנזע עברייני ומניעת עבריינות לוועדת החינוך. בדרך זו נגיע לתיאום טוב יותר, לעבודה עניינית יותר ולראייה כוללת יותר.

הייתי מבקש מאת יושב-ראש שתי הוועדות, גם יושב-ראש הוועדה לרווחה חברתית וגם יושב-ראש ועדת החינוך, לקבוע בצורה מסודרת שאחת לחודש תהיה ישיבה משותפת של שתי הוועדות, מאחר שאני רואה באינטגרציה של השירותים, במיוחד על רקע אזרחי, חידוש שיכול להביא לשיפור המצב החברתי.

הד"ר פ. שינמן:

רשות הדיבור לאחרון המשתתפים בדיון, חבר הכנסת טובי.

תופיק מזבי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, בדיון שהתנהל גם בוועדה המסדרת, בתחילת פעילותה של הכנסת התשיעית, וגם במליאת הכנסת, הבענו את התנגדותנו לפירוקה של הוועדה לשירותים ציבוריים, פירוק שהי סלפנינו בא כיום לתת לו תוקף. אנו רואים בביטול זה, ובשינוי שיחול בתקנון הכנסת בעקבות ביטול הוועדה לשירותים ציבוריים, לא דבר טכני ולא סתם מיווג של שתי ועדות — ועדת העבודה והוועדה לשירותים ציבוריים — אלא שינוי המשקף

להעסיק את הוועדה חודשים רבים בחקיקה. כך שאינני חושב שעשינו טובה לכנסת ולענייני הציבור החירניים. איני עוסק בצד הפוליטי-מפלגתי. איני יודע איך היו מחלקים את הוועדות בין המפלגות לוא היתה עוד ועדה. מי שהפארלאמנט יקר לו ורוצה שהציבור ירגיש שענייניו מבוררים בפארלאמנט יסכים אתי שנעשתה פה טעות: נעשתה טעות באיחוד שתי ועדות שכל אחת היתה עמוסה, שכל אחד עסקה בעניינים שנוגעים לכל אזרחי ישראל.

אדוני היושב-ראש, בהזדמנות זו הייתי רוצה לתבוע — לא הסאמנטיקה חשובה לי, חברת הכנסת קטן — את עלבון הגישה למה שאנחנו קוראים שירותים חברתיים או שירותי רווחה. לפי דעתי, במדינת ישראל הקטנה הזאת בת 3.5 מיליון תושבים, מה שאנחנו מכנים שירותים חברתיים זה בעיקרו של דבר השקעה כלכלית, ההשקעה האפקטיבית ביותר של המדינה. כי היא השקעה באדם. והשקעה באדם חשובה יותר ותורמת יותר מאשר השקעה במכונות והשקעה בבניינים.

לא מכבר ראיתי מחקר על החינוך בארצות-הברית. המחקר מוכיח שההשקעה בחינוך תרמה לתפוקה הלאומית יותר מאשר ההשקעה במכונות ובבניינים. מחקר זה מראה כיצד משנת 1929 עד 1960 שיפור החינוך בארצות-הברית תרם לתפוקה הלאומית של ארצות-הברית יותר מאשר ההשקעה בהון שאנו רגילים לה, של עוד בניינים ועוד מכונות. הוא הדין — ושר הבריאות בוודאי יודע זאת — ההשקעה בבריאות האדם. היא לפעמים גורם מכריע מבינית יכולתו של המשק.

כאשר אני שומע על השקעות אדירות אפילו בחיפוש נפט, בחיפוש אוצרות טבע מתחת לפני האדמה, אני שואל: מדוע אנו נוטים להזניח את האוצר הגדול שלנו שמעל פני האדמה — האדם? גם מבחינה זו אני מבחין בסימפטום לא בריא שבא לידי ביטוי באיחוד שתי הוועדות.

לא אצביע נגד, כי אם אפשר לברר את הנושא במליאה, ללא ספק אפשר לברר אותו בוועדה. אם לא נתקבל הצעתי ואם יוחלט לאחד את שתי הוועדות, בסופו של דבר נפיק מכך תועלת מבחינה אחת, והיא שכל נושאי הבטחת ההכנסה יהיו מרוכזים יחדיו. ואז אציע שנושאי החינוך והנוער העברייני יהיו בטיפולו של ועדת החינוך והתרבות, יהיה אשר יהיה מבנה משרדי הממשלה ויוחלט מה שיוחלט על מיקום שירותי החינוך שהיו בעבר בנפרד במשרד העבודה ובמשרד הסעד. אני מנית שבוועדה המסדרת תפת לא יגיעו לבעיות חינוכיות אלה. הגה יש כיום קיצוץ רציני בתקציב משרד העבודה, בתקציב משרד הרווחה, קיצוץ שהוא בעיקרו בהכשרה המקצועית לנוער. ואין עם מי לברר את הנושא ואין זמן לברר אותו. אם יוחלט על איחוד שתי הוועדות אציע תיקון של העברת תחומי פעולה מהוועדה המאחדת לוועדת החינוך והתרבות.

הד"ר פ. שינמן:

רשות הדיבור לחברת הכנסת אלגרבלי, ואחריו — לאחרון המשתתפים בדיון, חברת הכנסת טובי.

— חוק ועדות הכנסת (ועדת העבודה והרווחה) (טובי, שינמן, ברמן); שינוי שם ועדה (שינמן, ברמן) —

קוקים שונים, הצענו — ואנחנו מבקשים שהכנסת תקבל את ההצעה להעביר את הצעת החוק לוועדה — שלא יהיה צורך לתקן בנפרד את כל אותם חיי קוקים שבהם נזכרות שתי הוועדות הללו. זה ותו לא.

אשר לוועדה שצריכה לטפל בנושא — כפי שצ"י יינתן נאמר בתקנון לגבי ועדת הכנסת שאחד מתחומי ענייניה הוא תקנון הכנסת ועניינים הנובעים ממנו, לכן הגיוני שהנושא יעבור לוועדת הכנסת. ברור שזה עניין הנוגע לתקנון, ולכן זה עניין הנוגע לוועדת הכנסת.

אשר לדברי חברי הכנסת פעיל, שטרן-קטן, ידלון, אלגרבלי וטובי נדמה לי שיש פה טעות שרמזתי עליה כבר לפני כן. מדובר פה בתיקון טכני. מונחת על שולחן הכנסת לפני חברי הכנסת הצעה לתיקון תקנון הכנסת לפי החלטות ועדת הכנסת. בין השאר מפורטות בה הסמכויות המוצעות לוועדת העבודה והרווחה. לחברי הכנסת יש 14 ימים מהיום אפשרות להגיש בכתב ליושב-ראש ועדת הכנסת השגות על התיקון המוצע. הוועדה תדון בהשגות שיוגשו לה, ולאחר מכן תונח הצעת התיקון בנוסחה הסופי להצבעה בכנסת. אם יש השגות והצעות לתיקונים, הן צריכות להיות מוגשות והן תבואנה לדיון. לא זו הוזמנויות ולא זו הצעת החוק שבמסגרתה צריך הדבר הזה להידון.

אני מבקש איפוא להעביר את הצעת החוק לוועדת הכנסת, להכנתה לקריאה שנייה ושלישית.

הח"ר פ. שינמן :

לפנינו הצעת יושב-ראש ועדת הכנסת להעביר את הצעת החוק לאחת הוועדות, להכנתה לקריאה שנייה ושלישית.

יצחק ברמן (יו"ר ועדת הכנסת):
הצעתי להעבירה לוועדת הכנסת.

הח"ר פ. שינמן :

חברי הכנסת עמאר הציע להעביר את הצעת החוק לוועדת החוקה, חוק ומשפט. נעביר אותה לוועדת הכנסת כדי שזו תחליט איון ועדה תדון בה. אבל באופן כללי יש הצעה להעביר את הצעת החוק לאחת הוועדות, להכנתה לקריאה שנייה ושלישית. יש גם הצעה של חברי הכנסת פעיל להחזיר את הצעת החוק, בלי להעבירה לוועדה. אני מעמיד להצבעה את ההצעה להעביר את הצעת החוק לוועדה.

הצבעה

ההצעה להעביר את הצעת חוק ועדות הכנסת (ועדת העבודה והרווחה), תשל"ז—1977, לוו"עדה שתקבע ועדת הכנסת נתקבלה.

ג. שינוי שם ועדה

הקליטה. אני מבקש את אישורה של הכנסת לשינוי השם.

הח"ר פ. שינמן :

הכנסת רושמת לפנייה את הדעת יושב-ראש ועדת הכנסת.

גישה חדשה, מדיניות חדשה, בשאלות סוציאליות, שב-מהותה היא גישה מעמדית, אנטי-פועלית, אנטי-סוציאלית, אנטי-עממית. גישה זו נובעת לפי דעתנו מה-שינוי שהשתקף בבחירות, מהשינוי בכנסת עם בואו של הליכוד לשלטון, עם בואם של הנציגים הישירים של בעלי ההון במקום עושי דברם של בעלי ההון שהיו בעבר, שאמנם ניהלו מדיניות לטובת ההון נגד השכבות העממיות, אבל היו נאלצים להתחשב במידת-מה בהלכיה הרוח ובתביעות הציבור. היום שלטון הליכוד, בצעדיו הראשונים, במתן גיבוי לביטול הוועדה לשירותים ציבוריים, בא לשקף מדיניות של צימצום השירותים הציבוריים, של פגיעה בשכבות העניות, בשכבות העמלות, בשאלות שכונות העוני, בשאלות הבריאות העממית ובשאלות ציבור הפועלים. מה שמשחק מהשינוי הטכני הזה, כביכול — ביטול ועדת השירותים הציבוריים — זה יהיה פגיעה בבעיות השכבות העממיות, בשאלות הסעד, הבריאות, שכונות העוני. שינוי טכני זה יבטיח מדיניות צימצום תקציבים לשירותים הציבוריים וצימצום תשומת-הלב בנושאים אלה.

לכן התנגדנו לשינוי הזה, ובקריאה הראשונה — להצעת החוק שבאה מטעם ועדת הכנסת לשקף את התמונה הזאת, אנחנו מביעים את התנגדותנו לה. אנחנו חושבים שזה יהיה יותר מועיל לטיפול של הכנסת בבעיות הציבור העממי, העני, המקופח, שה-וועדה לשירותים ציבוריים תישאר על כנה כוועדה סטטוטורית קבועה. על כן אנו מציעים להחזיר את החוק לוועדה, לשם דיון נוסף, במטרה למנוע את ביטול הוועדה לשירותים ציבוריים.

הח"ר פ. שינמן :

רשות הדיבור ליושב-ראש ועדת הכנסת שישב למתווכחים.

יצחק ברמן (יו"ר ועדת הכנסת):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אשר לדבריו של חברי הכנסת עמאר, בסעיף 12(א), הקובע את סמכויות הוועדות השונות בכנסת, נאמר שבין סמכויותיה של ועדת הכנסת: תקנון הכנסת ועניינים הנובעים ממנו. החוק המוצע הוא ללא ספק עניין הנרבע מן התקנון. הצעת חוק זו בעצם אינה נוגעת לכל הבעיות שהוזכרו פה על-ידי חברי הכנסת שהשתתפו בוויכוח. השאלות כמה ועדות כנסת קבועות תהיינה ואילו ועדות תקבלנה את הסמכויות של ועדת השירותים הציבוריים וועדת העבודה — שאלות אלה הוכרעו כאן ב"ב 26 וב"ב 27 בחודש יוני. ההצעה הזאת היא בעצם טכנית בלבד. לאור העובדה שיש ועדה אחת במקום שתיים ולאור העובדה שיש איזכורים שינויים לגבי הסמכויות של שתי הוועדות האחרות בחי-

הח"ר פ. שינמן :

רשות להודעה ליושב-ראש ועדת הכנסת.

יצחק ברמן (יו"ר ועדת הכנסת):

ועדת הכנסת בישיבתה היום החליטה כי הוועדה לענייני עלייה וקליטה תיקרא מהיום ועדת העלייה

ד. הודעת יושב-ראש ועדת הכנסת

היו"ר פ. שינמן :

רשות להודעה ליושב-ראש ועדת הכנסת.

יצחק ברמן (יו"ר ועדת הכנסת):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מתכבד למ" סור לכנסת את ההודעה הבאה: בישיבת הכנסת מיום ה' באב תשל"ז, 20 ביולי 1977, הוחלט מכוח סעיף 71 לכא של התקנון להטיל על ועדת הכנסת לקבוע את הוועדה שתדון בהצעה לסדר-היום של חברת-הכנסת תמר אשל, בנושא: שינוי הטיפול במקרי אונס. ועדת הכנסת בישיבתה היום החליטה להעביר את הדיון בהצעה הנ"ל לוועדה משותפת של ועדת החוקה, חוק ומשפט וועדת הפנים ואיכות הסביבה. הוועדה תהיה בת עשרה חברים, חמישה מכל ועדה. יושב-ראש הוועדה יהיה חבר ועדת החוקה, חוק ומשפט.

בישיבת הכנסת מיום ה' באב תשל"ז, 20 ביולי 1977, הוחלט בהתאם לסעיף 71 לכא של התקנון להטיל

היו"ר פ. שינמן :

הכנסת רושמת לפנייה את החלטות ועדת הכנסת שהוקראו עליידי יושב-ראש ועדת הכנסת.

ה. הצעות לסדר-היום

1. ההצעה למזג את יום כ"ז ניסן, יום זכרון השואה והגבורה, עם יום

תשעה באב

היו"ר פ. שינמן :

חברי הכנסת, אנו עוברים לסעיף הבא — הצעות דחופות לסדר-היום. בראשונה — הצעה לסדר-היום מס' 164, אשר הוכרה עליידי ועדת הכנסת כדחופה ואשר נושאה הוא: ההצעה למזג את יום כ"ז ניסן, יום זכרון השואה והגבורה, עם יום תשעה באב. רשות הדיבור לחבר-הכנסת גדעון האוזנר.

גדעון האוזנר (המפלגה הליברלית העצמאית):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בעת מסעו של ראש הממשלה בארצות-הברית, מסע אשר הערכנו אותו בשבוע שעבר וגם דיברנו בשבחו, נתפרסמה הודעה כי ראש הממשלה, בשיחתו שם עם הרב סר לוביצקי, חיונה דעתו כי ראוי שיום זכרון השואה והגבורה ואולי גם יום אחר יתמזגו או ייכללו ביום תשעה באב. ניתן פירסום רב לדבר, בהבלטה יתירה, וגם מי שאינו נמנה עם תומכיו הקבועים של ראש הממשלה יודע שאין הוא משתית דבריו לריק. יש על כן מקום להניח כי אכן הכוונה היא להמשיך ביומה זו, במגמה להשיג את מיווג יום זכרון השואה והגבורה בתשעה באב.

מיד לאחר שנתפרסם הדבר נתקבלו קריאות טל-פון ופניות רבות מחלקי הארץ השונים, ממוסדות ואי-שים, מאירגונים ואנשים פרטיים, רובם ככולם ניצולי השואה, שנתמלאו חרדה לגבי יומה זו. אקרא רק פניה אחת שהופנתה אלי עליידי האירגון העולמי של הלוחמים היהודים, הפארטיואנים ואסירי המחתות: "בשם הנהלת האירגון העולמי של לוחמים יהודים, פארטיואנים ואסירי המחתות אנו פונים אל כבודו לאחר שנודע לנו על המגמה לביטול יום השואה והגבורה או איחודו עם יום אחר. אנו נתנגד בכל תוקף לעוול המוסרי שייגרם עם חיסולו של יום הזכרון היחיד

לרצח העם, הנורא ביותר בתולדות האנושות. בשם האירגון העולמי: פסח בורשטיין, סטפאן גראייק".

אדוני היושב-ראש, יום זכרון השואה והגבורה קבוע בחוק וידוע, כמוכן, כי לשם שינוי הדבר הזה דרוש שינוי החוק. אף-על-פי-כן חושבני כי אל לה לכנסת להמתין עד שהדבר יתפרסם בדפים הכחולים של הצעות חוק, ויהיה ויכות שיגרתי על תיקון חוק זכרון השואה והגבורה, אלא ראוי לדון בדבר לפני כן כדי לשים קץ, לפי הצעתי, למגמה זו כבר ברא-שיתה.

יום זכרון השואה והגבורה נתקבל לאחר דיון נוקב וממושך בכנסת. הכוונה היתה לייתר יום קרוב ככל היותר ליום מרד גיטו ורשה, אשר פרץ, כיודע, בערב פסח. הואיל ולא ניתן הדבר לייתר לכך את ערב פסח, ובוודאי לא את התאריך הלוועזי של 19 באפריל, גמרה הכנסת אומר לקבוע לכך יום קרוב והוא כ"ז בניסן. תאריך זה לא רק נכתב בספר החוקים ולא רק נקבע בלות השנה היהודי כיום זכרון; הוא נחרת גם על לוח הלבבות של העם בארץ ובתפוצות. הוא מאחד את המוני בית ישראל — דתיים וחילוניים, מסורתיים ואחרים — מכל השכבות. כל מי שהש-תחף אפילו באסיפת זכרון אחת בארץ או בתפוצות יודע כי יום זה מלכד את העם, וכפי שהשואה שטפה ועברה כמטה זעם את האומה כולה, כך מאחד יום הזכרון את שרידי החרב בזכרון השואה והגבורה.

נזדמן לי השנה להופיע בעצרת גדולה בחוף-לא-רץ, אולי הגדולה בעולם — בניו-יורק. היא נהוגה השנה בבית-כנסת רפורמי, "עמנואל טמפל", ורבו הצ-עיר של בית-הכנסת נשא שם דברו. אולי לא למותר להוסיף כי פתח את דבריו ביידיש אשר נשמעה בפעם הראשונה מעל דוכן "עמנואל טמפל" מפי רבו של בית-כנסת זה. אחריו הופיעו ראשי זרמים דתיים אחר-

לא למען פולחן דרוש יום צום תשעה באב ולא כדי לצאת ידי חובת השואה דרוש לנו יום זכרון השואה והגבורה. לנו הוא דרוש, למעננו, למען הלקי- חים שנפיק ממנו ולמען ישריין אותנו בהחלטתנו הנחושה כי לא תהיה עוד שואה.

הנביא זכריה חזר לנושא אחר כך בפרק ח' ואו- מר: יבוא יום ויבוטלו כל ארבעת הצומות, גם צום גדליה, גם עשרה בטבת, גם שבעה-עשר בתמוז וגם יום צום תשעה באב. יבוא יום בו "צום הרביעי וצום החמישי וצום השביעי וצום העשירי יהיה לבית יהודה לששון ולשמחה ולמועדים טובים והאמת והשלום אהבו". יבוא יום, כשישרור השלום ותשרור האמת בינינו לבין עצמנו, ביחסים בין עם לעם, וישרור הש- לום באזור, אז יהיה מקום לחשוב על יומה כזאת. כעת, בדורנו, אני מציע לראש הממשלה לחדול ולמ- שוך ידו מיוזמה זו. הדבר מחריד את ניצולי השואה ואת שרידיה ומדאיג רבים רבים.

אני מציע כי הכנסת תחווה דעתה בכיוון זה ותדון בנושא.

הי"ר פ. שינמן:

ראש הממשלה ישיב על ההצעה לסדר-היום של חברי-הכנסת האונזר.

ראש-הממשלה מ. בגין:

אדוני היושב-ראש, מורי ורבותי חברי הכנסת, אני עולה להשיב על הצעתו של חברי-הכנסת האונזר בד- חילו ורחימו. אנחנו מדברים על אסון האסונות שקרה לעמנו, שלא יישכח לעולמים. לא רק בדורנו אלא גם בדורות הבאים.

וראשית תשובתי — העמדת ההצעה על תיקנה ועל אמיתותה. לא הצעתי לבטל את יום השואה. נהפוך הוא, הצעתי שיהיה יום התייחדות עם השואה והוא יהיה בתשעה באב.

ועתה אסביר לכנסת מה הניע אותי, לא רק בזמן הביקור בארצות-הברית אלא במשך שנים רבות, לח- שוב על הרעיון הזה. רבותינו קבעו גם את יום האבל על המקדש הראשון בתשעה באב אף-על-פי שאין הוכחות כי דווקא ביום ההוא נחרב. מה הטעם? משום שיש גבול לביטוי הצער והאבל. רבותינו ידעו את נפש האדם ולכן לא רצו שיהיו שני ימי אבל על חורבן בית תפארתנו וקבעו אותו ליום אחד, הוא תשעה באב.

חכמינו בדורות אחרים קבעו שהזכרון של אחד המאורעות הכבדים בתולדותינו, בלי רצח עם, הלא הוא גירוש ספרד, יהיה בתשעה באב. עוד לפני כן, בהקשר של מסעי הצלב, קבעו חכמי הדור שזכר קידוש השם במגנצלה ובוורמייזא יהיה בתשעה באב. זאת היא המסורת, והיא נכונה.

באה עלינו השואה הזאת. לא הצעתי, כפי שא- מרתי כבר, לוותר על זכרון השואה, ובאשר לגבורה אייחד את דברי בהמשך תשובתי. תשעה באב הוא סמל של מקור תלאותינו וצרותינו. מאז נחרב בית תפארתנו החלו הייסורים של עמנו לפני 1907 שנים, וכל ימי האבל שדיברתי עליהם חוברו לאותו יום

רים ביהדות ארצות-הברית. גם בארץ, כידוע, משת- פים עצמם באסיפות האזכרה כל חלקי הציבור, לרבות הנוער.

אין בדעתי לפגוע כהוא-זה בקדושתו של יום תש- עה באב, המסמל את חורבן המקדש ואת חורבן הארץ. אבל יום השואה מסמל את חורבן העם בדורותינו. תשעה באב, הנחוג כיום אבל מאז חורבן הבית הרא- שון, יבטל למעשה ויבלע את יום זכרון השואה וה- גבורה. מה יעשה יהודי חרד בערב יום "מאוחד" זה? הילך לבית-הכנסת ולומר קינות על חורבן הבית או ילך לאסיפת זכרון בהר-הזכרון בירושלים? לאן גלך — לאסיפת זכרון או לכותל, להקיף את העיר הע- תיקה על החומה, כנהוג מימים ימימה?

אם מדינת ישראל תבטל את יום זכרון השואה, לא יהיה לו עוד כל זכר בתפוצות. הוא קיים שם, לאחר שעשינו מאמץ גדול לשתול אותו כיום זכרון בין המוני בית ישראל, מפני שהוא קיים כאן, אם יחדל להתקיים כאן, הוא יחדל להתקיים כנכס לאומי רב- ערך בתפוצות וב ישראל.

זאת ועוד: הצלחנו להכניס את מושג השואה והפקת לקחיה לתוך בתי-הספר בארץ. לצערי לא הק- דישו בתי-הספר בישראל, בזמן האחרון, את הזמן הד- רוש המתאים וליאה לנושא חשוב זה. היו בכך מעלות ומורדות וישנם מפעלים שונים מטעם "יד ושם" הבאים להפיץ את לקח השואה בתקופת החופשה של בתי- הספר, הרי אפילו אותו מעט הקיים כיום סביב יום השואה בבתי-הספר, גם הוא יתבטל.

והרי ראש הממשלה הוא זה אשר בוצק טען כי השואה היא הרקע להווייתנו בישראל, כי עם אשר עבר שואה לא יחזור עוד להיות מה שהיה מקודם וכי העולם עמד מנגד בימים הנוראים ההם. בשם לקחי השואה, בשם העם שנותר לפליטה, דיבר ראש הממשלה באוני אישי ארצות-הברית והעולם. איך אפ- שר לבסס את הטיעון ההוא, המוסרי, המדיני, לקחי השואה, ובו בזמן לומר שאין לנו צורך ביום זכרון מיוחד לאירוע מחריד זה בתולדות ישראל?

נכון, רבים ימי האבל בלוח השנה שלנו, רבים מדי. עם הנמצא על במת ההיסטוריה זה כארבעת אלפים שנה צבר ימי זכרון רבים בתולדותיו. ימי האבל רבים מימי השמחה. אבל זהו מעט מן המזמר שהעם יכול וחיבב לשלם בעד זה שהוא ממשיך לצעוד על במת ההיסטוריה וחיידש נעוריו במדינתו.

ולבסוף, אדוני היושב-ראש, אין זה נסיון ראשון בתולדות ישראל לבטל ימי אבל. הנסיון נעשה עוד בימי שיבת ציון הראשונה, לאחר חורבן בית ראשון. זכרו של אותו נסיון מצוי בספר זכריה, כאשר הכ- הנים והנביאים פנו אל הנביא ושאלו אותו שמא אפשר כבר עכשיו, לאחר שיבת ציון, לבטל את יום צום תשעה באב, הוא יום צום החמישי, וכך אמרו: "האבכה בחודש החמישי הינור כאשר עשיתי זה כמה שנים?" והנביא ענה בשם ה': האם בשבילי אתם צמים? אמרו אל כי עם הארץ ואל הכהנים לאמרו: אתם כי צמתם וספוד בחמישי ובשביעי, וזה שבעים שנה, הצום צמתוני אני? וכי תאכלו וכי תשתו הלא אתם האוכלים ואתם השותים."

ראש-הממשלה מ. בגין:

ידידי היקר, אני מוכן להתייעץ עם כל אחד. אני עכשיו מדבר על הגבורה. אתייעץ גם עם הפאר-טיואנים. מה הרעש? הרי פה חלה אי-הבנה. המציע דיבר על כך שאני העליתי רעיון לבטל את יום השואה. הרי בדיקו להיפך. אני מציע להנציח את יום השואה, למלא אותו תוכן למען ייזכר לדורי דורות.

נרעון האונגר (המפלגה הליברלית העצמאית):
אדוני ראש הממשלה, זה ביטול.

ראש-הממשלה מ. בגין:

אדוני, יש לנו חילוקי-דעות. במוסד ממלכתי מסויים סיפרתי על ההצעה הזאת וראיתי כמו עיני מידה רבה של הסכמה מצד חברי הכנסת מסיעות שונות. אני מסביר עכשיו את הסוגיה השנייה — יום הגבורה. אני מציע שיהיה יום זכרון לכל גיבורי ישראל, ללא הבדל בין דם לדם, בין גבורה לגבורה, גם במור-לדת וגם בגולה, כי כולם נלחמו וכולם נפלו למען עמנו.

הנה כי כן הרעיון בשלמותו, אדוני היושב-ראש. אמנם כן, אני מניח שאנחנו נגיש בשם הממשלה הצעת חוק על נושא זה, כי דרושה הצעת חוק. במושב הבא של הכנסת יהיה לנו דיון נוסף, אבל הסוגיה היא גדולה, רבת משמעות היסטורית ומוסרית. בהחלט צריך לשמוע דעותיהם של חברי הכנסת.

על כן מסכים אני לקיים דיון במליאת הכנסת על הנושא הזה. בעקבות הדיון תחליט הכנסת על העניין במהותו, ובאחד הימים תדון גם בהצעת החוק כפי שנגישנה.

היח"ר פ. שינמן:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת ידלין, להצעה להע-ביר את הנושא לדיון בוועדה.

יצחק נבון (המערך):

למה לא דיון במליאה? מדוע להעביר לוועדה?

היח"ר פ. שינמן:

אינני יודע. זכותו של חבר-הכנסת ידלין להציע מה שברצונו להציע.

אהרן ידלין (המערך):

אינני מחייב אותך להצביע בעד הצעתי.

ולמן שובל (הליכוד):

האם הטיעה שלך אישרה זאת?

אהרן ידלין (המערך):

לא. לא הבאתי זאת לדיון בסיעה.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, גם אני מעיר הערות, כאשר אני בא להציע לטפל בנושא הזה בוועדה, בדחילו ורחימו, אדוני ראש הממשלה. ובד-חילו ורחימו מבקש אני ממך לבחון מחדש את הצ-עתך ולא לרבוך בה.

אני סבור שיש שלושה ימי זכרון לעם בישראל, ואמנם יש ביניהם סמיכות של זמן, אבל בעיקר יש

האבל שהיה זכור בתפוצות הגולה בהתייחדות של המונים, של כל הלבבות. אני זוכר כילד וכנער את תשעה באב בקהילה היהודית שבה גולדתי וגדלתי. המונים המונים של בית ישראל זרמו לבתי-הכנסת וישבו על הרציפה ואמרו "איכה" ואמרו קינות. אחת הקינות היא על קדושי וורמייזה ומגנצה.

היום בתשעה באב לא זה המצב. אני נתראיינתי לפני צאתי מארצות-הברית, וזה היה יום תשעה באב, ואמרתי באוני מיליונים אמריקנים: זה יום מיוחד בימינו, ולכן אפתח במקום תשובה על השאלה הרא-שונה בהזכרת העובדה שלפני 1907 שנים הסתערו הלגיונות החמישי והשנים-עשר על הרה-הבית, הציתו-הו, התריבוהו, שיעבדו את עמנו ופתחו את כל פרשת תלאתינו וצרותינו במשך יותר מ-1800 שנה. אמרו לי אחר כך יהודים: בפעם הראשונה אנחנו שמענו על היום הזה. עד כדי כך.

גם בארץ יש המשיגים אם בתשעה באב יכולים אנו לדבר על ירושלים הבזויה ועל העיר המושפלת, והיו גם השגות של כל מיני חכמים. נכון שנוהרים רבבות יהודים דתיים לכותל באותו יום, אבל נשאל את עצמנו: האם הדור הצעיר מתייחד באותו יום, שאסור לבטלו? את התשובה אינני צריך להזכיר. אם נזכור בתשעה באב את השואה, את חורבן הארץ, את חורבן העם, זה יהיה יום מיוחד בחיי העם כמו-לדת ובתפוצות; זה יהיה יום אבל כן, אמיתי, לא רק בדור שלנו אלא גם בדורות הבאים, על-פי המ-סורת של עמנו, על-פי קביעת חכמינו.

אינני מתפלא כלל על שאחד מאדירי התורה, הרב סולוביצ'יק, הביע מיד הסכמתו לכך שיום השואה לא יבוטל ויהיה לדורות בתשעה באב, ואני יכול לומר היום בכנסת, אדוני היושב-ראש, שהודמן לי להתייעץ עם שני הרבנים הראשיים, עם הראשון-לציון ועם הרב גורן. שניהם הביעו הסכמתם לרעיון הזה, ורק אז אנחנו באמת נאחד את העם כולו סביב יום השואה, סביב זכרון השואה. זה רעיון נכון.

באשר לגבורה — לא הצעתי לבטל את יום הג-בורה בקשר עם השמדת עמנו. נהפוך הוא. אני מציע שבים הזכרון לגיבורי ישראל, הלא הוא ערב יום העצמאות, יהיה יום הזכרון לפארטיזאנים וללוחמי הגיטאות. מעולם לא יכולתי להבין איך אפשר להפריד בין דם לדם, בין גבורה לגבורה. מורדי הגיטאות והפארטיזאנים נלחמו למען עמנו, ולמען נלחמו בארץ-ישראל. חיילי צבא ישראל, ההגנה, הפלמ"ח, האצ"ל, לח"י ומח"ל. כולם גיבורים, כולם קדושים, כולם מסרו את נפשם למען העם היהודי. בגולה ידעו שלא ינצוה. מסרו את נפשם למען כבודו של העם היהודי בארץ, נלחמו למען תקומתו של העם היהודי, אך כולם נלחמו וכולם נפלו למען העם היהודי. יהיה לנו יום גיבורי ישראל אחד — ערב יום העצמאות. ביום ההוא נזכור את הגיבורים שנפלו בשורות הצבא, המחירות, הפארטיזאנים ומורדי הגיטאות. יום גיבורי ישראל אחד.

מאיר תלמי (המערך):

שאלת את הרבנים הראשיים; האם שאלת את הפארטיזאנים?

והנוער. תשעה באב חל לעת חופשת הקיץ של תל-מידי ישראל, והתוצאה היא, אדוני ראש הממשלה, שאנחנו מחמיצים את ההזדמנות לטפל ביום הזה במערכת החינוך — יום חורבן מקדשנו ואבדן עצמי אותנו. זאת בעיה במערכת החינוך. צר לי שזה כך. ואילו מכ"ז בניסן, היום שקבעה הכנסת הריבונית כיום השואה והגבורה ועד יום ה' באייר — יום העצמאות — מתקיימת, חברי-הכנסת האונזר, במערכת החינוך פעולה חינוכית אינטנסיבית ביותר.

גדעון האונזר (המפלגה הליברלית העצמאית):
צריך להיות כל השנה. היה לי על כך ויכוח אתך כל הזמן.

אהרן ידליון (המערך):

כל השנה — בבקשה. אך אין להתעלם מכוחם של ימי זכרון. בתקופת סוף ניסן וראשית אייר מתקיימת פעולה אינטנסיבית בסימן הנושא: משואה לתקומה. יש פה צירוף של זמנים מתאים לפעולה חינוכית כאשר הנושא הזה, מהשואה הנוראה שמתחילים לטפל בה בכ"ז בניסן ועד יום העצמאות — יום התקומה המופלאה — הנושא הזה משואה לתקומה הוא נושא-מפתח במערכת החינוך. הצעתך, אדוני ראש הממשלה, תפגע בכך. הצמדת יום השואה לט' באב, החל לעת חופשה, תפגע בפעולה חינוכית חשובה זו.

לכן אי-אפשר לדון בהצעה בכנסת. זהו נושא שצריך לבדוק אותו, גם מאספקטים חינוכיים רציניים, בדיון בוועדה. אלו הם הנימוקים המביאים אותי להציע להעביר את הנושא לוועדה.

היו"ר פ. שינמן:

לפנינו שתי הצעות: האחת, שראש הממשלה מסכים לה, לכלול את הנושא בסדר-היום של מליאת הכנסת; והשנייה — להעביר את הנושא לוועדה. אני מעמיד את שתי ההצעות להצבעה זו מול זו.

הצבעה

בעד ההצעה לכלול את הנושא בסדר-

— רוב

בעד ההצעה להעביר את הנושא

— מיעוט

ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום

של הכנסת נתקבלה.

2. החלטת הממשלה לקיים מצעד צבאי ביום העצמאות

מאיר פעיל (מחנה שלי):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אדוני ראש הממשלה — נושא זה נוגע ישירות אליך — עומד לפניך חייל ותיק שבאחד מתפקידיו היה אפילו מפקד בית-ספר לקצינים ועסק גם בטקסים וגם במצעדים. עליו הטיל לפעמים צה"ל, כאשר נשיא המדינה נהג לצאת למסעותיו בחוף-לאריץ, או כאשר נשיא או מלך נחגגו

בניהם קשר מהותי פנימי. אני מציע לשמור על שלושת ימי הזכרון, כל אחד בפני עצמו. כוונתי לתשעה באב, ליום הזכרון לשואה ולגבורה וליום הזכרון ללוחמי צה"ל. נכון, תשעה באב הוליד בהגיון האכזרי שלו את השואה הנוראה, ולשואה הנוראה הזאת לא יכול להיות תיקון, אם בכלל יכול להיות לה תיקון, אלא בחידוש עצמאות מדינת ישראל שהגדילו לנו לוחמי צבא הגנה לישראל, לוחמי ההגנה, לוחמי המחתרות. אתם אנחנו מתייחדים ביום הזכרון בד' באייר. זאת איננה בעיה של הפרדה בין דם לדם, כפי שתיאר זאת ראש הממשלה. אי-אפשר להפריד את זכר השואה הנוראה מזכרון הגבורה המופלאה של הפארטיזאנים. יש הגיון בצמידות הזאת של התייחדות עם השואה הנוראה מחד גיסא ועם הגבורה הבלתי-ירגילה של הפארטיזאנים, גבורה שהתגלתה בתנאים שאין להעלותם על הדעת, מאידך גיסא.

אני סבור שלא נכון הדבר שאין גבול לביטוי צער ואבל. חכמינו וזכרונם-לברכה שמרו על י' בטבת, שמרו על י"ז בתמוז, אירועים הקשורים בתהליך החורבן, ועל תשעה באב בנפרד. נכון, הם לא הציגו — ובכך גילו תבונה גדולה — להבחין בין חורבן בית ראשון לבין חורבן בית שני. אבל הם לא ויתרו על תאריכים קובעים בתהליך אבדן עצמאותנו. והעובדה שגירוש ספרד וחורבן מנגנצה נקבעו לתשעה באב קבעה, לצערי, שהם אינם נושאים להתייחדות בעם ובנוער בישראל. אפשר שאילו היה יום נפרד לגירוש ספרד היה זה יום שהיינו זוכרים ומתייחדים אותו, כציון-דרך היסטורי חשוב בתולדות אותה יהדות מפזרת, יהדות ספרד, שהיא רוב רובה של האוכלוסיה במדינת ישראל. אבל יום גירוש ספרד וגם חורבן מנגנצה הם שונים מהשואה הנוראה והאיומה — שואת גרמניה הנאצית, שואה שלא היה לה אח ולא תקדים לא רק בהיסטוריה היהודית, אלא בתולדות העמים כולם, כאשר אומה שלמה הופקרה למבקשי נפשה בתיכנון שטני ומתוחכם של מכונת המלחמה הנאצית, כשם שבגורת הלוחמים בגיטו היהודי הגבורה יחידה במינה, שאין דומה לה בתולדות מאבקי האדם על כבודו וחירותו.

לכן, אדוני ראש הממשלה — בנושא חשוב כזה אני מבקש שתקשיב — ההצעה שלך אינה הצעה טובה. היא לא תמלא את התפקיד הראוי בחינוך העם ובמצוות הזכרון.

אני רוצה להדגיש נימוק אחד, שהוא חלק מחיינו במדינת ישראל, מנקודת ראותה של מערכת החינוך

היו"ר פ. שינמן:

אנו עוברים לארבע הצעות לסדר-היום, בנושא: החלטת הממשלה לקיים מצעד צבאי ביום העצמאות, שהגישו חברי-הכנסת מאיר פעיל, מאיר וילנר, דוד גלס ומשה עמאר. יושב-ראש הכנסת והסגנים אישרו את דחיפתן של הצעות אלה. רשות הדיבור לראשון המציעים, חברי-הכנסת פעיל.

חומר של ס. יהור כמו "חירבת ח'יזעה", שאני מקווה כי הטלוויזיה תאזר עזו להציגו. ועוד כהנה וכהנה מחזות טובים וחשובים העוסקים במלחמת-העצמאות ובפרובלמטיקה הקשורה בה ובפתחת-פחות המדינה.

צריך, לעניות דעתי, לשחזר חלק או אף את רוב אתרי תש"ח ולהפכם לגנים לאומיים, כמוקד לאירועים תרבותיים-חינוכיים. בעיני זוהי חרפה — ותסלחו לי על הביטוי — שבקריית-גת, במקום שהיו במלחמת-העצמאות שלושה קרבות עקובים מדם, אין פארק, עם מצבת זכרון, שיוזכרו לכל מי שגר ומבקר שם את מה שהיה. בעיני זהו פגם גדול שליד לטרון אין דבר דומה, בולט, שיוזכר לכל אדם העובר בכביש את זכר הקרבות שהיו שם בואכה ירושלים.

מאיר זורע (התנועה הדמוקרטית לשינוי):
חסרות לך מצבות?

מאיר פעיל (מחנה שלי):

חסר — לא לי אישית, חברי-הכנסת זורע, אם תבדוק את בנינו, ולגבי חלק מאתנו את בני בנינו, יתברר לך שהדור השני והשלישי לאחר דור תש"ח בעצם יודע על כיבוש הארץ בתקופת יהושע בן נון יותר מאשר על מלחמת תש"ח.

יגאל ידין (התנועה הדמוקרטית לשינוי):
תערוך מצעד ותזכיר להם — — —

מאיר פעיל (מחנה שלי):
תודה רבה.

מי שרוצה לעסוק בהנצחה עקרונית ינקוט שיטות שהצעתי לעיל ואמשיך להציע להלן.

הצעה שלישית — תערוכות שייציגו את הישגי המדינה בתחום התעשייתי, הטכנולוגי, החקלאי, המדעי, האמנותי, בתחום קליטת העלייה — מערכת שלמה של מעשים תרבותיים אשר ממחישים את מרכזיותה של מדינת ישראל בעם היהודי.

(קריאה: אי-אפשר לתקן מחדלים של שנים ביום-העצמאות אחד.)

אני מודה שביום אחד אי-אפשר לעשות זאת, לכן אני מדבר על שנה שלמה. ודאי שאי-אפשר לעשות זאת על-ידי מצעד. אם הדבר החשוב ביותר בין תפיקדיה של מדינת ישראל כלפי העם היהודי הוא להפגין הדר וכוה, אם זה יהודי, אם זה ישראלי — שאני.

הצעה רביעית: פתיחה מבוקרת של כמה וכמה ממחנות צה"ל ביבשה, בים ובאוויר לציבור הרחב, כביטוי לעממיות הצבא.

הצעה חמישית: עידוד יצירה אמנותית ומדעית הקשורה למלחמת-העצמאות. העדר המחקר על מלחמת-העצמאות גובל בשערוריה. צריך גם לעודד יצירות אמנות, ספרות ודברים דומים לכך.

הצעה שישית: צעדות ומצעדים ססגוניים של תנועות הנוער ושל תנועות הספורט בכל רחבי הארץ. מי שיעקוב אחרי מערכת ההצעות האלה ייווכח כי אפשר להוסיף עליהן ואפשר לגרוע, אפשר לחגוג

לבקר בארץ, לשלוח את משמרות הכבוד של הצוערים לעמוד בשדה-התעופה בלוד. אני יודע מצעד מה הוא. היה לי העונג והכבוד להשתתף במצעדי צה"ל משה לווה כיוונים: כאחד המפקדים הצועדים, כמי שהיה מפקד האבטחה, וגם כאדם שצפה במצעדים שונים. אני יודע מה הוא ערכו של מצעד. לא צריך לספר לי במה הוא חשוב.

אולם, אדוני ראש הממשלה, החלטת הממשלה לקיים מצעד צבאי ביום העצמאות ה-30 למדינת ישראל מעוגנת בקונצפציה של הדר והדר ממלכתיים, אבל אני חרד לומר לך שהדר והדר אלה יספקו לציבור יותר בידור, אפילו לא כל כך תרבותי לטעמי, מאשר ערכי-אמת של מסורת ותרבות יהודית-ישראלית.

מצעד, כבוד ראש הממשלה, אפילו אם הוא מוצלח, איננו מעיד על רמת כוונות ואיננו מעיד על שום יכולת של ביצוע צבאי בעת מלחמה — ויעידו על כך מצעדים שערכו צבאות ערב בעבר. לא לשווא מתנגדים למצעד זה שני הקצינים הבכירים החברים כיום בממשלה — שר הבטחון ושר החקלאות הנוכחיים. גם הם יודעים שמצעד כזה איננו מרתיע שום איש והצלחתו איננה ערובה ליכולת ביצוע קרבית אמיתית.

הסכום הבלתי-מבוטל של כ-150 מיליון לירות לצורך המצעד יכול לשמש, אם הוא ישנו, לצרכים הרבה יותר חיוניים מאשר מצעד צבאי. אפרט כמה נושאים אפשריים, בלי שאני רוצה לקבוע שהם היחידים. דוגמה אחת — החלת חוק חינוך חובה על גילאי 3-4, לפחות בעיריות פתוחה ושכונות עוני. דוגמה שנייה — החלת חוק חינוך חובה על כיתות י', שדחינו את ביצועו בכנסת הקודמת. דוגמה שלישית — שיפור החינוך וההכשרה המקצועית של הנוער העובד בישראל וביטול הצימצומים במפעל חיוני זה בתקציב שאנו עומדים לדון עליו מחר.

אביא דוגמה רביעית, באנאלית, — עניין שהיום כנראה יועלה על-ידי חברי-הכנסת קצב מסיעתך, כבוד ראש הממשלה, אפילו ממפלגתך. הוא מציע לדון במליאת הכנסת במניעת הפסקת השירות הפסיכולוגי במערכת החינוך. עוד כחצי-שעה והוא יעלה את הנושא בכנסת. אפשר יהיה לחסוך את הדיון בנושא אם יועבר אליו תקציב מתאים על חשבון ביטול המצעד.

מנתי ארבעה פרוייקטים בנושאים חברתיים, ואפי' שר, כמוכן, להוסיף עליהם וכהנה. לא את כולם אפשר למלא בסכום של 150 מיליון לירות. כל אחד מארבעת הפרוייקטים שמנתי, ובוודאי שלושת הראשונים, חשובים יותר למדינת ישראל ולעמה מאשר מצעד, אם יש כסף.

יש בהחלט מקום לשמחה המונית במשך כל שנת ה-30 לעצמאות מדינתנו, ובוודאי ביום העצמאות עצמו. הממשלה והכנסת ייטיבו לעשות, לפי עניות דעתי, אם ייוזמו אירועים בעלי אופי תרבותי ועממי. לדוגמה, פסטיבאלים של תיאטרון עברי תוך שימת דגש בהצגות מקוריות. למשל, אפשר לחדש את ההצגה של חברי-הכנסת שמיר "הוא הלך בשדות", או את הצגת "בערבות הנגב" של יגאל מוסיוזון, או

יותר מאשר ביום אחד, אפשר לחגוג שבוע ואפשר לחגוג חודש. מה שאני מציע הוא הרבה יותר מאשר מצעד אחד ומבטא הרבה יותר את מדינתנו מאשר מצעד.

לפי עניות דעתי, כבוד ראש הממשלה, את נושא הכוח כבר המחשנו. אני סבור — אם ידיעתי המקצועית תשכנע את כבודו — שצבא-הגנה לישראל ומערכת הבטחון בהווה ובעתיד הנראה לעין יש להם הרתעה מצויינת כנגד מדינות העימות. היינו חזקים מהן. אנחנו היום חזקים מהן, ואם חס-דלילה, לא נעשה משגים — נהיה חזקים מהן גם בעתיד הנראה לעין. את מצוות הקמת הכוח, התנועה הציונית, לפי עניות דעתי, הגשימה ומגשימה.

ראשי-הממשלה מ. בגין :

אני-אפשר להגיד : אם, חס-דלילה, לא נעשה משגים. צריך להגיד : אם, בעזרת-השם, לא נעשה משגים.

מאיר פעיל (מחנה שלי) :
תודה רבה.

לכן, מכל מה שאמרתי עכשיו, בשנה הזאת שהיא שנתו הראשונה של שלטון הליכוד — הייתי שמח אילו היתה זו גם שנתו האחרונה, אבל הוא השלטון החוקי במדינת ישראל, לצערי —

ראשי-הממשלה מ. בגין :
אז צריך לחגוג.

מאיר פעיל (מחנה שלי) :
יפה, אז תחגגו בצניעות ובנחת.

בעת שבה מחכה כל העם לתנופת שלום, איש ודרכו, יש חשיבות מיוחדת למחווה של ביטול המצעד עכשיו. אמנם הממשלה החליטה ברוב, אני אפשר להגיד שהוא רוב מכריע, אבל החליטה וגם רוב כזה הוא רוב. לכן אני מבקש מחווה של ביטול המצעד. אני חושב שבשנה כזאת, שהיא שנתו הראשונה של הליכוד, ובה הוא רוצה להשיג לפנינו דרך משלו להשיג את השלום — שאני סקפטי לגבי הצלחתה — אני חושב, אדוני ראש הממשלה, שאתה ואתם שבעה שרים שהצביעו בעד המצעד צריכים להסכים שיהיה על הנושא הזה דיון בכנסת. אני מקווה שיהיה לכם הכוח הרוחני להטות אוזן למשאלות לבנו. בנושא הזה אנחנו רחוקים מאוד ממימוש קטן, אנחנו לפחות מיעוט גדול. אני מקווה שאפילו יהיה רוב, אולי לא גדול, אבל רוב למען ביטול המצעד. אני מקווה שתטה אוזן לנימוקים של כל אחד מאתנו על-פי מצפוננו, על-פי חינוכו, אפילו על-פי השקפותיו הפוליטיות והתרבותיות, ותסכים לבטל את המצעד. אני משוכנע כי ז'סטו של ביטול המצעד על-ידי ממשלת ישראל והכנסת, לאחר דיון-ודברים עמוק, תביא תועלת למדינתנו. אינני אומר שצריך לוותר על המצעד לנצח. הייתי מוותר עליו להרבה זמן, כי אינני חושב שיש לו ערך בשום אופן ובשום מקום. אם הייתם מטים אוזן ומוותרים על המצעד, יגידו כולם שממשלת הליכוד הזאת אולי מדברת ברצינות על פעילות פוליטית בהשקט ובנחת, ולא דווקא בהוד והדר.

היו"ר פ. שינמן :

עוד הצעה בנושא הזה יעלה חבר-הכנסת צ'רלי ביטון.

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון) :
כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, לא במקרה הכריז ראש הממשלה בארצות-הברית על קיום מצעד צבאי בחג העצמאות ה-30 למדינת ישראל. להכרזה זו יש השלכות רבות, והן ידועות בוודאי לראש הממשלה. מאחר שההכרזה הוכרזה על רקע הסכמת ראש הממשלה ללכת לוועידת ז'נבה, אני מניח כי ראש הממשלה מנסה להתחכם. מצד אחד מציע ראש הממשלה שיתות על שלום, כביכול, ובאותו הזמן הוא מותח את השרירים הצבאיים כדי להפחיד, כביכול, את מדינות ערב.

אדוני ראש הממשלה, בשנת הכ"ה למדינת ישראל ערכה ממשלת המערך מצעד צבאי רב-רושם, אשר דוגמתו לא נעדר קודם לכן. וראה זה פלא, אחרי הצגת כלי המשחית האדירים והמבהילים לא נרתעו מדינות ערב וארבעה חודשים לאחר מכן פתחו במלחמה שהיתה הקשה ביותר שידענו עד כה. את המצעד האחרון עשה המערך לצורך מערכת הבחירות, והיום מציע ראש הממשלה לערוך מצעד שיהיה למעשה מצעד הנצחון של תנועת החירות על מפא"י ההיסטורית. אין שום צורך לאומי במצעד. נראה שיש לך, אדוני ראש הממשלה, צורך אישי במצעד, כדי לא לפגור אחרי ראשי הממשלות שקדמו לך.

עמנו ידוע זה דורות כעם הספר והרוח, עם שגידל בנים כדוגמת מארקס, פרויד, הרמב"ם, שפינוזה, איינשטיין וגאונים אחרים המהווים נכס לאנושות כולה.

יוראן עטשי (התנועה הדמוקרטית לשינוי) :
קראת את מארקס ?

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון) :
קראתי.

(קריאה : את "מארקס אנד ספנסר").

בנים אלו גדלו במה שאתה, אדוני ראש הממשלה, נהגת לכנות "גולה". והנה שוב פלא : במדינה המתיימרת להיות מקום לקיבוץ גלויות אתה ואחרים שכחתם את הספר, שכחתם את הרוח, ואתם דואגים אך ורק להצמחת טאקסיטים, טיסיים ותותחנים.

במשך 30 השנים מקום מדינת ישראל לא הצליחה המדינה להצמיח מלומדים בעלי שיעור קומה כדוגמת המלומדים אשר צמחו בבבל, במצרים, בסוריה, במארוק ובארצות אירופה.

חברי הכנסת, כאשר הסופר ש"י עגנון זכה בפרס נובל לספרות — אותו באמת לא קראתי — התמלאו לבבות כל אורחי המדינה בגאווה, אף שש"י עגנון הוא פרי היצירה התרבותית המזרח-אירופית ואת גדולתו והשראתו שאב משם.

במקום לפתח בארצנו את התרבות והמדע ולהקציב לכך את כל המשאבים האפשריים אנו מחנכים את ילדינו מהגיל הרך לראות בראש סולם הערכים את עוצמתו האכזרית של הטאנק, המטוס ושאר כלי

חוברת ח', ישיבה כ'
— הצעות לסדר-היום (ביטון, שינמן, גלס) —

במסגרת חגיגות הכ"ה של המדינה, התפרסם בעתון "מעריב" מאמר בשם "מצעד הברזל מול מצעד הרוח", וכך נאמר בו בין השאר: "החלטת הממשלה לקיים מצעד צבאי היא ביטוי לתיסכול של האזרחים לתכנה של שנת הכ"ה ולתחושת כשלונם. מה ראינו במצעד הזה מלבד כמיוות אדירות של ברזל? מה אמר מצעד זה כלפי רבע מאת השנים שעברו על מדינתנו? מה הוא אמר על הארץ שעליה הוא מגן? על רחובות העיר בהם הוא שועט? מה נתן, מה העניק מצעד זה לרובות אשר צפו בו? יש לנו נשק... יש לנו נשק... טוב, בס' דר, נכון, אבל האם זהו הדבר החשוב ביותר, המר-כזי ביותר, העליון ביותר שיש לנו לומר לעצמנו ול-עולם ביום חגנו? כל הזרקורים מופנים אל מצעד הברזל, ומה השאיר אחריו המצעד? מה אמר שלא אמרו מצעדים אחרים? הרי האמת היא — וראית זאת בעיפותם של יושבי בימות הכבוד — שלבנו הפך להיות גם בכל התצוגות האדירות הללו, מדוע לא נמצא מי שיחשוב על מצעד הרוח, ואז היינו למדים כי יש משמעות ליום הכ"ה למדינה וכי הערכים הב-אים לידי ביטוי ביום זה הם הרבה יותר עשירים, הרבה יותר מגוונים ומעמיקים, אף מחנכים ומחזקים מעשרה מצעדים צבאיים?"

הארכתי בציטוט הקטעים על שום כותבם, הסופר וחבר-הכנסת הדיוט מטעם הליכוד משה שמיר, ובי-עיקר על שום שיפה כוחם של הדברים היום ככוחם בשעת כתיבתם, ואולי אפילו יותר.

אני מתקשה למצוא נימוק, ולוא אחד ויחיד, שיצ-דיק את החלטת הממשלה לקיים מצעד צבאי שיעמוד במרכז אירועי שנת 30- לקיום המדינה.

עמדת המחייבים: המצעד יחזק את תחושת ההז-דות עם צה"ל, האם באמת זקוק מישור לעדות ול-הוכחה לברית האהבה, ההערכה והגאווה הכרותה בין בני העם הזה לצבאם? הקיימת בנמצא משפחה יהו-דית בישראל שמי מבניה אינו קשור למערכת הבט-חון? האם מצברי הויקה לצה"ל התרוקנו אצלנו והם זקוקים לגילוי אחת לחמש שנים?

עוד טוענים מחייבי המצעד: הוא יפגין את כשרו המתעצם של צבאנו ויזהיץ כל אויב, וזהו טנטני-סרק שלא עמדה, לצערנו, במבחן המציאות. בעשור האחרון התקיימו שלושה מצעדים צבאיים. לאחר שניים מהם, ב-1967 וב-1973, קידשו עלינו צבאות ערב מל-חמה. למחרת מצעד יום-העצמאות האחרון נכתב בע-תון "הארץ", מיום 8 במאי 1973, במאמר מערכת: "באופן מעשי ובנסיבות של הימים האלה אמר המצ-עד כי על ממשלות ערב לשקול את צעדיהן פעם נוספת בטרם יחליטו לזווג חידוש הלחימה נגדנו. כבודן של ממשלות אלו אינו עלול להיפגע אם יסיקו מהגברת התעצמותנו ודריכותנו הבטחונית, אשר המצ-עד בירושלים סיפק מושג עליה, את המסקנה כי כדאי להן לחפש דרך להתפשר עם יריב אשר הסיכוי לנ-צחון עליו מפוקפק ביותר." כחמישה חודשים לאחר מכן פרצה, כידוע, מלחמת יום-הכיפורים.

רבתי חברי הכנסת, אני מהסס מאוד לקבוע שק-יים קשר בין מצעד שנת הכ"ה והמחללים שהתגלו

המשחית. כלי מלחמה אלה הפכו להיות צעצועים יומיומיים לילדינו בגנים. האם יש דבר יותר אכזרי מזה?

המושג התנ"כי "על חרבך תחיה" נאמר בהקשר שלילי, וגם אם נאלצים להיות על החרב אין צורך להפוך זאת למקור גאווה.

כמה יעלה לנו המצעד? 10 מיליון? 100 מיל-יון? 200 מיליון? אין זה חשוב. כל לירה שתושקע במצעד היא לירה שתושקע נגדנו. ואם משקיעים במצ-עד 200 מיליון לירות, אלו 200 מיליון לירות שיכלו לשקם חלק מהחינוך שלנו, חלק מתנאי הדיור שלנו ושאר חלקים במשק הזקוקים לגידול בתקציב.

מחר עומדת הממשלה להגיש לכנסת את הצעת התקציב לשנת הכספים 1977/78. שר האוצר מציע תקציב חינוך בסך 5.13 מיליארד לירות. כמה יותר יעיל יכול להיות החינוך שאנו נעניק לילדינו אם נוסיף לתקציב 200 מיליון לירות? תקציב הבריאות המוצע לנו על-ידי הממשלה הוא 1.66 מיליארד ל-ירות. ב-200 מיליון לירות נוספות אפשר לגרום לכך שפחות סבל יהיה לחולים. רק לפני כמה ימים שמענו על התנאים האיומים השוררים בבית-החולים "ביקור חולים" בירושלים. אני בטוח שהם היו יכולים להש-תמש ב-200 מיליון לירות לשיפור המצב. תקציב משרד הסעד הוא 1.023 מיליארד לירות. תארו לעצ-מכם חברי הכנסת, כמה מעונות-יום אפשר לפתוח עם עוד 200 מיליון, כמה זקנים אומללים יכולים לקבל תקציב סעד גבוה יותר, וכמה בני-נוער אפשר למנוע מהם מלהגיע לבתי-כלא, כשיש עוד 200 מיל-יון. התקציב לשכונות העוני דיור פגום המוצע לנו על-ידי הממשלה הוא 14.9 מיליארד לירות. עוד שכונת עוני נוכל לחסל עם 200 מיליון, עוד כמה עשרות דירות פגומות ניתן לחקן עם 200 מיליון. המצעד לא יתן ולא כלום לאלה הגרים בשכונות העוני. הוא בוודאי לא יפתור את בעיות הדיור שלהם ובוודאי לא יגדיל את סל המזון שלהם.

שמעתי את השר מודיע אומר שהמצעד יכניס לנו כסף רב מהתירוח. האם השר מודיע חושב שהעם הזה טיפש? את 200 מיליון הליירות האלה המשלמים בני השכונות, הפועלים והשכירים במסים שהממשלה גר-בה, ואת הרווח מהתירוח, אם בכלל יהיה, יעשו בעלי בתי-המלון. האם ידוע לשר מודיע שהתקציב לשירותי התירוח הוא כשליש ממחיר המצעד?

אין שום נימוק כלכלי למצעד. אין שום נימוק לאומי למצעד. מה שיערך זה לא מצעד צבאי יש-ראלי אלא מצעד האשי של מנחם בגין כראש ממ-שלה חדש.

לאור כל זאת אני מבקש לקיים דיון במליאת הכנסת בנושא.

היו"ר פ. שינמן:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת גלס, להצעה באותו נושא.

דוד גלס (חזית דתית לאומית):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, ביום 11 במאי 1973, ימים מספר לאחר קיומו של המצעד הצבאי

תשובה תיתן היום הממשלה למעוטי היכולת כאשר ביד אחת היא מעלה את מחירי המצרכים החיוניים וביד שנייה היא מקצה סכום לא מבוטל לקיום מפגן מותרות מיותר?

המצעד הצבאי פסול גם מן הבחינה החינוכית, שכן הוא מפנה את מרכז הכובד של אירועי שנת ה-30 אל המרכיב הצבאי של מערכות חינוך. אכן, מרכיב זה חשוב וחיוני הוא ובלעדיו אין, אך האם לא מן הראוי להבליט ולמקד את חגיגות שנת ה-30 דווקא בערכי הרוח של אומתנו, שהם הם מותר ישראלי מן העמים ובהם טמון סוד קיומנו הנצחי? אפי' שר לשוב על שורה של תחליפים למפגן צבאי. חבר הכנסת מאיר פעיל העלה כמה מהם. אם נחוץ לנו דווקא מצעד, מדוע לא מצעד של שלום, שיבטא את הישגן מדינת ישראל בתחומי הדת, החינוך, המדע, האמנות, החרושת, החקלאות, מיוזג הגלויות? שנים אנו מתלבטים בשאלת האופי שיש להקנות ליום-העצמאות. מוסכם על הכול שיש לשוות לחג אופי עממי רחב. מצעד צבאי משמעותו מבחינה זו שהמוני בית ישראל — להוציא אלפים מספר שיוכו בכרטיסי כבוד — יהיו מרותקים למכשירי הטלוויזיה במקום להיות שותפים אקטיביים בשמחת החג הגדול.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הממשלה החדשה החלה את צעדיה ברגל ימין. יש לכך ביטוי דווקא בשורה של מעשים סמליים שנגקטו על-ידה, ובעיקר על-ידי ראש הממשלה. אישית, אני חסיד גדול של סמלים, שכן עיצוב רוחו וחישולו של עם נקבעים, לדעתי, בראש וראשונה על-ידי דוגמה אישית של מנהיגיו, אפילו יותר מאשר על-ידי מהלכים מדיניים או כלכליים אלו או אלו. מבחינה זו קבע ראש הממשלה סגנון חדש שכולנו צריכים להתברך בו. ההערכה העמוקה שלו למורשתנו הרוחנית, התפילות ליד הכותל המערבי, התנ"ך, הכיפה, השימוש במטבעות לשון יהודיים — כל אלה תרמו תרומה רבת-משמעות לרוח העם, למוראל שלו ולהגברת איכות החיים היהודיים שלנו. גם בתחום המדיני נעשו מעשים שיש בהם כדי לסמל את ערכי ההומאניות והשלום המפעמים בעמנו. קליטת הפליטים מווייטנאם, תמיכת ראש הממשלה בהחזרת עקורי איקריה וברירם לכפריהם — אלה צעדים בכיוון הנכון. אני מושקע שביטול המצעד הצבאי, הצנעת הסייפא והבלטת הספרא, יהיו להם השפעה חיובית ביותר ליצירת אקלים של שלום בא-זורנו.

ההחלטה שקיבלה הממשלה בטעות יסודה והיא מקיימת אנאכרוניזם שאין לו את ורע אצל המתוקנות שבאומות.

אדוני ראש הממשלה, הקשב-נא לרחשי דעת-הקהל המאוחדת כמעט כל כולה נגד קיומו של המצעד הצבאי.

זלמן שובל (הליכוד):

על סמך מה אתה אומר את זה? האם עשית סקר או שאלת שלושה אנשים במחיצתך?

חיים קורפו (הליכוד):

גם לפני שלושה שבועות הבעת את דעתך הלא-אומית.

במערכת הבטחון במלחמת יום-הכיפורים. אבל קשה להשתחרר מהתחושה שבאיות שהוא מקום תרם המפגן הצבאי להגברת האשליה אצל קברניטי הבטחון דאז שהכל שפיר במערכות הצבא. נאמנה עלינו עדותו של בעל-דין, האלוף במילואים רחבעם זאבי, שהיה האחראי על מצעד 1973, הטוען שאכן קיים, לדעתו, קשר בין הטפיחה העצמית על השכם וזחיות-הדעת ששוררה אז לבין ניפוח השרירים במצעד ההוא.

לא נכחד שגם כיום, ארבע שנים לאחר מלחמת יום-הדין, עדיין אין בטחון של מאה אחוזים שכל הליקיים שהתגלו אז תוקנו. אנו בוטחים בעוצמתו של צה"ל, יודעים שהוא ביריים אמונות ונאמנות. אנו יודעים שבשנים האחרונות נעשה רבות כדי לסתום פרצות. ועם זאת, באיזו שהיא פינה בלב מנקר ספק אם אכן הכל נעשה כדי להבטיח שמחדל 1973 לא יישנה.

צר לקבוע שמפגן צבאי, יהא רב-ירושם ככל שיהא, אין בו כדי לטעת בלבנו תחושה של בטחון מוחלט. אני סבור שדין-וחשבון אחד של מבקר המדינה שייבשר לנו, למשל, על חקיקותם של מחסני החירום בצה"ל יתרום להעלאת המוראל בעם פי כמה מאשר שפעת שריון ומטסים רב-ירושם ביום העצמאות ה-30. יתירה מזאת, מומחים צבאיים לא מעטים טוענים שהימנעו מההכנות לקראתו אף עלולים. לפגוע בכשרו המיבצעי של צה"ל על-ידי הוצאתו ממסלול אימוניו השיגרתי משך תקופה ארוכה.

מחייבי המצעד מעלים גם את ירושלים על ראש שמחתם, לאמור: המצעד יבליט מחדש את הקשר עם עיר זו. להם ייאמר: ירושלים-שלוזה אינה זקוקה לנחישות וברזל כדי לקבוע בעיני יריבים וידידים את עובדת היותה בירת ישראל הנצחית. מיד שני, תושבי העיר הזאת הם למודי לקח מראיוע המצעד של שנת ה-25. עדיין זכורים לנו הכבישים ההרוסים, סתימת עורקי תחבורה, דוחק וצפיפות ושיבוב של מהלך החיים הסדיר במשך חודשים רבים. למי נחוץ המצעד הזה? לירושלמים בוודאי לא.

אמרם שהוא ימשוך רבבות תיירים. אני מבקש לכפור בכך. בשנת 1973 הוקצו 12,000 כרטיסים לת-יירים, 3,000 מהם הוחזרו למרכז ההסברה באין דורש. צריך גם לשקול אם אין בהצגת צה"ל כאטרקציה תיירות משום טעם לפגם.

קיומו של מצעד צבאי תוך הוצאה משוערת שבין 150 ל-200 מיליון לירות, ואולי יותר — אינפורמאציה מוסמכת אי-אפשר לקבל — מהווה פגיעה חמורה בא-מינותה של הממשלה. לא מכבר קוצץ בצורה משמעותית תקציב הבטחון. הובטח לנו שהקיצוץ יפגע בשומן ולא בבשר החי. האם הקצאת מאות מיליוני לירות למפגן צבאי היא מרכיב חיוני בדיאטה החדשה של צה"ל? ואיך יוסבר הדבר למפקדי הצבא ולחיליו?

הממשלה הטילה לאחרונה על הציבור שורה של גזירות כלכליות חמורות. לשבחו של הציבור ייאמר שהוא קיבל אותן בהבנה מלאה. אני אפילו סבור שהצעדים הכלכליים העלו את המוראל בעם, המצפה להנהגה תקיפה הודעת את אשר לפניו. אבל מה

חוברת ח', ישיבה כ'

— הצעות לסדר-היום (גלס, פעיל, קורפו, שינמן, עמאר, גרוסמן, נבון, מ. כהן) —

לא היו דרושים טקסים וגיגוני מלכות, כי הוא בעל אותה דמות של הישראלי.

עוצמתו וכוחו של החייל הישראלי אינם מתגלים בהליכה בסך, בציחצוח ובגיגוני צבא. עוצמתה וכוחה של יחידת צה"ל מתגלים בשדה ולא בתליכה בסך ברחובות העיר ובהצדעה לפני כס הכבוד. אקרוּבא-טיקה אווירית ראוותנית של "פוגות" אינה מורה דו"ק על כוחה של טייסת. קשה היה לראש הממשלה להמשיך לשמוע את דברי, על כן יצא.

יש מדינות, קרובות ורחוקות, המעלות לעתים מור-מנות את צבאן למצעים ברחובות עריהן לתפארת שליטיהן ואולי גם להנאת בני עמיהן. אין אנו זקוקים לכך. כולנו אנשי צבא אנו, מכירים ויודעים את כוחו, יכולתו ועוצמתו של צה"ל, ואין לנו צורך ואין חשיבות בעינינו למצעד חיילים ברחוב. יש לנו, לכולנו, עניין כי הזמן, האמצעים והמאמץ אשר יתבזבוז להכנת היחידות למצעד-ראווה יוצאו לאימון היחידות ולחינוך כוחו של צה"ל.

אומרים לנו כי המצעד יעלה לצה"ל סכום של 200 מיליון לירות לערך. יש להוסיף על כך ביזבוזי ימי האימונים של היחידות המשתתפות במצעד, של היחידות שעליהן יוטלו תפקידי הכנה, שירותים, ליווי, הבטחה וכדומה. כל אותם ימי מילואים של חיילי מילואים אשר יגויסו לצורך המצעד, לפניו ובאותו יום, לא יהיו לאימון אלא לעבודות הכנה ולעבודות גל-וות למצעד. כמה ימי עבודה יתבזבוזו למשק המדינה בגיוס חיילי מילואים אלה? כמה שעות מנוע של מטוסים וטאנקים יאבדו לשווא לצורך המצעד ובמצעד? מה יכולנו לעשות בסכומים אלה? יש כוונה לבטל תשלום דמי כיס של 10 לירות לחודש — — —

היו"ר ח. גרוסמן:

חברי הכנסת, אבקש להפסיק את השיחות.

משה עמאר (המערך):

חברי-הכנסת נבון הוא בעד המצעד, לכן אינו רוצה לשמוע דברים נגד המצעד. תשמע ותשתכנע.

יצחק נבון (המערך):

יכול להיות שהשמעת דבר חשוב, אבל לא בגלל זה לא הקשבת.

משה עמאר (המערך):

חישבו ומצאו שדמי הכיס בסך 10 לירות שמקבל כל חייל מילואים בימי שירותו להוצאות קטנות יבוטלו על-ידי כך יחסכו 120-150 מיליון לירות. אפשר היה למנוע ביטול דמי כיס אלה בסכום שיוצא על המצעד.

בסכום זה שיעלה המצעד אפשר לתת כ-3,000 פתרונות לשיקום משכנות העוני. אומר לכם יותר מזה: אילו הסכום שיעלה המצעד היה ניתן לחברת "שקמונה" בחיפה — — —

מאיר כהן (הליכוד):

למה לא נתת את הסכום שעלה המצעד הקודם ל"שקמונה", שגם אז לא היה לה כסף?

דוד גלס (חזית דתית לאומית):

עוד תצטערו על שלא שמעתם לקולי או.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

אילו היית שומע לדעת-הקהל העולמית היית מגיש גם תכנית שלום אחרת.

דוד גלס (חזית דתית לאומית):

חברי-הכנסת פעיל, אינך עוזר לי.

העתונות מוצפת מאמרים. תראו לי מאמר אחד, מתוך שפע המאמרים בכל העתונות, שיתמודד בעמדת הממשלה בנושא המצעד, חוץ ממכתב אחד של חבר-הכנסת סבידור, שהוא מכתב אחד, יפה וחשוב העומד יחיד מול המון מאמרים בנושא זה.

חיים קורפי (הליכוד):

יש מאמרים.

דוד גלס (חזית דתית לאומית):

תצביע על אחד מהם.

רבנתי, אנשי צבא מתנגדים למצעד בהחלטיות. לדעתם שותפים אנשי בטחון בתוך הממשלה, שאף היא קיבלה החלטה תוך חילוקי-דעות משמעותיים. פוק חזי מאי עמא דבר. תהיה זו תעודת כבוד לממלכה ולראש הממשלה אם יקום בהם העוז להודות ולומר: שגיגנו הפעם.

חברי הכנסת, בעבר היה לנו כבר "מצעד שלא צעד". אני מבקש להאמין כי במקרה שלפנינו מדובר ב"מצעד שלא יצעד".

היו"ר פ. שינמן:

רשות הדיבור לחברי-הכנסת עמאר, להצעה אח-רונה באותו נושא.

משה עמאר (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בימים אלה יש שלעתיים עומד אדם תוהה ושואל: עד היכן גיגוני שלטון עוברים את המידה, את מידת ההכרח והצורך, ובעברם ייעשו תמוהים? עד היכן הסמלים, האותות והתגים למיניהם יעברו את סמליותם וייהפכו בעצמם לנושא של עבודה זה? עד היכן הנימוסין, נימוסי הטקסים ונוהגי מלכות, בפומבי ובעיני העם, עוברים את הטעם הטוב והופכים להיות נלעגים? עד היכן הטפל נעשה לעיקר והתדמית מתעוותת? היכן מצינו במסורת ישראל כי מניחים לפני שליח ישראל שטי-חיים אדומים ועומדים לפניו בשורות?

רבתי חברי הכנסת, שטיחים אדומים, קידות והש-תחויות, נשיקות ידיים וחיבוקי גברים — אינם ממי-דוּתינו. במשך תקופת מאת השנה עוצבה דמותו של איש ישראל, אופיו, אישיותו, אורח חייו ומנהגיו — משוחררים מגלותיות, זרים ושונים מעמים רבים אחרים. דמות הישראלי היא המעוררת סקרנותם והער-כתם של בני עמים אחרים ובני עמנו בארצות גלותם. למדנו לבקש את התוכן ולא את הקליפה החיצונית, את המהות ולא את הגיגונים החיצוניים. טבעית הי-תה, על כן, תגובתו של שר הבטחון עזר ויצמן. לו

היום הזה חושבים שצריך לקיים את המצעד. אולם בסיעת המערך היתה הצבעה והם היו מיעוט קטן.

יצחק נבון (המערך):

זו לא היתה הצבעה בעד ונגד.

משה עמאר (המערך):

אבל מהותו של הנושא היתה ברורה.

אומרים שיום-העצמאות ה־30 למדינה הוא יום מיוחד, יום היסטורי בחיי המדינה, ויש לתת לו צביון ואופי מיוחדים. ואני שואל: האופי והצביון המייחדים את העם והמדינה מהגלמים דווקא במצעד צבאי? האם זוהי דמותנו בעינינו ובעיני העולם? האם בכך, ודווקא כך, אנו רואים את עצמנו? האם בכך משתקפת דמותה של מדינת ישראל והחברה הישראלית? גיגונים צבאיים, מצעד צבאי מרשים — אלה הם הערכים אשר אנו מנחילים לבנינו? אני שואל: איכה היתה לנו כוחות? מה תדמית תהא לנו בעיני הגויים בתקופה זו, כשמדינת ישראל מושיטה ידה לשלום, מדברת דברי שלום, וכשהעם בישראל חפץ במעשי שלום, במעשים המקרבים את השלום? בתקופה זו אנו במתכוון מפגינים כוח ועוצמה צבאיים למאור: ראו והיזהרו, כי בכוחנו הצבאי נירש ארץ? איך יתפרש מעשה זה ואיוו משמעות תהיה לו? — שלילית ביותר, הפגנת כוח ראוותנית. וכי צה"ל זקוק לכך? כוחו ועוצמתו ידועים. הם גבחנו בעתות מלחמה. אין אנו זקוקים להפגנת כוח בעת הזאת.

ניתן — עוד איך ניתן — לתת ליום העצמאות חגיגות רבה ורחבה בכל ערי המדינה. ניתן לתת לו אותו אופי שישקף את כוחה האמיתי של המדינה והחברה הישראלית. ניתן להפגין את כל אשר נעשה בארץ הזאת במשך 30 שנה. ניתן להפגין את הכוח הפוטנציאלי של העם והמדינה. איך? עלידי עריכת מצעד הישגים, כפי שהציע ראש עיריית ירושלים, שיבטא באופן נכון את אופיה של מדינת ישראל כמדינה שוחרת שלום ואת אופיה של החברה הישראלית כחברה בונה, כחברה יוצרת. נכון כי הישגים אלה יגלו את מעשי היצירה של תנועת העבודה, הנהגתה וממשלותיה מאז קום המדינה.

ראשיהממשלה מ. בגין:

כמה מצעדים צבאיים ערכה ממשלת המערך?

משה עמאר (המערך):

שמענו עוד שתבר-הכנסת פעיל השתתף בשל-שה.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

כבוד ראש הממשלה, ממשלת המערך ב־30 שנה ערכה מצעדים מספיקים גם לשנים הבאות.

משה עמאר (המערך):

אדוני ראש הממשלה, נערכו מצעדים צבאיים בתקופות שונות. נשחנו הזמנים, נשחנו התקופות. אי אפשר ללמוד מהתקופה הקודמת. וכבר הערתי לח-

מאיר פעיל (מחנה שלי):

גם המצעד הקודם היה מיותר.

משה עמאר (המערך):

אין מוסיפים טעות על טעות. אני מעיד אותך, חברי-הכנסת מאיר כהן, אילו היינו נותנים סכום זה לחברת "שקמונה", היא היתה יכולה לפתור את רוב הבעיות של מצוקת הדיור בחיפה, ואל יהיה הדבר קל בעיניהם — כמעט לחסל בעיות משכנות העוני בחיפה.

יכולנו למנוע קיצוצים בתקציבים חיוניים, בחקלאות, ברווחה, בחינוך וברשויות המקומיות, כפי שנהיה בהצעת התקציב שיביא לפנינו מחר שר האוצר. יכולנו להקטין את הקיצוץ בתקציב משרד הבטחון.

זלמן שובל (הליכוד):

אילו שילמו קיבוצי "השומר הצעיר" מס הכנסה כפי שצריך, היה אפשר לפתור עוד כמה בעיות.

משה עמאר (המערך):

קיבוצי "השומר הצעיר" משלמים מס הכנסה מלא. וכל ההשמצות הן השמצות שווא.

היו"ר ח. גרוסמן:

חברי-הכנסת שובל ועמאר, אנו דנים בנושא מסוים. אני מבקשת להישאר במסגרת הנושא.

משה עמאר (המערך):

אני נענה לבקשת היושבת-ראש, אבל עוד תהיה לנו הזדמנות לדון בשאלה הזאת.

צודק שר הבטחון בהתנגדותו למצעד. הוא שואל, ובצדק רב: איך מתיישב קיצוץ בתקציב משרד הבטחון עם הוצאה בזבזנית יוהרתית זו?

אומרים שקיימת החלטה של הממשלה הקודמת לערוך מצעד צבאי בכל חמש שנים.

יגאל אלון (המערך):

יש גם החלטה על פשרה טריטוריאלית. יש החלטה של הממשלה הקודמת על פשרה טריטוריאלית.

משה עמאר (המערך):

אינני חושב שממשלת ישראל צמודה להחלטות הממשלה הקודמת, מה גם שמאז נשחנו הנסיבות. אני בטוח כי הממשלה הקודמת, אילו היתה נשארת על כנה, לא היתה מקיימת את המצעד.

(קריאה: מניין לך?)

בטוחני שלא היתה מקיימת את המצעד, כי תנועת העבודה ברובה היא נגד המצעד. אם היתה נשאת על כנה ממשלה של תנועת העבודה, היא לא היתה מקיימת מצעד.

(חברי-הכנסת י. נבון קורא קרי-

את-ביניים)

היתה הצבעה בסיעת המערך. אני חייב להעיר לחברי-הכנסת נבון, שיש חברים בסיעת המערך שעד

תחת הדגל האדום זה מותר; אם צועדים תחת הדגל הכחול-לבן זו כבר שאלה מפוקפקת? זה לא נאה כך.

יוסי שריד (המערך):

אדוני, אבל מצעד ה-1 במאי אינו עולה 200 מיליון לירות.

ראשיהממשלה מ. בגין:

עוד מעט אשיב על זה, יוסי שריד. אני רק אומר שאין צורך לבחול במצעדים כשעורכים מצעדים. אבל שוב, אין לבי לפולמוס וגשאר גם את העניין הזה. אני רוצה להשיב לטענה העיקרית.

גברתי היושבת-ראש, יכולתי כמובן לומר: יש לפנינו החלטת ממשלה שפעם בחמש שנים ייערך מצעד. בשנה הבאה תמלאנה חמש שנים למצעד הקודם. מה הועקה הזאת? האם זה מיליטאריסם? האם מצעד צבאי מוכיח על מיליטאריסם? אני יכול לומר שלפי הכרתי מדינת ישראל היא מדינה אנטי-מיליטאריסטית בכל משמעות המושג הזה. נכון שיש לנו צבא — הלוואי ולא היה צורך בקיומו. מי יתן וחזון הנביאים של אחרית הימים של ישעיהו ושל מיכה יוגשם, "וכיחתו חרבותם". אבל אנחנו יודעים את מצבנו, לכן דרוש לנו צבא ואנחנו אוהבים את צבאנו, כי הוא מגיבנו ותקוותנו. ויש לנו נשק — הלוואי ולא יהיה צורך להשתמש בו, מי ייתן. האם יש אצלנו גיבונים מיליטאריסטים במדינה הזאת?

בא מר צירלי ביטון, הוא מייצג סיעה מסוימת, והוא מדבר נגד המצעד. האם לא ראית מצעד צבאי במוסקבה?

תופיק טבי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
הוא לא ראה.

ראשיהממשלה מ. בגין:

הוא לא ראה, כנראה, אז תלמד אותו, תספר לו שכל 7 בנובמבר בכל שנה שבו חוגגים את המהפכה — — —

אריה אליאב (מחנה שלי):

גם ב-1 במאי, אני ראתי.

ראשיהממשלה מ. בגין:

אבל קודם כול נתחיל ב-7 בנובמבר.

תופיק טבי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
ב-1 במאי ביטלו את המצעד הצבאי.

אריה אליאב (מחנה שלי):

יש לי דוקטוראט על זה.

אהוד אולמרט (הליכוד):

אבל בנובמבר זה מתקיים?

תופיק טבי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
חלק קטן מאוד, סמלי.

ראשיהממשלה מ. בגין:

אז גם אנחנו נעשה מצעד קטן.

בר-הכנסת מאיר כהן כי אם באיזה שהוא זמן נעשתה טעות, אינך חייב להוסיף עוד טעות. אין הכרח בכך. איש אינו חובע זאת ממך.

אולי מישו עינו צרה בהצגת ההישגים שהושגו ב-30 השנים מקום המדינה. אולי מישו חושב שאין להראות לעיני העם את ההישגים האלה, ועל כן נתפסו לרעיון המצעד הצבאי. הישגים אלה הם הישגים של הממשלות הקודמות, אבל גם הישגים של העם בישראל, ויש להראותם, שיראה העם ויראה העולם את כוחם של העם, של המדינה ושל החברה הישראלית.

בסיום, עניין רע נתנה הממשלה הזאת לנו לענות בו. לדעתי, עליה לחזור בה ממנו. והריני מבקשכם, חברי הכנסת, לקבל הצעה זו לדון בנושא כדי שנמנע מעשה שאין לעשותו.

היו"ר ח. גרוסמן:

רשות היבור לראש הממשלה ששיב על ארבע ההצעות בנושא זה.

ראשיהממשלה מ. בגין:

גברתי היושבת-ראש, רבותי חברי הכנסת, אילו לפולמוס היה לבי הייתי אומר לחבר-הכנסת ביטון שהעם היהודי הוציא מקרבו הוגי-דעות גדולים, אבל הראשון בהם אינו קארל מארקס. הרמב"ם נולד לפניו, רש"י, רבי עקיבא, הלל הזקן, שמואל הנביא, ירמיהו וישעיהו ומשה רבנו. מדוע אני מזכיר בסיומו של רעיון זה את משה רבנו? דיברתי עם מר ביטון ואמרתי: מה אתה מתחיל ממארקס את ההיסטוריה של העם היהודי? למה לא הזכרת את משה רבנו? אז הוא השיב לי: גם משה רבנו. אבל אין לבי לפולמוס, לכן נשאיר את העניין הזה.

ולוא לפולמוס היה לבי הייתי משיב להבר-הכנסת עמאר: ידידי היקר, אתה העלית פה תיאוריה שתנועת העבודה אינה עורכת מצעדים צבאיים, ואתה יושבת בממשלה כנציג של מפלגה שנים רבות, והי ממשלה הזאת ערכה מצעדים צבאיים. באשר למצעד בחוצות, ברחובות, אינני יכול לומר שמפלגתך שור נאת מצעדים. למשל, היא דווקא דורשת כל שנה שב-1 במאי יצעדו ברחובות.

משה עמאר (המערך):

לא מצעד צבאי, זה מצעד אחר, מצעד עממי. זה לא מצעד צבאי, זה מצעד של סקטור העובדים.

ראשיהממשלה מ. בגין:

מה זה עממי? אבל צועדים.

זלמן שובל (הליכוד):

גם צה"ל הוא צבא העם.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

אני מקווה שנחדש את ימינו כקדם ובאמת הפעם נצעד ב-1 במאי עם דגלים אדומים.

ראשיהממשלה מ. בגין:

גם אתה נגדי בעניין זה, חבר-הכנסת ז'אק אמיר? עמאר, אמיר, תנו לדבר. ובכן צועדים. אם צועדים

ספק בכך. זה יהיה חגו של כל עמנו ושל כל אדם חפשי באשר הוא שם, מאורע גדול, יובל ה-30 של מדינת ישראל ועצמאות עם ישראל. יובל זה אנחנו רוצים לערוך תערוכת הספר הבין-לאומית. יבואו לירו- שלים כל העמים ויביאו את פרי רוחם. אנחנו עם- הספר, ויובל זה יש לארגן תערוכת הספר שלא היתה כמותה, הגדולה ביותר לכל העמים. אנחנו רוצים לערוך תערוכת אמנות בין-לאומית ולהביא מפרי יצירתו הרוחנית של האדם באשר הוא שם לירושלים. אנחנו רוצים לערוך בירושלים תערוכת עתיקות. אנחנו דורכים על היסטוריה בארץ הזאת.

יוסי שריד (המערך):

לממשלה הזאת יש ידע רב בעתיקות.

ראשי-הממשלה מ. בגין:

להציע שחבר-הכנסת ידין יעמוד בראש ועדה של אר- כיאלוגים ואנשי מדע.

(קריאה: זה הסוף מכל המשא-ומתן?)

יוסי שריד (המערך):

אדוני, אולי כדאי ששר החוץ יעמוד בראש ועדה כזאת.

ראשי-הממשלה מ. בגין:

יוסי, אתה מדבר בקול רם מדי. אני לא שומע אותך. מה אתה רוצה?

יצחק נבון (המערך):

סמכויות על...

ראשי-הממשלה מ. בגין:

יצחק, אני רוצה לומר לך שאין לזה כל קשר עם ממשלה. אני מקווה שהוא יהיה סגן ראש ממשלה והוא ישרת את האומה בממשלה. אין לזה כל קשר. אני מדבר על עניין רציני.

אני חושב שביובל ה-30 יש לערוך תערוכת עת- קות ולהזמין את כל העמים העתיקים לירושלים, שיראו יחד עמנו את ימי קדם. האדם התרבותי צריך ללמוד מה היה לפניו. הוא צריך לדעת שלא בא לפתע פת- אום עלי אדמות ושהיתה היסטוריה לפניו ויש רבדים של היסטוריה, שכבות של היסטוריה, ויבוא לירושלים ויתבונן.

הנה כי כן יש לנו רעיון לזמן כנס של אנשי מדע, ויש, ברוך-השם, בקרב העם היהודי חכמים גדולים גם במדע שלנו וגם במדע אנושי-כללי, ובי- גיהם נושאי פרס נובל. שיבואו כולם לירושלים ויש- מעו הרצאות מפיהם על עניינים אנושיים.

(קריאה: בראש הוועדה הזאת אפשר להציב את הפרופסור רובינשטיין.)

יגאל ידין (התנועה הדמוקרטית לשינוי):

אז לא יישארו שרים.

ראשי-הממשלה מ. בגין:

בשנה הבאה, כפי שהציע לי חבר-הכנסת משה שמיר — ואני מודה לו על כך — יחול יובל ה-100

אריה אליאב (מחנה שלי):

הלוואי והיה לנו החלק הקטן הזה שצועד שם.

אהוד אולמרט (הליכוד):

טל בין-יבשתי זה סמלי?

ראשי-הממשלה מ. בגין:

ביום 7 בנובמבר, שבו חוגגים את המהפכה הג- דולה שחלה באוקטובר בגלל הבדלי שני הלוחות הנוצ- ריים, יוצא צבא אדיר שאנחנו מכבדים אותו מאוד — במלחמה נגד גרמניה הנאצית הוא מילא אחד התפקידים החשובים ביותר ולא נשכח את זה — ועורך מצעד אדיר ומראה נשק.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

הבאת ציטאטה "וכיתתו חרבותם" ולא אמרת למה — לאתים או לפצצות אטום.

יוסי שריד (המערך):

"ליוילנרים".

ראשי-הממשלה מ. בגין:

אז מר וילנר יושב בביתו, רואה בטלוויזיה את הצבא הסובייטי וקורא "הורא". ופה מתנגדים לכל מצעד צבאי.

ב-14 ביולי היתה מהפכה בצרפת — — —

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אבל שם לא מעלים את מחיר הלחם. כאן, כש- מעלים את מחיר הלחם והחלב, זה סקאנדאל להוציא 200 מיליון לירות למצעד צבאי.

ראשי-הממשלה מ. בגין:

חבר-הכנסת וילנר, כבר עזבתי את ברית-המוע- צות, אני כבר נמצא בפאריס. אל תפריע לי. ב-14 ביולי 1789 היתה בצרפת מהפכה, מהפכת חירות. מאז ועד 14 ביולי לפני שבועיים, מדי שנה בשנה, הצר- פתים מקיימים מצעד צבאי. איזה מיליטאריסם זה? הרי זה הבל ורעות רוח. וכל העם הצרפתי זוכר את מהפכתו ומקיים מצעד צבאי. ואינני צריך להוכיח יו- תר, אין שום קשר בין מצעד צבאי לבין מיליטא- ריסם.

מישהו מהחברים אמר פה שעלידי המצעד הצ- באי אנחנו רוצים להראות שרירים. לא היה ולא נברא. עמנו לא צריך להראות שום שרירים. עובדה היא, וכל העם יודע את זה וגם מדינות ערב יודעות את זה, שצבאנו חזק, ברוך-השם, ימנע מלחמה, ואם חלילה יכפו אותה עליו — ינצח בה. אנחנו רק לא רוצים לא את המלחמה ולא את הנצחון, בפשטות כזאת אנחנו אומרים את זה. איננו צריכים להראות שום שרירים, איננו רוצים להראותם.

מדוע החלטנו על מצעד צבאי — אסביר. אבל אין זה נכון שתשומת-לבנו סביב יובל ה-30 לתקומת יש- ראל מרוכזת סביב המצעד הצבאי. אפילו לא עלה על דעתנו להניח כך. יש לנו רעיונות אחרים, נוס- פים, חשובים. זה יובל גדול שיאחד את כל העם היהודי ואת כל בני-החורין בעולם כולו, אין לי שום

המצעד. יש דברים כאלה בחיי עמים שאפילו בתנאים קשים עושים דברים בעלי ערך לאומי, ערכי.

עכשיו אסביר מדוע דרוש, לפי הכרתו, מצעד צבאי — פעם בחמש שנים, לא מופרז. הוא מוקד של שמחת העם. נוכחנו לדעת זאת. אין זו הוכחת שרירים ולא הפגנה כלפי חוץ. העם כולו, בארץ ובתפוצות הגולה, שמח לראות, אחרי דורות של שיעבוד ושל חוסר מגן ושל השמדה, כי יש של צבא מפורז, ואז כמובן הוא הולך כמו צבא, כמו שכל צבא צריך ללכת, בכבוד ובהדרגה, על מפקדיו וחייליו ועל ציודו, והעם לבו שמח. מדוע נמנע ממנו את השמחה הזאת, ביובל ה־30, פעם בחמש שנים, לא כל שנה?

אני זוכר את המצעדים שנתקיימו. שלושה — אומר חבר-הכנסת עמאר. הוא אינו יודע לספור. היו מצעדים מדי שנה בשנה תחת ממשלתו של מר דוד בן-גוריון, ממשלת מפא"י, ממשלת מפלגת העבודה. מדי שנה בשנה קויים מצעד. היה המצעד הראשון שלא צעד, ואנחנו ראינו את התנאים. אי-אפשר היה להציג את החיילים ובוודאי לא את הכלים. על מה אתם מתאוננים כאן? מה חטאה הממשלה שהחליטה לערוך, חמש שנים לאחר המצעד האחרון, ביום יובל ה־30 לתקומת מדינת ישראל, מצעד צבאי שירכו את תשומת-לב האזרחים, את שמחתם, את חירותם, את התרוממות הרוח? מדוע לא לתת שמחה כזאת לעם, מדוע למנוע שמחה כזאת ממנו?

זה מונע מצעדים אחרים, אזרחיים? הנה כי כן גם חבר-הכנסת משה שמיר ואני הסכמנו — זה רע"ונו, אבל גם אני חשבתי על כך — שאחרי הצבא ילכו אזרחים. למשל, כל לוחמי המחתרות: ההגנה, הפלמ"ח, האצ"ל ולח"י. מדובר ברבבות אנשים ונו"מין את כל אנשי המח"ל. הם יבואו לאותו יום, ורבות הלוחמים על כל המחנות ילכו אחרי הצבא ויוכיחו שהנהן כך, במלחמת שיתור, קמה מדינת ישראל. ירצו ללכת החקלאים עם כליהם — מדוע לא? גם הם. מי שלא ראה את שמחת בית-השואבה לא ראה שמחה מימיו. אנחנו יודעים לשמות. מדוע לא לערוך שמחת עם אמיתית, גדולה, עמוקה, מן הלב?

שום חטא לא חטאנו, חבר-הכנסת גלס. אנחנו קיבלנו החלטות מן הפשוטות ביותר לקראת יובל ה־30, שיהיה גם מצעד צבאי, ולא רק מצעד. אין לנו שום צורך בכך להוכיח שיש לנו טאנקים, וגם טאנקים סובייטיים. גם זה ידוע. כבשנו אותם, גם שיפרנו אותם. הם טאנקים טובים מאוד. אין צורך להראות את זה. זה סוד גלוי. אבל אני מדבר על מוקד של שמחת עם. למה למנוע אותו מהעם הזה? עד כאן, גברתי הישובת-ראש.

אבל שמעתי שעל עניין זה הכנסת רוצה לדון, ויש חילוקי-דעות בכל הסיעות. רשמנו לפנינו את העובדה הזאת. הממשלה הזאת מכבדת את הכנסת ולכן אני מציע על העניין הזה לקיים דיון במליאה. ואני מציע שהסיעות התומכות והמשלה ושהסיעות המתנגדות לממשלה, כולן יחד יעשו הסכם ביניהן שעל עניין זה יהיה חופש הצבעה, והכנסת תביע רצונה והממשלה תעשה את רצון הכנסת.

לפתח-תקווה, וגערוך חגיגה גדולה ונוכחור כולנו את הפסוק של הושע: "ונתתי לה את כרמיה משם ואת עמק עכור לפתח תקווה וענתה שמה כימי נעוריה וכיום עלותה מארץ מצרים". ואפשר על רקע זה לערוך תערוכה מיוחדת של עובדי אדמה ולהוכיח את יכולתם. אדרבה, אנחנו נדון בהחלט בהצעתו המעניינת של חבר-הכנסת רובינשטיין אשר הציע לי כי השנה, שנת היובל, תהיה לשנת הנקיון בישראל ונ"גיים את הרשויות המקומיות, את הממשלה ואת האזרחים כדי שאחת ולתמיד תהיה ארצנו נקיה, שנוכל להתפאר בה.

יוסי שריד (המערך):

אדוני, אחרי כל ההצעות האלה — — —

ראש-הממשלה מ. בגין:

יוסי, אתה יותר מדי מפסיק אותי ואינני שומע את קריאות-הביניים שלך. אתה רוצה שהארץ תהיה מלוכלכת?

יוסי שריד (המערך):

אני רק אומר שאחרי כל ההצעות האלה כבר עדיף מצעד.

ראש-הממשלה מ. בגין:

אני חושב שבשנה הבאה יש להתחיל בביטול העוני בישראל ויש לעשות מאמץ, בעזרתו של העם היהודי, להקים דיור הראוי לבן-תרבות למען 45,000 משפחות שאין להן דיור הראוי לבן-תרבות. יש רע"יגות שונים והצעות שונות. אדרבה, מדוע הם סותרים את המצעד הצבאי?

מדברים פה על ביזבזו כספי ומיד מעלים לפנינו את הבעיה של הלחם ושל העוני. איזה קשר יש בין הכנסה אדירה שתהיה בעקבות אותו מוקד שמחה לעם לבין מה שאתם אמרתם פה? אינני רוצה לכנות בשם הנכון את הדיבורים האלה.

משה עמאר (המערך):

איזו הכנסה?

ראש-הממשלה מ. בגין:

כל פעם שעושים משהו בעל ערך לאומי מדברים על הוצאה כספית.

משה עמאר (המערך):

סליחה, אדוני, איזו הכנסה? אתה מדבר על הכנסה.

ראש-הממשלה מ. בגין:

תן לי לדבר.

יש הוצאות ששום עם אינו חוסך בהן, עובדה. ואני זוכר גם את הדברים ששמעתי פעם, כאשר הייתי חם, על היום שהוא בברית-המועצות. כל שנה זה היה שם, בתנאים הקשים ביותר, כאשר הנאצים עמדו מול שערי מוסקווה ומול שערי לנינגראד ואנשים רעבו לחם ומתו בהמוניהם — ערכו את

— הצעות לסדר-היום (נוף, גרוסמן); מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת (גרוסמן, יעקבסון);
— הצעות לסדר-היום (גרוסמן, שחל) —

עקיבא נוף (התנועה הדמוקרטית לשינוי):
לפני שיעשו ההשקעות בנושא.

היו"ר ח. גרוסמן:

חברי הכנסת, יש הצעה אחת — לקיום דיון בכ-

הצבעה

ההצעה לקיים דיון בנושא במליאת הכנסת
נתקבלה.

ו. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

היו"ר ח. גרוסמן:

נשמע עתה הודעה על המסמכים שהונחו על שולחן
הכנסת.

סגן מוזכר הכנסת ע. יעקבסון:

ברשות היושבת-ראש, הנני מתכבד להודיע כי
הונחו מסקנות ועדת הפנים ואיכות הסביבה בעניין
ההתרחשויות ברחוב השומר בבני-ברק.
עוד הונחו, לקריאה שנייה ולקריאה שלישית:

חוק סדר הדין הפלילי (תיקון מס' 9), תשל"ז—1977;
חוק המקרקעין (תיקון מס' 5), תשל"ז—1977 — מט'
עם ועדת החוקה, חוק ומשפט; חוק לתיקון פקודת
מס הכנסה (תיקון מס' 28), תשל"ז—1977; חוק מס
שבח מקרקעין (הוראות מעבר), תשל"ז—1977 —
מטעם ועדת הכספים; חוק שירות הקבע בצבא-הגנה
לישראל (גימלאות) (תיקון מס' 10), תשל"ז—1977 —
מטעם ועדת העבודה והרווחה.

ז. הצעות לסדר-היום

החלטת ממשלת צרפת שלא להחיל את חוק החרם הכלכלי
על החרם הערבי על ישראל

היו"ר ח. גרוסמן:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצעות לסדר-היום
בנושא: החלטת ממשלת צרפת שלא להחיל חוק החרם
הכלכלי על החרם הערבי על ישראל. בנושא הזה
שלוש הצעות לסדר-היום: של חברי-הכנסת משה שחל,
של חברי-הכנסת אברהם מלמד ושל חברי-הכנסת עקיבא
נוף. רשות הדיבור לחברי-הכנסת שחל.

משה שחל (המערך):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, ב-7 ביוני 1977
נתקבל באסיפה הלאומית הצרפתית חוק לתיקון החוק
הפלילי הצרפתי, שמגמתו לאסור אפליה בשטחים כמו
שיכון, חברות במועדונים וכו' מטעמי דת, גזע או
מסיבות אחרות. התיקון מרחיב את תחולת החוק הפי-
לילי גם לנושאי סחר בין-לאומי. הסאנקציות המ-
עוגנות בחוק הורחבו גם לתחום זה.

לפי הנוסח שהתקבל באסיפה הלאומית הצרפתית
ב-7 ביוני 1977 יש לממשלה הצרפתית אפשרות לת-
קן תקנות שיאפשרו לה לחרוג מהחוק ולהכריז על
החרמת מדינה בשני מקרים בלבד: (1) התחייבות
בין-לאומית, כמו החלטת מועצת הבטחון להחרים,
למשל, את רודיה; (2) תגובה לפעולה מסחרית בל-
תי-הוגנת, למשל הצפה של השוק הצרפתי בסחורות
מיאפאן.

והנה התבשרנו בשבוע שעבר על הודעת ממשלת
צרפת שלאור העניין שיש לה בקידום הקשרים המס-
חריים עם מדינות הנפט במזרח התיכון החליטה ממ-
שלת צרפת להוציא את הסחר עם ארצות הנפט מת-
חולת החוק שחוקק ב-7 ביוני. הנימוק שניתן הוא
טובת מדינת צרפת המחייבת שלא להתחשב בחוק
הזה ולא להפעיל אותו כלפי מדינות הנפט גם אם
הן תפעלנה נגד מדינות אחרות.

פירוש ההחלטה הזאת היא שממשלת צרפת מו-
רידה את החרם הערבי מתחולת החוק. פירוש נכון

יותר הוא כי ממשלת צרפת החליטה להסכים, להש-
לים ולחת גושפנקה חוקית לחרם נגד מדינת ישראל
הן על-ידי גופים בתוך צרפת עצמה והן על-ידי גו-
פים וחברות מחוץ לצרפת אשר יש להן קשר מסחר
עם צרפת או עם חברות צרפתיות.

הכניעה הזאת לחרם הערבי אינה במסגרת שתי
הקאטגוריות שעל-פי חוק מאפשרות לממשלת צרפת
לחרוג מהחוק שהיא קיבלה — ההתחייבויות הבין-
לאומיות שלה ופעולה מסחרית בלתי-הוגנת — והיא
מכאן נוגדת את החוק הצרפתי.

יתר על כן, הצרפתים לא ביקשו להתקין תקנה
שתחרים את ישראל, דבר שהיה אפשרי רק לפי שתי
הקאטגוריות הנ"ל אילו היתה סיבה מוצדקת לכך,
אלא הם משתפים פעולה עם חרם של אחרים. למ-
עשה, על-ידי הפסיקה שהכניסו וההחלטה שקיבלו נתנו
גושפנקה רשמית לפעולות החרם של המדינות הער-
ביות.

יוצא איפוא שהחרם נגד ישראל נוגד את החוק
הצרפתי ויש מקום לתבוע את צרפת בפני דעת-הק-
הל הבין-לאומי ובפני טריבונאלים שקיבלו החלטות
אלה במוסדותיהם, כמו הפארלאמנט האירופי, וכן בור-
עדות בין-לאומית שקיבלו החלטות שונות אשר גינו
את החרם וניסו ומנסים להילחם בו בכל דרך אפי-
שרית.

המעשה של צרפת נעשה על רקע פעילות גוברת
והולכת בעולם נגד החרם הערבי. השוק המשותף פועל
כיום ליישם חוקים נגד אפליה. סעיפים 85 ו-86 מאמ-
ת-רומא קבעו כי יש לפעול על-ידי חקיקת חוקים
במדינות החברות שיטפלו בנושא של החרם הערבי.
גם על הסחר עם המזרח התיכון התקבלו החלטות
אשר אומרות במפורש כי אין להשלים או להסכים
עם חרם כלשהו. הסכמי השוק עם מדינות המגרב
והמזרח, שנחתמו לא מזמן, כללו סעיפים כאלה. יוצא

הלוו את הכספים לטווח בינוני ולטווח ארוך, ומכיוון שכך היו בסכנת התמוטטות אילו הוציאו הערבים את ההפקדות האלה מהבנקים הצרפתיים. הצרפתים קיבלו רמזים בתקופת פרשת אביר-דאוד כי הערבים אכן שוקלים הוצאת הכספים מצרפת. מסתבר כי בשתי הפעולות הללו הושפעו החלטות ממשלת צרפת מנימוקים כלכליים, והתוצאה היתה שממשלה של מדינה מכובדת ואדירה כצרפת נכנעה לאיומים של הכסף הערבי הנמצא בכל מקום וגם בצרפת.

אם לא תבוא פעולה מיידית ותקיפה אנו עלולים לעמוד בפני פרשות דומות. אם במקרה זה לא נבי קוט פעולות שיופנו בראש וראשונה למדינות האירופיות שחתמו על האמנות, ושיש להן החלטות לחוקק במדינות שלהן חוקים שנתקבלו בגופים הפארלאמנטאריים של המדינות האלה — עלולה צרפת להיות הראשונה, ובעקבותיה ילכו מדינות אחרות.

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, אני יודע כי במקרים כאלה טוענת הממשלה לעתים — לא רק ממשלה זו אלא גם ממשלות קודמות — כי השתיקה יפה יותר לטיפול. עם כל הכבוד אני חולק על דעה זו. אני חושב שצרפת, כמדינה דמוקרטית, מודעת ורגישה לדעת הציבור שלה ולדעת הציבור בעולם, ויכלתנו להסביר את תופעת החרם הערבי עשויה בהחלט להביא לתגובה בתוך צרפת עצמה ומחוצה לה. בתקופת פרשת אביר-דאוד נודמן לי להשתתף במועצת אירופה ימים מספר לאחר שצרפת סירבה למסור אותו לנו, ואני יודע שהיו דעות שונות אם אמנם כדאי לה לישראל לחקוק את הנושא במלוא החריופות. כאשר הופענו נציגי ישראל, נציגי הכנסת, לפני מועצת אירופה מצאו לנכון חברים רבים של האסיפה הלאומית הצרפתית לבוא אלינו ולהתנצל לפנינו על התנהגותה של ממשלת צרפת. קראתי באותם ימים את תגובת העתונות והטלוויזיה בצרפת ומחוצה לה ונוכחתי לדעת כי היתה אהדה רבה לעמדתה של ישראל בפרשה זו. אני פונה אפוא מכאן אל שר החוץ שלא יתפתח לנימוק כי יש לטפל עוד פעם בנושא זה בצורה שקטה. אינני מתנגד לטיפול בדרכים דיפלומטיים, אבל אני מציע שלא נזנח ולא נוותר על הפעלת דעת-הקהל הבינלאומית, שתהיה לנו לעזר רב. יש לנו אפשרויות רבות להפעיל דעת-קהל בעולם; יש לנו אפשרויות רבות להפעיל ולעניין דעת-קהל בקרב היהודים.

ומעל כמה זו ברצוני לסיים בפנייה אל אזרחי מדינת ישראל שיימנעו מקניית מוצרים צרפתיים. אי-בני בדעה שהממשלה צריכה, חסיד-חלילה, להכריז על חרם מול חרם, אבל אני בהחלט חושב שפעולה ספונטאנית של אזרחי המדינה, שיעלו ויגיבו מועצמם על מה שעשתה ממשלת צרפת בכך שלא יקנו מוצרים צרפתיים, תבהיר לצרפתים כי למטבע שני צדדים, אפילו אם יגידו הצרפתים כי עניין זה אינו מבהיל אותם, אני משוכנע כי לא יוכלו להתעלם ממנו ולעבור לסדר-היום.

אני מציע שהכנסת תקיים דיון בנושא זה.

היו"ר ח. גרוסמן:

רשות הדיבור באותו נושא לחבר-הכנסת מלמד.

מכאן שהחריגה הצרפתית בנושא החרם הערבי אינה רק חריגה מהחוק הצרפתי אלא גם חריגה מרוח אמת-רומא וייתכן שבקרב גם מחוקי השוק המשותף.

בנוסף על מדינות השוק חוקקה ארצות-הברית חוק נגד החרם הערבי ביוני שנה זו; הצעת חוק הוגשה לבית-הלורדים הבריטי ברוח דומה, ופעולות חקיקה מתחילות בגרמניה.

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, הפעולה הצרפתית חייבת להדאיג את כולנו מפני שהיא נעשתה בצורה הגלויה ביותר, בלי אפילו להסס ולעטוף אותה באיזו שהיא עטיפה. ההחלטה של ממשלת צרפת אומרת כי יש לראות בצימצום הפער והגרעון המס-הרי הצרפתי ובבלימת האבטלה בצרפת אינטרס לאומי ראשון במעלה, ומשום כך יש לפות את כוחה של ממשלת צרפת שלא להתחשב בחוקים שקיבלה האסיפה הלאומית הצרפתית.

אנו יודעים כי אם לא תבוא תגובה מצד ממשלת ישראל, אם לא תהיה תגובה שתופנה לדעת-הקהל הבינלאומית, אם אנחנו לא נגיב תגובה חריפה ביותר על הפעולה הזאת של צרפת — מי יודע אם לא תהיינה מדינות נוספות שתלכנה גם הן בעקבות צרפת בשל אותם נימוקים.

חברות צרפתיות עשויות לזכות ביתרון, וחברות אמריקניות תהיינה במצב קשה משום שלחברות הצרפתיות יהיה יתרון מסחרי בכך שלא תצטרכנה להיכנע לחרם, מצב שהאמריקנים מודאגים ממנו מאוד. ההתנהגות הצרפתית הופכת, כתוצאה מכך, לא רק לבעיה של צרפת ושל ישראל בלבד, אלא הופכת לבעיה של העולם החפשי כולו, בכל מקום ומקום. אנו צריכים לעניין את המדינות השונות שתתייחסנה לנושא הזה, כי היתרון שיהיה לחברות הצרפתיות יעמיד מדינות אחרות במצב קשה ביותר.

ברצוני לציין דבר נוסף: הובא לפירסום בכמה מקומות כי לאחר חקיקת החוק ב-7 ליוני הקפידה החברה הצרפתית לביטוח סחירות את עסקיה עם מדינות ערב במגמה להפעיל לחץ על ממשלת צרפת שתוציא את החוק מהחלתו על חברות צרפתיות. כלומר שהיה כאן לא לחץ של מדינות ערביות, אלא הוזמנו לחצים פנימיים של חברות צרפתיות, בגלל נימוקים כלכליים, כדי להשפיע על ממשלת צרפת לקבל את ההחלטה שהיא קיבלה. הלחץ הצרפתי קדם לכל אינטרס שהוא והוא נבע מתוך אינטרסים כלכליים לשמם. אנו היינו עדים לתופעה דומה כאשר חברה צרפתית הקשורה עם חברה ישראלית ניסתה להתחמק מחוזה חתום בינה לבין החברה הישראלית — חברת "פולגת" — בנימוק הגלוי כי היא מעדיפה לסחור עם מדינות ערב ומסיבה זו היא מעוניינת לבטל הסכם חתום בינה לבין חברה ישראלית.

מקרה זה, לצערי הרב, מזכיר גם פרשה אחרת שאף בה לא נהגה ממשלת צרפת בצורה המקובלת במדינות מפשיות המעוניינות לשותף פעולה כדי להיחלם בתופעה של סחנות החרם הערבי. אני מתייחס לפרשת אביר-דאוד. העתון "ביונס וויק" פירסם לאחר פרשת אביר-דאוד סיפור כי במהלך השנה שקדמה לפרשה קיבלו הבנקים הצרפתיים הפקדות קצרות-מועד של כספי נפט בשיעור של 8 מיליארד דולאר. הבנקים

הסחר הצרפתי ידרוש, למשל, כי צרפת לא תקנה את סחורותיהן של החברות המעסיקים יהודים? דבר זה ייתכן עכשיו לפי ההוראות האלה.

אינני רוצה להרחיב מדי את הדיבור בנושא. הדברים הם ברורים. אנו, למעשה, עומדים היום בפני אותו מצב שעמדנו בו כאשר דננו בהפרת הסכם ההסגרה על-ידי צרפת בעניין אבירדאד. מה דרשנו מצרפת? בסך-הכל דרשנו שהיא תקיים את חוקיה שלה. האם יהיה זה מופרז לבקש מצרפת היום שהיא לא תעשה פלסטר את חוקיה, את החוק שהפאר-לאמנט הצרפתי אישר פה-אחד?

וכאן אני רוצה להתייחס לתביעה של חבר-הכנסת שחל. לדעתי אין לעבור מקיצוניות אחת לשנייה וכי אילו להכריז על חרם נגדי. אנו נגד חרם, אנו לא נפעיל חרם נגדי, אנו רוצים לקוות שיש לנו הרבה ידידים בקרב העם הצרפתי. הממשלה הצרפתית אי-ננה תמיד מזדה עם אותו חלק בעם הצרפתי אשר רוחש לנו ידידות. ממשלות באות וממשלות הולכות, אין לעשות צעד בכיוון הלא-נכון. אבל אנו חייבים להיאבק נגד עניין זה. אנו חייבים לגייס את דעת-הקהל. אינני יודע עדיין איך יתייחס לנושא המוסד הקרוי Conseil d'Etat, שהוא מעין בית-דין-על הדור מה במקצת לבג"צ שלנו. אינני יודע אם הוא לא יראה בכך הפרה של הקונסטטוציה הצרפתית.

מחובתנו להזעיק את דעת-הקהל ולהודיע מפורשות לממשלת צרפת שאנו רואים בכך צעד עיון נגד ישראל, קודם כל, וצעד עיון נגד יהודים באשר הם יהודים.

אני רוצה לקוות שאם נשמיע את קולנו מעל במה זו, אם נזעיק את דעת-הקהל מכל הבמות, נצליח לעורר את הציבור הדמוקרטי, שומר החוק, הר-גיש לשמירת הקונסטטוציה הצרפתית, ואותו חלק שאוהד את ישראל כאשר הוא מתנגד בכל כוחו להפי-ליה דתית, אתנית וגזענית.

אני מציע שהכנסת תקיים דיון בנושא.

היו"ר ת. גרוסמן:

רשות הדיבור באותו נושא לחבר-הכנסת נוף.

עקיבא נוף (התנועה הדמוקרטית לשינוי):
גברתי היושב-ראש, כנסת נכבדה, ממשלת צרפת השיבה בסטירת לחי לקריאתו של ראש ממשלתנו ב-20 ביוני, בהציגו את הממשלה החדשה, קרא ראש הממשלה מר בגין לחידוש הידידות בין שתי המדינות על יסוד ההדדיות. התשובה הצרפתית היתה — חרם.

וזהו סיפור המעשה: בעקבות לחץ ציבורי ועל-פי יזמת חברי פארלאמנט מחלקים שונים של בית הנבחרים הצרפתי התקבל שם ב-7 ביוני שנה זו חוק ולפיו "חרם כלכלי המבוסס על מוצא לאומי, גזעי או דתי — איננו חוק". מתחת לכותרת המפורטת הזאת הוכנס גם סעיף קטן מסייג, סעיף 3 בחוק, האומר: יכולה הממשלה הצרפתית, בתוקף הודעה רש-מית, לשחרר מהכפיפות לחוק חברות שונות "אם מחייבים זאת האינטרסים הלאומיים של צרפת." הרי

אברהם מלמד (חזית דתית לאומית):

גברתי היושב-ראש, חברי הכנסת, בחודש יוני השנה הפתיעה אותנו צרפת הטובה כאשר האסיפה הלאומית הצרפתית אישרה חוק נגד החרם הערבי והקדימה בחקיקה זו את שאר מדינות אירופה ואף את ארצות-הברית. אמנם החוק בנוסחו הסופי לא הלם את הציפיות של יוזמו — כי האמצעים להחלתו אינם מספקים ואין בו כל איזכור ישיר של ישראל והי-ערבים, דהיינו שני הצדדים הנוגעים לעניין, ונושא החרם עצמו איננו מופיע — אולם לא היה כל ספק בנוגע לכוונת המחוקק ובהתחשב בעובדה שגם המפ-לגה הקומוניסטית הצביעה בעדו והוא נתקבל בהצ-בעה הסופית פה-אחד — אף שהיו נסיבות מטעם הממשלה להכשיל את החוק — ראינו בקבלת החוק סימן מבשר טוב לאחר תקופה שלא הצטיינה ביחסים ידידותיים בינינו לבין צרפת.

והנה אנו עומדים היום במצב שבו ניתן לנו "שובר בצידו" בבחינת "שטר ושובר בצידו". עברו רק כמה שבועות וממשלת צרפת שהתנגדה לחוק מצאה לה דרך לתת מין "היתר עיסקה" כדי לעקוף אותו וכדי לשים אותו לאל. אנחנו יודעים שהתחברה הממשלה תית הצרפתית — החברה לביטוח סיכוני סחר-חוץ — הפסיקה לבטח בזמן האחרון עסקאות עם ארצות ערביות מחשש שתסתבך בהפרת החוק. והנה כיום שני-זה ממשלת צרפת את המצב ונתנה הוראה לבטח עסקאות באותן ארצות שיש לצרפת עניין בפיתוח קשרי מסחר אתן — ארצות המזרח התיכון, ארצות הנפט וארצות אמריקה הלאטינית. אלה האחרונים הוכנסו לרשימה זו כדי לכסות על הכוונות האמ-תיות.

אני רוצה לציין שהחוק האוסר את החרם מהווה חלק מחוק קונסטטוציוני צרפתי המדבר נגד אפליה בכלל והאוסר אפליה מטעמי גזע, דת ומוצא אתני. מכאן שפגיעה בחוק זה היא לא רק פגיעה בסחר הישראלי אלא יש בה אף סממנים של אפליה גם נגד העם היהודי, אפליה מטעמי דת, גזע ומוצא אתני. התרגלנו כבר לספוג מממשלת צרפת מכות לא מכו-בדות מתחת לחגורה, וגם לולא היה מעשה זה מצ-טרף לשורת צעדים שממשלת צרפת מפעילה נגדנו, גם אז אי-אפשר היה לעבור לסדר-היום. אולם מכיוון שיש במעשה זה השלכה אנטי-יהודית ולא רק מעשה אנטי-ישראלי, מאחר שבזה נחלש האיסור של אפ-ליה דתית וגזענית בכללותו, יש לראות בעניין זה סכנה חמורה פי כמה.

אני רוצה להזכיר כי בהצהרות הצרפתיות, שש-מענו גם כאן בישראל בעת ביקורו של שר החוץ דה-גירגנו, הודגש במפורש כי עמדת הממשלה הצר-פתית היא נגד החרם הערבי, ושבצרפת לא תסייע לחרם הערבי.

שמענו גם בפארלאמנט האירופי מפי הנציג הצר-פתי שם דברים ברורים. חרף האמרה הצרפתית הידועה "שבחיים הפוליטיים אין ידידות אלא יש רק אינטרסים", כאן יש אספקט חמור, כי הדבר מאפשר לפגוע היום בעם היהודי. אנו יודעים, למשל, שה-ממשלה הסעודית איננה מאפשרת להעסיק יהודים בחב-רות הזרות הפועלות בתוך סעודיה. ואם האינטרס של

לא אתן ידי לפעילות מסחרית זו או זו עם הארץ, עם החברה, המחרימה את אחי.

16,000 נוסעים יצאו אשתקד את ישראל במטוסי "איר פראנס". זהו 6% מכלל נוסעיה של החברה הזאת. ואני חושב שישיראלי אשר יימנע אישית משימוש במטוסייה של החברה הזאת יביע בכך שוב את התחושה שלנו כחלק מההתנגדות האומרת: אם אין סוחרים אתנו — איננו סוחרים אתם.

חברי הבית הזה ייצאו בימים הקרובים לשיבות הפארלאמנט האירופי, מוסד ידידותי לנו, וצריך שיפיע עלו באופן מתוכנן ונמרץ כדי להשפיע על הפארלאמנטארים מצרפת עצמה ומאמצות אירופה האחרות לעורר תסיסה פארלאמנטאית וציבורית כנגד הוראה זו של ממשלת צרפת.

צריך גם שייאמר מעל כל במה כי בעשותה כן עשתה צרפת צעד שבטיל לחלוטין את שרידי יומי-רתה למלא תפקיד מדיני כלשהו כצד שלישי במזרח התיכון. היא, בחוסר כל כבוד, רתמה את עצמה והשתעבדה למרכבת האינטרס הערבי, ובכך ביטלה, למעשה, את אחרית השפעתה באזור, שתוכל לנבוע רק מעמדה אובייקטיבית ומדלת פתוחה אצל שני הצדדים.

אין לי גם ספק שיהודי צרפת, בבואם להצביע בעוד פחות משנה בבחירות, שתוצאותיהן קשות מאוד לחייו מראש, ישקלו היטב את הצבעתם גם בהתחשב במעשה אנטי-יהודי, אנטי-מוסרי ומשפיל זה.

גברתי היושבת-ראש, פתוחה עומדת הזמנה לראש ממשלת ישראל לבקר בפאריס. אני בטוח שיש להי-ענות להזמנה, אך אני תקווה כי אותו כושר השפעה על אמצעי התקשורת שגילה ראש הממשלה במסעו האחרון בארצות-הברית הוא יוכיח גם בצרפת, וירכו הרבה מכשרו זה דווקא במאמץ להשפיע על דעת הקהל הצרפתית ועל נבחריה במגמה לביטול צעד מביש זה.

יש אמצעים מגוונים להפעילם בנושא זה. הנושא מורכב ויש בו גם אלמנטים שצריכים להיות נידונים חדר בחדר.

לכן, גברתי היושבת-ראש, אני מודיע מראש כי אם — כפי שאני מקווה וכפי שראוי — יציע שר הבטחון כי הנושא יידון בוועדת החוץ והבטחון, אס-כים לכך, תוך הערה אחת: האלמנט של הדחיפות הוא חלק חיוני בתגובה, ועדת הכנסת, שגם קבעה היום את דחיפות הנושא, הכירה בכך. צריך שגם ועדת החוץ והבטחון, אם יועבר אליה הנושא, תפעל בנושא זה מיד.

הי"ר ח. גרוסמן:
רשות הדיבור לשר החוץ, לתשובה.

שר-החוץ מ. דיין:

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, בראשית יולי שנה זו נתקבל בצרפת, ביוזמת אישים מספר, חברי

דעה כזאת היא הוראה אקזוטיבית הנקבעת על-ידי ממשלת צרפת. ואמנם בהודעה מטעם ממשלת צרפת, מפ' ראשה, כפי שנמסרה בשבוע שעבר, ניתן הכשר מיוחד לחברה הממלכתית "קופס", העוסקת בביטוח סוכני סחר-חוץ. לפי הוראה אקזוטיבית זו לא תחול הגבלת החוק, כפי שקבע הפארלאמנט, על עיסקות המבוססות על-ידי אותה חברה ביטוח ממלכתית. וזאת כפי הנאמר: בגין האפטרס המיוחד של פיתוח הסחר עם ארצות המזרח התיכון.

בהודעת ראש הממשלה הצרפתית, ריימון באר, ניתנה האידיאולוגיה כאשר הוא אמר: "יש לסייע לחברות העוסקות ביצוא לכבוש שווקים חדשים, במיוחד במדינות המייצאות נפט והנמצאות בתהליך של תיעוש."

רבותי חברי הכנסת, יש סיכון חמור בעצם האידיאולוגיה הזאת. יש כאן גם נזק חמרי ממש רב-היקף. ההיתר שניתן ל"קופס" יש בו הכשר להחלטות אנטי-ישראליות של חברות מרכזיות, פרטיות וממלכתיות, המבצעות את ביטוחן עיסקותיהן באמצעות חברה ממלכתית זו בהיקף כלפי של עשרות מיליוני לירות, ושחלקן קשור עם כמה חברות ישראליות בעלות חשיבות. אחת הדוגמאות האחרונות היא ההינתן קות מ"פולגת" מצד האופנאי פייר קארדן. אך, כאמור, נוסף על הנזק המייד הסיכון החמור הוא שאידיאולוגיית ההסכמה וההשלמה עם החרם הערבי תתפשט בצרפת עצמה, וממנה בהכרח לחברות הקשורות קשר מידי, או קשורות במידע, בארצות הקהילה האירופית והאלאה. יש כאן קיוו חריף בהתחייבויות הבין-לאומיות בסעיף אי-ההפליה בהסכם ישראל עם הקהילה האירופית והפנת החתיבות בין-לאומיות של צרפת על-פי הסכם-גאט'ט.

גברתי היושבת-ראש, ארצות העולם הנאור והפותח-נאור מתחרות ביניהן, ובצדק, בגינוי האפארט-הייד בדרום-אפריקה, וכאן לנגד עינינו נוצר אפארט-הייד נוסף, ארסי הרבה יותר, מיליטאנטי, והשאלה אם התופעה תתפשט ותיהפך למגפה או תנמך את קומתה, או לפחות תיכנס לקאטגוריות הנושאים שמתביישים בהם, תלויה במידה רבה מאוד בתגובה ובפ-עולה שלנו, מכאן.

אני אשמח מאוד אם השר המשיב יתקן אותי, אך אני, על-כל-פנים, לא קראתי שום פירסום עד כה על הצעד היות-ריסודי — מתאה ישראלית רשמית לממשלת צרפת. אך זה רק צעד של פתיחה.

אנחנו דיברנו שנים על גיוס השוק היהודי מול השוק הערבי, הן באופן פוזיטיבי והן באורח מונע. אפשר להסכים לדבריו של קודמי, חבר-הכנסת מלמד, שאנחנו לא צריכים לפעול בחרם מול חרם. אבל אני בהחלט אבין יהודים האומרים: אנחנו איננו רוצים לסחור עם חברות המגבילות את אחינו היהודים בשל יהדותם. אנחנו ראינו את תוצאות הדבר הזה במקרה מקסימום, שהניב פירות, ואילו לא הנסיגה המדינית של הממשלה שלנו או, ייתכן שהיה מניב פירות רבים עוד יותר. ולכן נדמה לי שבנושא הזה של צרפת הובגדת רצוי וראוי, ואין לגנות, שיהודי יאמר: אני

לברור על מה לדון בפומבי ועל מה לדון שלא בפומבי, כי, ועוד יותר מכך צריך לשקול היטב אילו צעדים אנחנו יכולים לנקוט כדי שבסופו של דבר לא נצא מוכים או, לעתים, מתבזים ואת זה נשקול שבע פעמים לפני שאנחנו מחליטים החלטה ממלכתית לגבי צעד מסויים, אם אמנם נקיטת צעד זה תעלה יפה או לא.

אני חייב, לצערי, להעיר לגבי שתי ההצעות של חבר-הכנסת משה שחל. לגבי הצעה אחת שהוא הציע — ואולי הוא לא רק הציע, כי בעוד הוא מציע שיהיה דיון במליאה בנושא זה הוא כבר קרא לתושבי ישראל שלא לקנות מוצרים צרפתיים — אני חייב להביע התפעלותי מבטחונו העצמי של חבר-הכנסת שחל, שעל דעת עצמו ומעל במה זו, בעוד שהוא מציע שיהיה דיון במליאה ולפני שהכנסת או הממשלה החליטה החלטה, הוא קורא לציבור הצרכנים לנהוג כך וכך. אני מקווה שתהיה לנו הזדמנות לשמוע על תוצאות קריאתו זו.

אשר להצעתו השנייה, שלא תיערך בנושא זה רק מדיניות חשאית דיפלומטית אלא הסברה ציבורית — אני מקבל אותה בשתי ידיים ומיד עם שובו של חבר-הכנסת אבא אבן מארצות-הברית אציע לחבר-הכנסת שחל לנסוע מטעם הממשלה כדי להסביר את המדיניות של הליכוד נגד החרם הערבי.

כאמור, אני מציע להעביר את הנושא לדיון בוועדת החוץ והבטחון.

היו"ר ח. גרוסמן:

חבר-הכנסת שחל, האם אתה מסכים להצעתו של שר החוץ?

משה שחל (המערך):
מסכים.

היו"ר ח. גרוסמן:

חבר-הכנסת מלמד, האם אתה מסכים?

אברהם מלמד (חזית דתית לאומית):
מסכים.

היו"ר ח. גרוסמן:

חבר-הכנסת גוף?

עקיבא גוף (התנועה הדמוקרטית לשינוי):
הודעתי מראש שאני מסכים.

היו"ר ח. גרוסמן:

לפנינו רק הצעה אחת — להעביר את הנושא לדיון בוועדת החוץ והבטחון. אני מעמידה אותה להצבעה.

הצבעה

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת החוץ והבטחון נתקבלה.

האסיפה הלאומית, תיקון לחוק העונשים הצרפתי ולפיו נאסר, כלשון החוק "להקשות על פעולה כלכלית כלשהי" מתוך כוונת הפליה על רקע דת, גזע או מוצא לאומי. איסור זה חל על אנשים, חברות ומוסדות, הן ממלכתיים והן פרטיים. אף שניסוחי החוק החוק כלליים, היתה הבנה כללית — ודבר זה נאמר במפורש בסיכום הדיונים באסיפה הלאומית — כי החוק מכוון בראש וראשונה נגד שיתוף הפעולה של צרפתים עם החרם הערבי על ישראל.

עתה הופיעה בעתון רשמי הודעה, בשם ראש ממשלת צרפת, המסתמכת על אחד מסעיפי התיקון הנ"ל הנותן פתח לחריגים. בהודעת ראש הממשלה נאמר כי האיסורים האמורים לא יחולו על פעולות של החברה הממלכתית לביטוח סוכני סחר-חוץ — "קופס" — וכל הנוגע לעסקאות המכוונות לכיבוש שווקים חדשים, כלומר הותר לחברה לתת ביטוח ממלכתי לעסקאות כאלה גם אם כלולים בהן תנאי חרם. שוב, אף שניסוח ההודעה כללי, לא יכול להיות ספק בכך שהיא מכוונת בראש וראשונה לתת הכשר לשיתוף פעולה של "קופס" בעסקאות הכרוכות בתנאי חרם אנטי-ישראליים.

הבוקר הוזמן המשנה למנכ"ל, מר משה אלון, את הממונה הצרפתי ומחה בפניו על הצעד הבלתי-ידידותי כלפי ישראל בנושא החרם, הנוגד את העקרונות המקובלים במדינות הדמוקרטיות. בדבריו הדגיש מר אלון את הנקודות האלה:

ישראל רואה בחומרה רבה את העובדה שממשלת צרפת מאפשרת לגוף ממשלתי לחרוג מהחוק נגד הפליה כלכלית באמצעות צו אקזקוטבי שממשלתו הברורה הינה היתר לחברה הממשלתית הצרפתית לשתף פעולה עם החרם הערבי.

חומרת העניין היא לא רק בכך שאקט זה מהווה מתן עידוד לחרם הערבי אלא שישאל מוצגת בדרך זו כיוצא מן הכלל שכלפיו מותר לנהוג בדרך של הפליה. מן הראוי להדגיש שדווקא במדינת ישראל יש לכך אסוציאציות היסטוריות שליליות במיוחד.

נוסף על כך, צעד זה נוגד את רוח הדברים בשיחות שהתנהלו עם שר החוץ של צרפת בביקורו בישראל, אשר במהלכן הועלה נושא החרם וההפליה הכלכלית ובהן נאמר לנו "קופס" לא יהיה גוף המסייע לאכיפת החרם נגד ישראל.

לאור כל האמור לעיל אין אנו יכולים שלא לראות בכך אלא צעד עיון כלפי ישראל ומצפים לכך שממשלת צרפת תפעל ללא דיחוי לתיקון המעוות.

במקביל נמסרה הודעה לשגריר ישראל בפאריס להתקשר עם השלטונות הצרפתיים ולמסור שם מתאה מקבילה למחאה שנמסרה כאן.

גברתי היושבת-ראש, אני מציע שהנושא יועבר לדיון בוועדה, בוועדת החוץ והבטחון, מפני שבדבר צעדים נוספים על אלה שאמרתי אני חושב שגם צריך

ת. שאילתות ותשובות

- הי"ד ח. גרסמן: חברי הכנסת, אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום — שאילתות ותשובות.
79. אי-מתן היתר לרב קונסרבאטיבי לערוך נישואין
חברת-הכנסת ש. ארבל-אלמולינו שאלה את שר הדתות ביום ג' באב תשל"ז (18 ביולי 1977):
בעתון "ידיעות אחרונות" מ-4 ביולי 1977 פורסם: בעקבות הסערה שקמה בקרב הרבנים החרדים בחיפה לנוכח מתן היתר לרב קונסרבאטיבי לקיים טקסי נישואין הודיע אתמול הרב הספרדי הראשי בחיפה, הרב אליהו בקשי דורון, כי לא יינתן עוד היתר כזה.
- רצוני לשאול:
1. האם ביטול ההיתר לרב הקונסרבאטיבי על-ידי הרב הראשי בחיפה נעשה בהתאם לחוק?
 2. היפעל כבוד השר לחידוש ההיתר?
 3. אם לא — מה הן הסיבות לכך?
- שר-הדתות א. אבוהצירא:
לשאלה הראשונה: הרב המורשה לנישואין הוא המוסמך לקבוע מי יערוך את החופה לפי החוק, ובמקרה דנן הרב הראשי בחיפה היה המורשה לנישואין בחיפה אשר ייפה את כוחו של אותו רב קונסרבאטיבי לערוך חופה וקידושין לבקשתו כשהמדינה דובר היה בווז מהקהילה הקונסרבאטיבית בחיפה. נתינת רשות לערוך חופה וקידושין באופן חד-פעמי אינה מקנה לו רשות קבועה לכל מקרה ואינה הופכת אותו לערוך חופה וקידושין באורח קבוע מטעם המדינה עצמה.
- לא היה מדובר כאן בנתינת היתר קבוע ולא בביטול ההיתר אלא בנתינת רשות באופן חד-פעמי, כשראש החופות, מקובל שהרב המורשה עורך אותן בעצמו ולא מייפה כוחו של שום איש.
- בכל מקרה ומקרה דן הרב המורשה לגופו של עניין ועצם היותו של העורך רב קונסרבאטיבי אינו מהווה שיקול לנתינת הרשות לערוך את החופה וקידושין או אי-נתינת רשות.
- לשאלה שנייה ושלישית — אין לי מה להוסיף לאור הנ"ל.
30. נתונים על ה"ספורטוטו"
חברת-הכנסת ע. נוף שאלה את שר החינוך והתרבות ביום כ"ד בתמוז תשל"ז (10 ביולי 1977):
לאור ההיקף של מפעל ההימורים "ספורטוטו" ול-אור העובדה שפרט למפעל הפיס זהו המפעל היחיד המקבל גושפנקה ממלכתית להימורים בהיקף כה עצום, השואבים סכומים נכבדים משכבות עממיות, אבקש להשיב לי:
1. מה הוא הסכום הכולל שהכניס "ספורטוטו" בשנת התקציב 1975/76?
 2. מה הוא הסכום הכולל המשוער שיכניס "ספורטוטו" בשנת התקציב השוטפת 1976/77?
 3. מה הוא הסכום הכולל המוצא לצרכי אירגון ההימורים עצמם?
 4. מה הוא הסכום המוצא לצרכי הניהול האדמיניסטרטיבי?
 5. מי הם הגורמים המבצעים את אירגון המפעל על?
 6. מה התמורה המדייקת שכל אחד מגורמים אלה גובה בעד האירגון והניהול?
 7. מה הוא הסכום הכולל שהועבר עד כה לכל אחד מגורמים אירגוניים אלה?
 8. כמה קיבל כל אחד מאירגוני הספורט השונים?
- שר-החינוך והתרבות ז. המר:
1. ההכנסות ברוטו הסתכמו בכ-147 מיליון לירות. ההכנסות נטו, לשימוש צרכי הספורט, הסתכמו בכ-49 מיליון לירות.
 2. 165 מיליון לירות ברוטו, והנטו הוא 55 מיליון לירות.
 3. המועצה משלמת לפחות 42% לפרסים למשתתפים בהימורים (בפועל 43.5%) ו-18.85% לאיר-גון, קרי להפעלת תכנית ההימורים.
 4. 0.5% — הוצאות הנהלה וכלליות שהסתכמו בשנת 1975/76 בכ-668,000 לירות; 1.25% לפירסום, ובשנת 1975/76 הוצא בפועל סך של 1,183,000 לירות, שהוא פחות מההקצבה; 2.25% לרכישת מערכת מחשבים — בשנת 1975/76 הוצא סך של כ-3,300,000 לירות.
 - 5-6. הגורמים המבצעים אירגון המפעל ושירות העמלות לנ"ל הם: בעלי תחנות קבלה — מקבלים עמלה בשיעור 7.4%; מפעלים באזורי הארץ השונים — מקבלים עמלה בשיעור של 4.75%; חברת גשר בע"מ המפעילה את תכנית ההימורים — מקבלת עמלה בשיעור של 5.7%; "ספורטוטו ישראל בע"מ", המפקח על ביצוע תכנית ההימורים ועל יתר הקבלנים מטעם המועצה, מקבל עמלה בשיעור של 1%.
 7. הסכום הכולל לשנים 1975/76 ו-1976/77 הוא: בעלי תחנות קבלה — כ-11 מיליון לירות בשנת 1975/76 וכ-12.2 מיליון לירות בשנת 1976/77 (משר-ער); מפעלים — כ-7 מיליון לירות בשנת 1975/76 וכ-7.8 מיליון לירות בשנת 1976/77 (משוער); חברת גשר בע"מ — כ-8.4 מיליון לירות בשנת 1975/76 וכ-9.4 מיליון לירות בשנת 1976/77 (משוער); "ספורטוטו ישראל בע"מ" — כ-1.5 מיליון לירות בשנת 1975/76 וכ-1.6 מיליון לירות בשנת 1976/77 (משוער).
 8. הסכום הכולל שהועבר לאירגונים ולמוסדות הספורט השונים בשנת 1975/76 והסכום המשוער שיעבור בשנת 1976/77 (הכולל גם סכום של הכנסות

עוץ לטיוולים. מספר המשתתפים בפעולות בתי-ספר שדה בתשל"ח יגדל ב-15%.

בתכנית אגף הנוער להוציא את כל בני כיתות י"א לסמינארים בני 3-4 ימים בבתי-ספר שדה. בשנת תשל"ח יגדל מספר התלמידים ואנו מקווים כי יקיף קרוב ל-18,000 תלמידי כיתות י"א (גידול של כ-30%). מסיבות של חוסר תקציב איננו מקיפים את כל המחזור.

68. היחידה להתנדבות

חברי-הכנסת מ. קצב שאל את שר החינוך והתרבות ביום ב' באב תשל"ז (17 ביולי 1977):

לאחרונה רבו התופעות של חילופי נושאי תפ-קידים ביחידה להתנדבות בחינוך ובקהילה, וביחידה שורת אווירה עכורה.

אודה לכבוד השר אם יואיל להשיב לי:

1. האם בדק השר את המתרחש ביחידה להתנדבות נוכח גל הפיטורים או ההתפטרות?

2. מה בדעת השר לעשות כדי לשפר את האווירה, לעודד יזמות והתפתחות ביחידה להתנדבות?

3. מה בדעת השר לעשות כדי לאחד את הטיפול במתנדבים במשרד החינוך והתרבות, במשרד ראש הממשלה, במרכז לשירותי התנדבות ובמשרדי הסעד?

שר-החינוך והתרבות ז. המר:

1. ביחידה להתנדבות, בשלוש שנות עבודתה, פוטרו שלושה אנשים בלבד שלא נמצאו מתאימים לדרישות המשרה ועבודתם לא עמדה בסטאנדארטים המקובלים ביחידה. השניים האחרים התפטרו מסיבות אישיות.

2. במעקב שליווה את עבודת היחידה לאורך שנת הלימודים תשל"ז, ושנעשה על-ידי גוף חיצוני "קרן יוספטל", נבדקו ארבעה מרכיבים אצל אנשיה; ידע ומידע, יחס אוהד למתנדבים, מיומנויות וגיבוש צוות. הבדיקה העלתה שגיבוש הצוות ביחידה הוא טוב והגיע למקום השני בבדיקת המרכיבים השונים.

3. ממסמכים שהוגשו על דעת ההנהלות של משרד החינוך והתרבות, שבהם קיימות יחידות התנדבות, לפורום הבין-משרדי להתנדבות שעל-יד משרד ראש הממשלה ניתן ללמוד שהיחידות מעוניינות להישאר עצמאיות בטיפול במתנדבים. היחידות גורסות שיש לתאם את הפעולות בפורום הבין-משרדי.

היו"ר ח. גרוסמן:

רשות לשאלה נוספת לחברי-הכנסת קצב.

משה קצב (הליכוד):

האם כבוד השר אינו סבור שהעובדה שכל כך הרבה יחידות מטפלות בנושא ההתנדבות מסרבלת? מה דעת השר בנושא?

שר-החינוך והתרבות ז. המר:

אינני יודע. הדבר הזה צריך בדיקה. לפעמים יש משרדים שיש להם משימות מיוחדות. כדי שיוכלו לממש את המשימות המיוחדות הם מגייסים מתנד-

מנים קודמות שנשמרו כרזרבה): להתאחדות לספורט בישראל, להתאחדות לכדורגל, לאגודת הכדורסל, לאיגוד הטניס ולוועד האולימפי בישראל — כ-22 מיליון לירות בשנת 1975/76 וכ-28.3 מיליון לירות ב-1976/77 (משוער); למרכזי האגודות "הפועל", "מכבי אלי-צור", "בית"ר אסא" — כ-11.7 מיליון לירות בשנת 1975/76 וכ-15.3 מיליון לירות ב-1976/77 (משוער); למיתקני ספורט — כ-12.6 מיליון לירות בשנת 1975/76 וכ-14.4 מיליון לירות ב-1976/77 (משוער); לקרן תגמולים לספורטאים — כ-0.75 מיליון לירות בשנת 1975/76 וכ-1.4 מיליון לירות ב-1976/77 (משוער); לפעולות ספורט בתנועות הנוער — כ-1.25 מיליון לירות בשנת 1975/76 וכ-1.25 מיליון לירות ב-1976/77 (משוער); לקרן עידוד לספורטאים מצטיינים — כ-0.20 מיליון לירות בשנת 1975/76 וכ-0.26 מיליון לירות ב-1976/77 (משוער).

היו"ר ח. גרוסמן:

רשות לשאלה נוספת לחברי-הכנסת נוף.

עקיבא נוף (התנועה הדמוקרטית לשינוי):
אדוני שר החינוך, מי עומד מאחורי הגוף הנקרא "גשר" ומה זכותו לקבל סכומים שהם פי שמונה מזה הניתן לפעולות הספורט בתנועות הנוער וקרובים לסכום המוקדש למיתקני ספורט?

שר-החינוך והתרבות ז. המר:

אינני יודע.

עקיבא נוף (התנועה הדמוקרטית לשינוי):

האם אדוני מוכן להשיב על כך בהודמנות קרו"בה?

שר-החינוך והתרבות ז. המר:

בוודאי.

67. נתונים על בתי-ספר שדה

חברי-הכנסת ש. ארבל-אלמולינו שאלה את שר החינוך והתרבות ביום ב' באב תשל"ז (17 ביולי 1977):

בהתחשב בצורך להעמיד את הזיקה של הנוער הישראלי לטבע ובצורך להרחיב את ידיעות הארץ ואהבת המולדת אצל הדור הצעיר רצוני לשאול את כבודו:

1. מה מספר בתי-ספר שדה הקיימים בישראל?
2. כמה תלמידים למדו בבתי-ספר אלה בשנת תשל"ז?

3. האם קיימת תכנית להגדלת מספר בתי-ספר שדה ומספר הילומדים בהם בשנת תשל"ח?

4. אם לא — מה הן הסיבות לכך?

שר-החינוך והתרבות ז. המר:

1. בתשל"ז הופעלו: 16 בתי-ספר שדה, 4 מרכזים עירוניים ללימודי שדה, 4 לשכות יעוץ ותיאום לטיולים.

2. 220,000 תלמידים.

3-4. בתשל"ח יופעלו: 19 בתי-ספר שדה, 5 מרכזים עירוניים ללימודי שדה, 5 לשכות תיאום ותיאום

שרי החינוך והתרבות ז. המר :

להלן תשובות רשות השידור על השאלות:

(1) הבעיה איננה בקביעת הנחיות אלא בדאגה לכך שהנחיות אחרות מקצועיות קיימות וכן רגש אנושי פשוט אמנם יניבו את הפרי הדרוש. במקרה שמדובר בו היה קצר של תקשורת; משאלות של המנוחה, שהופנו לחברה פרטית שהפיקה את הסרט, לא הורעברו לרשות השידור. אילו היתה פנייה כזאת היו מכבדים את רצונה.

המגמה המקובלת על רשות השידור כיום — להביט טיח שליטה יותר הדוקה של רשות השידור ושל עיבדיה הקבועים במשרדים המטפלים בנושאים רגישים.

(2) אין ברשות השידור סמכויות שונות לעניינים שונים. למוסדותיה הציבוריים — הוועד המנהל והמר ליאה — ולמוסדותיה הניהוליים — המנכ"ל, מנהלי המדיה וראשי היחידות לאורך המידרג — יש סמכויות בעניין זה כמו בכל עניין אחר המגיע לשידור.

(3) אין הנחיות קבע, אולם אפשר להיעזר בשכל הישר. השאלות הן קונקרטיות. למשל, יש מקרים שדי בטישטוש מראה הפנים עלידי צילום מאחור; יש מקרים שצריך לעשות משהו גם כדי לעוות את קולו של מרואיין; ועוד אפשרויות שונות. מכל-מקום, ההנחה הינה שאדם מבוגר המסכים להתראיין בתנאים מסויימים יודע מה הוא עושה. עניין אחר — כאשר צריך להגן על אינטרס של אדם שאינו יכול לדאוג לעצמו. הדוגמאות המובאות כאן הן: ילד קטן, חולה נפש, הנתון בהלם וכדומה. בעניין זה יש חוקים וגם כללים אתיים, והעיקר — צריך להפעיל לב אנושי ושכל ישר.

103. הרחבת בית-הספר "מסילות" בבתיים

חברת-הכנסת ג. כהן שאלה את שר החינוך והתרבות ביום ט' באב תשל"ז (24 ביולי 1977):

ועד הורי בית-הספר "מסילות" לחינוך מיוחד בבית ים מסר לי כי לפני שלוש שנים אושרה תוספת בנייה לבית-הספר. ביוני 1976 אישרו כמעט 2 מיליון לירות מכסי מפעל הפיס; בדצמבר אותה שנה אישרה גם עיריית בתי-תקציב מיוחד לצורך זה. הלוואה נוספת, מסחרית, שעיריית בתיים מבקשת להשיג, מתעכבת.

רצוני לשאול :

1. האם הנתונים האלה נכונים?
2. מה בדעת השר לעשות כדי להביא להשלמת הבנייה בבית-הספר זה, המעניק חינוך מיוחד לכ-150 תלמידים?

תשובת שרי החינוך והתרבות ז. המר :

(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)
לכל השאלות: משרדנו אישׁל לצורך הרחבת בית-הספר "מסילות" תקציב בסך 1,928,000 לירות באמצעות מפעל הפיס בשנת התקציב 1976 (פרט להתייקרויות).

לצערנו, העירייה טרם החלה בבניית הפרוייקט. משרדנו יעשה למען זירוז הבנייה.

בים, לומר שבמשרד אחד יתרכזו פעולות ההתנדבות למען היחידות של כל המשרדים — אינני בטוח שזה יותר טוב. לתאם — מאוד חשוב. נדמה לי שהעניין לא מותאם בכלל או מעט מאוד; לחבר — אינני יודע. אני מוכן לבדוק.

83. שימור הממצאים הארכיאולוגיים

בתל אפולוניה

חברת-הכנסת א. ידלן שאל את שר החינוך והתרבות ביום ג' באב תשל"ז (18 ביולי 1977):

עם סיום חפירת ההצלה באפולוניה ובהתחשב בחשיבות הממצאים, ובכללם רחוב של בתי-מלאכה וחינוך יחידים במינם בארץ ששרדו מהתקופה הערבית הקדומה, אבקש להשיב לי:

1. האם בכוננת אגף העתיקות לנקוט צעדים לשימור התל כאתר טיולים עממי בתחום המטרופוליטאני של אזור התוף?

2. האם יש סמכות חוקית לאגף העתיקות למנוע, לאחר חפירות ההצלה, בנייה שתהרוס את הממצאים הארכיאולוגיים?

תשובת שרי החינוך והתרבות ז. המר :

(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. כידוע סגור אזור התוף בפני מבקרים בגלל סיבות ומגבלות בטחוניות ובטיחותיות. לכשתוסרה, בבוא העת, המגבלות הקיימות ניתן יהיה לנקוט צעדים להפיכת התל לאתר ביקור.

2. כן. אולם במקרה הנדון אין צורך בכך, כי ננקטו הצעדים הדרושים לשמירת השרידים הארכיאולוגיים ולמניעת הריסתם.

85, 101. פרשת הסרט הטלוויזיוני

"נערה מחפשת כתובת"

חברת-הכנסת ת. אשל שאלה את שר החינוך והתרבות ביום ג' באב תשל"ז (18 ביולי 1977):

הציבור בישראל וועד מהשתלשלות העניינים סביב הקרנת הסרט על חייה ובעיותיה של הנערה זהבה טוויר, אשר הביאה לנטילת חייה בידיה.

אבקש לשאול :

1. מה הם הצעדים אשר נוקטת רשות השידור למנוע הישנות מקרים כאלה?
2. מי היא הסמכות הקובעת במקרים רגישים אלה ברשות השידור?
3. מה הן ההנחיות לטישטוש זהות או לביום, במקרים שגם נושא הכתבה בתמימותו מסכים, אולם הסכנה בעינה נשארת?

חברת-הכנסת א. ידלן שאל את שר החינוך והתרבות ביום ט' באב תשל"ז (24 ביולי 1977):

בעקבות פרשת הסרט "נערה מחפשת כתובת", שעמד להיות משודר בטלוויזיה, אבקש את כבודו להשיב לי:

האם נקבעו הנחיות ברורות מטעם הוועד המנהל לגבי הטיפול העתונאי ברשות השידור בתחום הפרט?

2. האם נבדקו אפשרויות לנצל את הפוטנציאל של המפקחים והמדריכים ופירסום ספריהם תוך מגיעת סכנת הלחץ מצידם?

שרי החינוך והתרבות ז. חמר:

לכל השאלות: משרד החינוך אינו שולל כתיבת ספרי לימוד ממפקחים על בתי-ספר. קיימות הוראות קבע המחייבות "נושא משרה" במשרד החינוך לקבל היתר לחבר ספרי לימוד, והוא מקבלו אם הספר אינו מיותר, היינו אם יש בו חידוש לעומת הספרים הקיימים. יתר על כן, אם הספר חדשני וחשוב, הוא עשוי לקבל מענק, הניתן לעידוד מחבריהם של ספרי לימוד, כמו כל מחבר אחר שאינו מפקח.

120. הליכי אישור של ספרי לימוד

חבר-הכנסת י. יצחקי שאל את שר החינוך והתרבות ביום ט' באב תשל"ז (24 ביולי 1977):

כדי לאשר ספרי לימוד קיים נוהל להעביר את החומר המוצע לוועדה לאישור ספרי לימוד של משרד החינוך והתרבות.

ועדה זו מעבירה את החומר הטעון אישור אל קוראים "מומחים" המביעים את חוות-דעתם על החומר לפני הוועדה.

אבקש להשיב לי:

1. מה הוא ההרכב של חברי הוועדה, לאור אילו קריטריונים הם נבחרו, והאם קיים מכרז לגבי משרות אלו?

2. האם קיימת רוטאציה באיוש חברי הוועדה?

3. האם המומחים שהחומר מופנה אליהם על-ידי הוועדה מתקבלים על סמך מכרז?

4. מי משלם את שכרם?

5. האם מחליפים אותם מפעם לפעם?

6. האם קיימת ביקורת על ועדה זו וסגל המומחים?

שרי החינוך והתרבות ז. חמר:

1-3. האישור על ספרי לימוד אינו נתון בידי ועדה אלא בידי ועדות מומחים לכל ספר וספר. אין המומחים מונסקים כעובדי המשרד אלא לכל ספר מורכב צוות מיוחד לבדיקתו. את הצוות קובעים הממונה על אישור ספרי לימוד והאחראי לבדיקתם באותו תחום. רשימה כללית של מעריכים מורכבת ומוחלטת בהתמדה לפי המלצות מפקח מקצועי ומנהל מחוז בדבר מעריכים שהם אנשי חינוך ולפי המלצות של המוסדות להשכלה גבוהה בדבר מעריכים מקרב המדענים. הממונה על אישור ספרי לימוד והאחראים לבדיקת ספרי לימוד לומדים להכיר את המעריכים הללו, ולאור הנסיון מתאשרים המעריכים בוועדה מידת שליד המוכירות הפדאגוגיות.

4. החשב הכללי.

5. כן, המעריכים מוחלפים בהתמדה.

6. הן ביקורת על הדו"ח השנתי על אישור ספרי לימוד, הן בירורים מיוחדים בוועדה המיוחדת

120. תנאי עבודה קשים

בחדרי מפקחי מחוזות

חבר-הכנסת י. יצחקי שאל את שר החינוך והתרבות ביום ט' באב תשל"ז (24 ביולי 1977):

מפקחי מחוזות במשרד החינוך והתרבות יושבים במשרדים שמבחינת הנתונים האובייקטיביים שלהם אינם מאפשרים טיפול הולם בפונקציות שהם ממלאים יום יום — למשל, שיחות אישיות עם בעלי תפקידים על פיטוריהם או בעיות אחרות, כשבחדרם יושבת המזכירה האישית שלהם.

אבקש להשיב לי:

1. הנכונה הטענה שלעיל?

2. מה בדעת כבוד השר לעשות כדי לסייע למפקחים?

שרי החינוך והתרבות ז. חמר:

לכלי-השאלות: משרדנו נתון בקשיי דיור ניכרים, אף כי בשנתיים האחרונות חל שיפור רב בתחום זה.

נדיר המקרה שמפקח יושב בחדר אחד עם מזכירתו, אולם ישיבת שני מפקחים ויותר בחדר אחד היא תופעה שכוחה.

המפקחים מודעים לבעיה של יצירת תנאים לשיחה אינטימית, ולכן הם מוצאים פתרון בתיאום עם עמיתיהם. יצירת מצב שבו לכל מפקח חדר נפרד מחייבת תוספת מיידית של כ-500 חדרים — כ-350 מיליון לירות.

אני, בכל-אופן, אבדוק אם אמנם נכון הדבר על המזכירות, ואולי ננסה תיאום בנושא זה.

היו"ר ח. גרוסמן:

רשות לשאלה נוספת לחבר-הכנסת יצחקי.

יצחקי יצחקי (הליכוד):

שאלתי מה בנוגע למפקחי מחוזות.

שרי החינוך והתרבות ז. חמר:

אפשר לפעול שהמוכירות לא תהיינה באותו חדר.

121. חיבור ספרי לימוד על-ידי

מפקחים על בתי-ספר

חבר-הכנסת י. יצחקי שאל את שר החינוך והתרבות ביום ט' באב תשל"ז (24 ביולי 1977):

כיצד ניתן להסביר את שלילת החופש של כתיבת ספרי לימוד ממפקחים על בתי-ספר, בעלי נסיון וידע העשויים לתרום מידיעותיהם לחינוך?

כידוע התשובה על כך היא מגיעה לחץ מצד המפקחים על מנהלי בתי-ספר והמורים להשתמש בספרי הלימוד שפירסמו.

אבקש להשיב לי:

1. האם הנימוק הנ"ל עומד במבחן השכל הישר וההגיון? האם נכון יהיה לחסום ולבלום כוחות יוצרים בשדה החינוך רק מן הטעם הנ"ל?

בתקופה האחרונה תובעים הסוכנים באופן שרירותי גביית 20% נוספים בעד כל באלון גאז ממור בילי הגאז, היינו $10.20 + 1.56 = 11.76$, בניגוד להסכמים שהיו בעבר בגדון.

אירגון המובילים ממורמר נגד סוכני הגאז ומאיים בהשבתה.

אודה לכבוד השר אם יואיל להשיב לי:

1. מדוע אין מינהל הדלק קובע קריטריונים ברורים לחלוקת הכספים הנגבים מהצרכנים?

2. כיצד מבטיח השר שסוכני הגאז לא יהיו נתונים לשרירות-לבם של סוכני חברות הגאז?

שר-האנרגיה והתשתית י. מודעי:

מינהל הדלק קובע את מחיר הגאז לצרכן, ובין מרכיביו נכללים גם עמלות הסוכן ודמי החלוקה. מינהל הדלק קובע גם את המחיר שמקבלות חברות הדלק מהסוכנים. אולם אין מינהל הדלק עוסק בחלוקת הכספים בין הגורמים הפועלים בשיווק הגאז ובחלוקתו. נושא זה שייך לתחום היחסים שבין עובד ומעבידו או בין נותן שירות ההובלה ובין הסוכן, ואין בדעת מינהל הדלק להתערב בתחום זה גם בעתיד.

כאמור, אין הממשלה מתערבת ביחסים ובהסדרים שבין סוכן הגאז לבין קבלן החלוקה שלו. תנאי העבודה ידועים למחלק מראש, ועומדת לו הזכות לקבל את העבודה בתנאים המוצעים לו או לדחותה.

1. הפתקאות השרים מעסקיהם הפרטיים

חבר-הכנסת י. שריד שאל את ראש הממשלה ביום י"ג בתמוז תשל"ז (29 ביוני 1977):

זו הפעם הראשונה שעם הרכב הממשלה נמנים שישה שרים, לפחות, שהם בעלי עסקים, מפעלי תעשייה וחקלאות ואינטרסים כלכליים אחרים. רובם יהיו בגדר של "שרים כלכליים", מופקדים על משרדי האוצר, התעשייה, המסחר והתיירות, החקלאות, הבינוי, האנרגיה והתשתית וכיו"ב. במצב דברים זה עלול להי" ווצר, יותר מתמיד, ניגוד של אינטרסים, שהוא פתח לחשדות וללינינונים מיותרים ומזיקים. לכן, מיד עם הקמת הממשלה החדשה מתבקשות הבהרות מסוימות.

אבקש להשיב לי:

1. מה הם ההסדרים המשפטיים שנקטו על-ידי השרים עור ויצמן, אריאל שרון, שמחה ארליך, יצחק מודעי, גדעון פת, יגאל הורביץ, במגמה להבטיח הסתלקותם המוחלטת והמיידיה מעסקיהם הקודמים (אב-קש פירוט ההסדרים האלה ביחס לכל אחד מהשרים ששמותיהם נקטבו לעיל וכל אחד מהעסקים שהיו מעורבים בהם)?

2. מה הם ההסדרים המשפטיים שנקטו על-ידי הנ"ל במגמה להבטיח "תקופת צינון" מתאימה מיום שידלדלו לכהן כשרים ועד ליום שבו יוכלו לשוב לעסקיהם הקודמים?

3. האם כל ההסדרים האלה מניחים את דעתו של ראש הממשלה?

דלעיל, הן דיונים עקרוניים במזכירות הפדאגוגית. יתר על כן, מו"ל ומחבר זכאים לערער על ההמלצה בדבר אישור ספר לימוד שלהם בפני ועדת עירעורים מיוחדת לאותו ספר, המורכבת לפי החלטה של הוועדה המרכזית שליד המזכירות הפדאגוגית. כן זכאי כל מחבר, כל מורה וכל הורה לשלוח ביקורת על אישור או על אי-אישור של ספר לימוד למנכ"ל המשרד או לשר עצמו. ביקורת כזו נבדקת במלוא תשומת-הלב.

36. מינויו של מר א. ברנד למנהל

אגף כוח-האדם בחברת החשמל

חבר-הכנסת ה. זיידל שאל את שר האנרגיה והתשתית ביום כ"ד בתמוז תשל"ז (10 ביולי 1977):

בעתון "הארץ" מיום 1 ביולי 1977 פורסם מאמר תחת הכותרת "עיסקה בחברת החשמל", ובו פרטים מדאיגים על הנעשה בחברת החשמל. בין השאר נמסר כי בהתאם לפסק הבוררות של חבר-הכנסת חיים בר-לב והמזכיר הכללי של ההסתדרות חבר-הכנסת ירוחם משל יצא מר אברהם ברנד להשתלמות של שנתיים לארצות-הברית ואחר כך יקבל את המינוי של מנהל אגף כוח-האדם במקומו של מר טולידאנו, שיצא לגימלאות.

בקשר לכך רצוני לשאול:

1. האם אי-אפשר למצוא בקרב העובדים הנוכחים בחברת החשמל, או בכל מדינת ישראל, מועמד מתאים לתפקיד מנהל אגף כוח-האדם?

2. כמה תעלה לחברת החשמל ולמשלם המסים הישראלי ההשתלמות, במשך שנתיים, של מר ברנד?

3. האם יש במינוי הזה אספקט אחר של יעילות, חסכון ומינהל תקין?

4. האם אין להקים ועדה מיוחדת אשר תבדוק את הנעשה בחברת החשמל לאור המאבקים הפנימיים בין ועדי הדרום והצפון?

שר-האנרגיה והתשתית י. מודעי:

1. נמסר לי כי היו מועמדים מספר לתפקיד, ומהם נבחר בשעתו מר ברנד.

2. חברת החשמל אינה יודעת גודל ההוצאה, כי תכנית ההשתלמות טרם הושלמה. אבדוק את העניין ואשיב לשואל בכתב בהקדם.

3. למר ברנד מינוי של מנהל אגף בחברת החשמל מל זה ארבע שנים. השתלמות עובד בכיר לפני כניסתו לתפקיד אחר היא במסגרת מדיניות החברה לפיתוח סגל המנהלים שלה. מר ברנד יעסוק בחוץ-לארץ גם בענייני החברה ויחליף עובד אחר החוזר ארצה.

4. אבדוק את כל החברות הנמצאות מעתה באחריות, לרבות חברת החשמל.

66. התיכנית של סוכני חברות הגאז

חבר-הכנסת מ. קצב שאל את שר האנרגיה והתשתית ביום ב' באב תשל"ז (17 ביולי 1977):

מחיר באלון גאז לצרכן — 50 לירות: 32 לירות ליצרן, 10.20 לירות לסוכן, 7.80 לירות למוביל.

ביולי, ובה הוא אמר: "הגיוור בעיקרו, בתכנון, הוא מושג של ההלכה ואיננו באים לעשות שום עוול אם נקבע שהמושג של ההלכה צריך שיהיה כהלכה. הרי דעתי להם שזאת התחייבותי כראש ממשלה לפעולה למען גיבוש רוב פארלאמנטארי למען תיקון החוק, לאמור: הגיוור כהלכה. ואמרתי להם שזאת התחייבות רצינית ואני עומד לקיימה, לאמור — לנהל שיחות שיכנוע עם חברי הכנסת לכל סיעותיהם ולבקש שיתמכו בהצעת חוק פרטית שתוגש."

19. תשלום קיצבת יוצאי-צבא

לשר דוד לוי

חברת-הכנסת ח. גרוסמן שאלה את ראש הממשלה ביום כ"ד בתמוז תשל"ז (10 ביולי 1977):

אבקש מאת כבודו להשיב לי:

האם שולמה קיצבת יוצאי-צבא לשר לקליטת העלייה דוד לוי בטרם חוייל לאחרונה למילואים?

אם כן — מכוח איזו הוראה חוקית או תקנה שולם לו?

סגן השר י. ארידור:

השר דוד לוי מבית-שאן הציג במוסד לביטוח לאומי ב-3 בדצמבר 1975 תעודת מילואים, שהוצאה על-ידי צבא-הגנה לישראל ב-25 באוקטובר 1975, כהור-כחה לגבי תביעתו להענקת קיצבת יוצאי-צבא מכוח חוק החיילים המשוחררים (החזרה לעבודה) ותקנותיו. התביעה אושרה והקיצבה המגיעה משולמת מהחודש שבו הוצאה התעודה.

אני שמח על ההודמות שניתנה לי על-ידי השאלת הנכבדה להיום את העלילה המרושעת שעליה הסתמכה השואלת הנכבדה בשאלתה.

47. תשלום קיצבאות לילדי היורדים

חברת-הכנסת ש. ארבל-אלמוזלינו שאלה את שר העבודה ביום כ"ד בתמוז תשל"ז (10 ביולי 1977):

בעתון "הארץ" מ-3 ביולי 1977 פורסם: "ההחלטה שהתקבלה בלחצם של משרדי החוץ והבטחון מר-חיבה את האפשרות לתשלום קיצבות הילדים ליורדים. התשלומים ליורדים עלולים להסתכם בסכום שבין 70 עד 100 מיליון לירות."

רצוני לשאול:

1. האם הפירסום בעתון תואם את העובדות?
2. אם כן — מה היו הנימוקים שגרמו לכך שהביטוח הלאומי ישלם קיצבאות לילדי יורדים מעבר למה שהיה עד כה?
3. האם בהחלטה זו אין סטייה מהתקנות והנהגות לים שהדריכו את הביטוח הלאומי עד כה?
4. אם כן, מי נתן את ההוראה לשינוי הנהלים?

סגן השר י. ארידור:

ראי תשובתי מ-19 ביולי 1977 על השאלתה מס' 18 של חברת-הכנסת נפתלי פדר.

סגן השר י. ארידור:

כיוון שחבר הכנסת השואל אינו נוכח באולם אמר סור את התשובה לפרוטוקול.

היו"ר ח. גרוסמן:

בבקשה.

עקיבא נוף (התנועה הדמוקרטית לשינוי):

בסדר-היום שעל הלוח נקבע שתשובות על שאלות תות תושמענה בסוף הישיבה. העובדה שנשיאות הכנסת החליטה להעביר את התשובות על שאלות לאמצע הישיבה אינה צריכה ליצור מצב שבו ייפגע חבר כנסת.

היו"ר ח. גרוסמן:

נמסר לי על-ידי מזכיר הכנסת שהשעה היעודה לתשובות על שאלות היא השעה 19:00.

עקיבא נוף (התנועה הדמוקרטית לשינוי):

איך זה הודע לחברי הכנסת?

היו"ר ח. גרוסמן:

אני משערת שהודיעו לחברי הכנסת, והם פשוט לא שמו לב.

תשובת סגן השר י. ארידור:

(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

ראה תשובתי על ההצעה לסדר-היום של חברת-הכנסת חייקה גרוסמן שהוגשה ביום 26 ביולי 1977.

14. הצהרת מר שמואל כץ, שליח ראש הממשלה

שלה לארצות-הברית, בסוגיית גיוור כהלכה

חברת-הכנסת ד. גלס שאלה את ראש הממשלה ביום י"ג בתמוז תשל"ז (29 ביוני 1977):

בעתונות נמסר על הנאום שנשא מר שמואל כץ, שליח "הליכוד", בוועידת הרבנים הרפורמיים בארצות-הברית.

במובאות מהנאום, שהתפרסמו בעתון "ג'רוסלם פוסט" מיום ז' בתמוז תשל"ז והמתייחסות להסכם הקור-אליציוני בעניין "מיהו יהודי", נאמר בין השאר: "מר בגין הבטיח רק לעשות כמיטב יכולתו, אולם אין פירוש הדבר שהחוק יעבור... אני מדבר באופן פראגמטי, איני מאמין שיש רוב לתמיכה בחקיקה מעין זו... אני אישית תומך בפלוראליזם דתי ביש-ראל ואעשה כל שביכולתי להשפיע בכיוון זה." מר כץ גם יעץ לשומעיו לפנות אל חברי כנסת בישראל ולהשפיע עליהם להתנגד לחקיקה בנושא "מיהו יהודי". אודה לכבודו אם יואיל להשיב לי:

1. האם ההצהרה שניתנה על-ידי מר כץ היא על דעתך?
2. אם לא — האם יש בדעתך להגיב על הודעה זו?

סגן השר י. ארידור:

לשתי השאלות: דעתי של ראש הממשלה בעניין סוגיית גיוור כהלכה הובעה בהודעתי בכנסת ביום 27

91. ידיעה בדבר מתן הצהרה על-ידי

השר פת בקשר לישובי הגולן

חברת-הכנסת ש. ארבל-אלמוזלינו שאלה את ראש הממשלה ביום ט' באב תשל"ז (24 ביולי 1977):

בעתונות פורסם ששר-הבינוי-והשיכון מר גדעון פת אמר בעת סיר שערך בגולן כי במסגרת הסדר עם הערבים יהיה צורך להזיז ישובים בגולן.

נוכח הדאגה וההתמרמרות שעוררו דברים אלה של שר הבינוי והשיכון בקרב ישובי רמת-הגולן ונוכח ההשלכות העלולות להיות להכרזה זו רצוני לשאול:

1. האם הכרזתו של שר הבינוי והשיכון, כי במסגרת הסדר עם הערבים יהיה צורך להזיז ישובים בגולן, ניתנה בידיעתו ובהסכמתו של ראש הממשלה?

2. אם כן — האם הכרזה זו מבטאת את מדיניות הממשלה?

3. אם לא — האם כבוד ראש הממשלה איננו גורס שכדי למנוע אי-הבנות בארץ ובחוץ-לארץ חייבת להינתן הודעה רשמית על-ידו על כך שהכרזת שר הבינוי והשיכון איננה תואמת את עמדת הממשלה?

סגן השר י. ארידור:

השר גדעון פת לא אמר את הדברים המיוחסים לו בשאילתה, ולפיכך אין מקום לשאלות הנובעות מכך.

97. הקמת סוכנות דואר בכפר ברטעה

חברת-הכנסת ת. טובי שאל את שר התקשורת ביום ט' באב תשל"ז (24 ביולי 1977):

תושבי הכפר ברטעה שבמשולש, באזור ואדי-עארה, המונים כ-1,500 נפש תובעים זה זמן רב שתוקם בכפרם תחנת דואר שתבטיח קיומם של השירותים הניתנים לתושבים באמצעות הדואר — קבלת דברי דואר ומסירתם, שירותי בנק הדואר, תשלום דמי בייטוח לאומי וכו'. העדר מרכז דואר בכפר גורם טרדות רבות וקשיים רבים לתושבי הכפר.

הנני שואל:

1. מדוע עד כה לא נענתה בקשתם של תושבי הכפר ברטעה להקים מרכז דואר בכפר?

2. מה בדעת כבוד השר לעשות על-מנת להקים בהקדם בכפר ברטעה מרכז דואר?

סגן השר י. ארידור:

1. בשל מגבלות תקציביות נקבעו קריטריונים לפתיחת סוכנויות דואר בכפרים. על-פי הקריטריונים האלה תיפתח סוכנות דואר:

א. בכל כפר המונה 2,000 נפש ויותר; ב. היקף הפעילות מחייב את פתיחת סוכנות דואר — כפי שנקבע בבדיקות על-ידי צוות שירותי הדואר.

מנתוני הלשכה המרכזית לסטאטיסטיקה עולה ש-אוכלוסיית ברטעה היתה בדצמבר 1976 950 נפש. מבדיקת היקף הפעולות עולה שאין הצדקה בשלב זה לפתוח סוכנות דואר. חלוקת הדואר בכפר ברטעה מבוצעת על-ידי מחלק דואר כפרי, על-פי הסדר עם

48. תשלום קיצבאות לילדי החורדים

חברת-הכנסת ד. גלס שאל את שר העבודה ביום כ"ד בתמוז תשל"ז (10 ביולי 1977):

בעתון "הארץ" מיום 3 ביולי 1977 נתפרסמה ידיעה כי "החלטת שהתקבלה בלחצם של משרדי החוץ והבטחון מרחיבה את האפשרות לתשלום קיצבות הילדים ליורדים, התשלומים ליורדים עשויים להסתכם ב-70—100 מיליון לירות". בידיעה נאמר עוד כי חוגים באוצר סבורים שכ-2%—3% מכלל הקיצבאות שמרשלם הביטוח הלאומי מגיעים לידי יורדים בסכום המוערך ב-70 עד 100 מיליון לירות לשנה.

אודה לכבודו אם יואיל להשיב לי:

1. האם טענות אלו נכונות?

2. אם כן — מה יש בדעתך לעשות כדי להפסיק נוהל זה?

סגן השר י. ארידור:

ראה תשובתי מיום 19 ביולי 1977 על השאילתה מס' 18 של חברת-הכנסת נפתלי פדר.

56. החלטת המוסד לביטוח לאומי

בדבר הסבת מחשב

חברת-הכנסת ע. אמוראי שאל את שר העבודה ביום ב' באב תשל"ז (17 ביולי 1977):

המוסד לביטוח לאומי החליט לערוך הסבה מהשימוש במחשב N.C.R. למחשב I.B.M. עלות ההסבה בשנה זו מוערכת בכ-50 מיליון לירות. ידוע שמשרד האוצר מתנגד להוצאה זו ורואה אותה ככבובנית.

הנני מבקש להשיב לי:

1. האם היה אישור מיניסטרילי כנדרש בחוק להוצאה הכרוכה בהסבה זו?

2. אם התשובה היא לא, כיצד זה ייתכן שזרוע אחת בממשלה פועלת במישור תקציבי בניגוד לזרוע הממונה על מישור זה?

3. לאור ההיערכות החדשה הצפויה בתחום הרווחה, כאשר הביטוח הלאומי מהווה חלק ממנה, כלום יורה השר לעכב ביצוע ההסבה האמורה?

סגן השר י. ארידור:

1—3. על דעת היועץ המשפטי לממשלה ברצוני להודיע: בנושא שהועלה בשאילתה הגישה החברה המייצגת את חברת נ.ס.ר. עתירה לבג"צ בתיק 371/77. השופט של בתי-המשפט העליון, שהעתירה הוגשה לפניו, קבע שהעתירה תובא לפני הרבב של שלושה שופטים. כנראה ייקבע מועד שמיעת העתירה בתום פגרת בתי-הדין. לפיכך לא יהיה זה ראוי שבשלב זה תינתן תשובה לגופו של עניין.

עמדה זו מעוגנת בהחלטת ועדת הכנסת מיום 24 ביולי 1962, האומרת בין היתר ש"אין לסטות מן הנוהל המקובל בכנסת שלא להעלות עניינים שהם 'סוביידיזציה'".

ניים להתקנת טלפון ציבורי באותם ישובים שבהם טרם הותקנו טלפונים עקב מחסור במרכזים וברשת. עבודה זו בעיצומה.

היו"ר ח. גרוסמן :
רשות לשאלה נוספת לחבר-הכנסת טובי.

תופיק מזבי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
האם אני מבין נכון שלכפר ברטעה יהיה טלפון ציבורי בזמן הקרוב?

סגן השר י. אירידור :
אינני יכול להתחייב. אני יכול להגיד שאנו עושים כל המאמצים כדי שבמסגרת תכניות הפיתוח שלנו זה יהיה.

125. החלטת המוסד לביטוח לאומי

בדבר הסבת מחשב

חבר-הכנסת ע. אמורי שאל את ראש הממשלה ביום ט' באב תשל"ז (24 ביולי 1977):

המוסד לביטוח לאומי החליט לערוך הסבה מה שימוש במחשב N.C.R. למחשב I.B.M. עלות ההסבה בשנה זו מוערכת בכ-50 מיליון לירות. ידוע שמשרד האוצר מתנגד להוצאה זו (ורואה אותה כבזבזנית).
הנני מבקש להשיב לי:

1. האם היה אישור מיניסטרילי כנדרש בחוק להוצאה הכרוכה בהסבה זו?

2. אם התשובה היא שלילית, כיצד זה ייתכן שזרוע אחת בממשלה פועלת במישור התקציבי בניגוד לזרוע הממונה על מישור זה?

3. לאור ההיערכות החדשה הצפויה בתחום הרוו"ח, כאשר הביטוח הלאומי מהווה חלק ממנה, כלום יורה השר לעכב ביצוע ההסבה האמורה?

סגן השר י. אירידור :
ראה תשובתי מהיום על שאלתה מס' 56 של חבר-הכנסת עדיאל אמורי.

שירותי הדואר. יתר שירותי הדואר מקבלים תושבי הכפר בכפר ערה הסמוך.

2. בשנים האחרונות הורחבה רשת יחידות הדואר בסקטור הערבי במחוז הצפון. כיום פועלים במחוז הצפון שלושה בתי-דואר ו-44 סוכנויות דואר. בתהליך פתיחה — שתי סוכנויות דואר נוספות.

אנו עוקבים בהתמדה אחר התפתחות הכפרים מבחינת גידול האוכלוסיה ומידת הזדקקותם לשירותי דואר במגמה להרחיב את רשת יחידות הדואר בתוכם.

98. התקנת טלפון ציבורי בכפר ברטעה
חבר-הכנסת ת. טובי שאל את שר התקשורת ביום ט' באב תשל"ז (24 ביולי 1977):

תושבי הכפר ברטעה שבמשולש, באזור ואדי-ערה, המונים כ-1,500 נפש תובעים זה זמן רב טלפון ציבורי בכפרם. ניתוק הכפר מרשת הטלפונים ואי-יכולתם של התושבים להתקשר בטלפון גורמים להם סבל וקשיים, במיוחד בשעות דוחקות כמו בשעת מחלה. עד כה לא זכו תושבי הכפר ברטעה להתקנת טלפון ציבורי.

הנני שואל:

1. מדוע עד עתה לא נענו תושבי הכפר ברטעה ולא הותקן טלפון ציבורי בכפרם?

2. מה בדעת כבוד השר לעשות על-מנת להבטיח התקנת טלפון ציבורי בהקדם בכפר ברטעה?

סגן השר י. אירידור :

1. בשל ההגבלות התקציביות לא התאפשרה עד כה התקנת הטלפון הציבורי בכפר ברטעה. עלות הדבר 50,000 לירות, שכן דרושה התקנת רשת באורך של 7 קילומטר.

2. תכניות הפיתוח לשנת 1978 הן: א. התקנת 2,000 מספרים במירכות כפר ערה. המבנה למירכות קיים. ב. פיתוח הרשת באזור.

סיום עבודת הפיתוח יאפשר מתן טלפונים לכל כפרי הסביבה. משרד התקשורת מתכנן פתרונות טכ-

ט. הצעות לסדר-היום

1. שינוי בתנאי המשכנתאות

ללא אוצרות טבע משמעותיים, עם מגבלות בכמויות המים, ללא תשתית בסיסית ורבת-חשיבות לפיתוח, עם קווי תחבורה מוגבלים בעבר הלא-רחוק, יצרנו, גברתי היושב-ראש, יש מאין. כל עם אחר היה מתגאה במעשי ידינו, בתנופה הכבירה כמעט בכל שטחי חיינו. הישגים לאין שיעור. וכל זה בתקופה של שלוש עשרות שנים. עם המסוגל להקים שירותי רפואה ומדע לדוגמה, עם המסוגל לייצר במו ידיו מטוס מתוחכם, ספינות, טילים, טאנק משוכלל, מערכות קשר — כל זה דורש רמה טכנולוגית מן המעור לות ביותר, אנשים בעלי חזון, המאמינים ביעודה וכשרה של מדינת ישראל. הנכס היקר הזה, הנדיר והחיוני נמצא במדינת ישראל, והוא האדם. האדם הזה לא הכויב עד כה, לאדם זה אנחנו חייבים לדי-

היו"ר ח. גרוסמן :

חברי הכנסת, אנו עוברים להצעה לסדר-היום של חבר-הכנסת יעקב ז'אק אמיר: שינוי בתנאי המשכנתאות. רשות הדיבור לחבר-הכנסת אמיר.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

גברתי היושב-ראש, עמיתי חברי הכנסת. חכמינו, זכרונם-לברכה, כבר אמרו שבית נאה מרחיב דעתו של אדם. מיום תקומת המדינה שבו מיליוני אחינו ואחיותינו למכורה, לבנות ולהיבנות בה. מיליונים נקלטו, שממות הופרחו, מאות ישובים קמו לארץ כה ולרחבה של מדינתנו. עשייה ברוכה ורבתיקה היתה מנת-חלקנו בחקלאות, בחרושת, בתעשייה, בבניין ובשירותים הרבים המוענקים לאזרחי המדינה. במדינה

ודאי יוסבר פה שקצב האינפלציה במשק ממתן את העלייה הזאת. ייתכן שיש אמת באמירה זו. עם זאת אין זה מבטל את העובדה ששינוי זה פוגע בהסדרים שהיו קיימים עד לפני חודשים מספר. מדיניות פיזור האוכלוסיה מחייבת לבוא לקראת האזרח המעתיק את מקום מגוריו ובא לחזק את אוכלוסיית אזורי הפיתוח. אין אנו צריכים להכביד על אותו אזור. אם אין באפשרותנו להציע לו היום דירה מרווחת בתנאי שכירות, עלינו לאפשר לו לפחות תנאי משכנתה והחזרים קלים יותר ומתאימים לתקציבו.

בהזדמנות זו אני מבקש להתייחס להצעת שר הבינוי למכור רבבות מהדירות הפנויות ברחבי הארץ למשקיעים פרטיים ולעשותם בדרך זו לעושי רווחים מהרכוש שנבנה בכסף ממלכתי. אני יודע שנושא זה הועלה כבר מעל במת הכנסת ובכל זאת אני מוצא לנכון להזכיר זאת שנית. הצעה זו לא רק שאינה נראית לי מבחינת השימוש במקורות כספיים ציבוריים אלא יש בה גם פגיעה באותם תושבי הארץ השונים אשר קשרו את גורלם במקומות ישוב מרוחקים ואינם זוכים מצד הממשלה ברצון טוב אשר יעניק להם אפשרות להתפתחות והרחבה בדיור כאשר זו קיימת. אין כאן רק שאלה של רווח והפסד, אדוני השר, אלא יש כאן שאלה לאומית ממדרגה ראשונה של ביסוס הקיים והכרה בזכויות האנשים אשר בונים במגופם את המולדת על-ידי עצם הימצאותם במקומות שאחרים עדיין אינם מוכנים ללכת אליהם. יש להעניק להם הרגשה שהממשלה רואה אותם לא רק אובייקט לחישובים כלכליים אלא גם מקור לדאגה ופיתוח. שהרי, כמו שאמרתי, הנכס היקר ביותר שלנו הוא האדם.

אין בזאת, כמובן, סתירה מבחינת הצורך לדאוג לצד הכלכלי של הנושא, מפני שאני טוען כי אם יתנו לאנשים האלה את הדירות בתנאים סבירים, בתשלום משכנתה או בתנאי שכירות שיוכלו לעמוד בהם, הרי בסופו של דבר יבוא גם רווח כלכלי. אני מציע כי גם הממשלה הזאת לא תסטה מן העקרונות שהציבה לעצמה הממשלה הקודמת ולא תשנה את הקריטריונים של ההשקעות והדאגה לאזורים אלה למען רווחתו ועתידו של העם כולו.

אדוני השר, זכורות לי עדיין ההתלבטויות הקשות בדיני ועדת העבודה בכנסת השמינית שבהן ניסינו למצוא דרכים חדשות לפתרון הבעיות הסבורות של הדיור, אך תמיד חזרנו לבעיה העיקרית, והיא ההכרח להתחשב במצב המיוחד של האוכלוסיה אשר מדובר בה. אי לכך, גברתי היושבת-ראש, אני מציע לקבל את הצעתי ולדון במדיניות משרד הבינוי בקשר למשכנתאות כדי למנוע בעוד מועד תקלות חמורות צפויות. לא תמיד יש בשינויים מידיים בריכה למשק ולציבור, ולכן יש לדעת צורך לקיים דיון בסוגיה עדינה זו וללמוד אותה לעומקה.

ה'תר"ח. גרוסמן:

רשות הדיבור לשר הבינוי והשיכון ששייב על ההצעה.

שר-הבינוי והשיכון ג. פת:

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, אני בא לענות על הצעתו לסדר-היום של חברי הכנסת יעקב ז'אק

אוג, להכין בשבילי תשתית עירונית, קהילה בריאה ובית נאה ונעים לגור בו.

גברתי היושבת-ראש, בשנת 1975 החליטה הממשלה על מערכת תמריצים ענפה לאוכלוסיה העוברת לאזורי הפיתוח. תמריצים אלה מהווים אמצעי ביצוע חשוב ואף מכריע במדיניות פיזור האוכלוסין, במיוחד בתחומי השיכון. בתכנית זו קיימים אלמנטים של סיוע לאזרחים במרכז הארץ העוברים לערי הפיתוח וגם לאוכלוסיה המקומית הרוצה לשפר את תנאי דיורה. בתאריך 21 ביולי 1977 התפרסמה בתוך "דבר" כתבה מאת סופרו הכלכלי, תחת הכותרת: הרעה בתנאי המשכנתאות. בגוף הכתבה כתוב שהמשכנתאות יינתנו ל-12 שנים, במקום ל-20 שנה, והתשלומים החודשיים יוגדלו. עוד מצויין בכתבה שהחזר מבוסס על קצב אינפלציוני בשיעור של 25% בשנתיים האחרונות, ואחר כך של 15% בשנה. המסקנה מכך היא, כנראה, שאנחנו משלמים עם זה שלאורך עשרות שנים לא תפחת האינפלציה מן המינימום של 15% לשנה. בהשוואה להיום ייתכן מאוד שזה יהיה הישג. היום קשה להעריך זאת. כמו כן הוגדלו גם שיעורי הריבית, וכתוצאה מכך החזר המשכנתה יכבד עוד יותר על הווג הצעיר, על המשפחה המשתכרת שרבינו.

כתוצאה מפרסומים אלה בעתונות הוצפתי בפרטיות רבות מצד אזרחים, חברי ועמיתי מחלקי הארץ השונים, ובהן הובעה תרעומת על המגמה לפגוע באחד ההישגים הסוציאליים, משכנתאות לדיור. ביקשתי ללמוד את הנושא ולתברר לי שיש צורך ציבורי לתת ביטוי הולם ואמיתי למגמות הממשלה בסוגיה זו. ייתכן ששר הבינוי יאמר היום בתשובתו שהשינוי באורך הזמן בקשר להחזר המשכנתאות בא לשפר את המצב הקיים. להמחשת דברי אביא את קבוצת הישובים מסי-2, דוגמת דימונה, אופקים וישובים אחרים. בישובים אלה, כאשר ניתנה משכנתה בסך 100,000 לירות ל-20 שנים, ההחזר החודשי בשנה השנייה והשלישית היה בשיעור של 500 לירות לחודש; היום ההחזר הזה יגדל ל-550 לירות לתקופה של שנתיים בלבד. אולי במקרה זה בשנתיים הראשונות הדבר הוא סביר, אך אם ניקח את השנה החמישית, הרי בעבר שילם המשתכן על אותה הלוואה רק 625 לירות לחודש, ואילו עם קיצור תקופת ההחזר יהיה על המשתכן לשלם סכום של 912 לירות לחודש. ההבדל בהחזר החודשי במקרה זה יסתכם בסכום של 183 לירות יותר מאשר בעבר. נניח שהמקרה הזה פחות מכאיב, אבל יש מקרים דראסטיים יותר.

נשאלת השאלה האם פגיעה זו שתיווצר על-ידי קיצור תקופת החזר המשכנתה תעודר אזרחים לממש את זכותם ולרכוש לעצמם קורת-גג בסיוע הממשלה. אם באים לחשב את ההחזר בתום 9 שנים מיום קבלת המשכנתה יוצא שבמצב הקודם שילם האזרח על הלוואה באותו שיעור סכום של 856 לירות לחודש; לאחר השינוי הנוכחי יהיה התשלום בתום אותה תקופה של 9 שנים לא פחות ולא יותר מאשר של 1,431 לירות לחודש. דש. ההבדל יסתכם בתוספת חודשית של 575 לירות לחודש. אני שואל את כבוד שר הבינוי: האם אין זו גזירה מגומגמת?

עדשה ארבל-אלמוזלינו (המערך):
מדברים על המשכנתה.

שר-הבינוי-השיכון ג. פת:
היא במסגרת 95% של עלות הדירה.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

אדוני השר, כדאי ללמוד את הנושא לעומק. אם תציע להעביר אותו לוועדה אשמח להביא פרטים הרבה יותר מדויקים שיראו איך זוג צעיר צריך לגייס ממקורותיו שלו קרוב ל-40,000—50,000 לירות.

שר-הבינוי-השיכון ג. פת:

אחזור לנושא שהעלה כאן חבר-הכנסת ז'אק אמיר: החל מ'1 ביוני 1977 קוצר משך התקופה של ההלוואות התקציביות, הניתנות על-ידי משרד הבינוי והשיכון למשתכנים באזורי פיתוח ולזוגות צעירים בכל חלקי הארץ, מ'20 ל'12 שנה. קיצור תקופת ההחזר של ההלוואה, בתנאי של שיעורי הלוואות והתחזרים חודשיים שווים, מביא להורדת שער הריבית הגלום בהלוואה. לפיכך קיצור תקופת ההחזרים של ההלוואות ב'1 ביולי 1977 הביא הטבה למשתכנים באזורי פיתוח ולזוגות צעירים הגדלים במשכנתאות תקציביות. סיבה נוספת לקיצור משך הזמן מ'20 שנים ל'12 שנה הייתה שבעוד 15 שנה, נגיה, הוצאות הג' בייה של התשלומים החודשיים יהיו גבוהים מהתשלום עצמו, בגלל האינפלציה, לכן הסכים האוצר למחוק את החוב מהשנה ה'13 והלאה, דבר שהוא כאמור לטובת המשתכן, בעוד הממשלה לא יוצאת ניווקה.

יחד עם קיצור משך ההלוואות הועלו, החל מ'1 ביולי 1977, ההחזרים החודשיים של ההלוואות התקציביות לדירור באזורי פיתוח ולזוגות צעירים ברוב חלקי הארץ בכ'10% בלבד. שיעור ההעלאה באזור המרכז הוא גבוה יותר.

ההחזרים החודשיים של ההלוואות שהיו נהוגים עד ל'1 ביולי 1977 נקבעו ביולי 1976. במשך שנה זו חלה עלייה ניכרת במדד המחירים לצרכן. מדד המחירים לצרכן עלה מחודש יוני 1976 לחודש יוני 1977 ב'33%. כן חלה עלייה משמעותית בשכר ובי-הכנסת המשפחה בתקופה זו. כך, לדוגמה, ברבע הראשון של שנת 1977 הגיע השכר הממוצע למשרת שכיר לחודש ל'3,570 לירות והיה גבוה ב'40% מהשכר הממוצע באותה תקופה אשתקד. העלייה הנומינאלית בהחזרים החודשיים של ההלוואות בדירור מ'1 ביולי 1977 קטנה יחסית לעלויות המחירים והשכר, כך שבמונחים ריאליים חלה ירידה בהחזרי ההלוואות האלה החל מ'1 ביולי 1977 לעומת ההחזרים שנקבעו אשתקד.

רצוני להמחיש את שיעורי העלייה בהחזרים בישור בי פיתוח אחידים — ועל כך עומד גם חבר-הכנסת ז'אק אמיר — לדוגמה דימונה, אופקים, כרמיאל ועוד. למשתכנים בישובי פיתוח, מי שאינם זוגות צעירים והם זכאים למשכנתה בסך 100,000 לירות, הועלו ההחזרים מ'1 ביולי 1977 מ'670 ל'700 לחודש ל'700 לירות לחודש, ולזוגות צעירים ועובדים נדרשים, הזכאים אף הם למשכנתה בסך 100,000 לירות, הועלה

אמיר בנושא שהוא הגדיר אותו: הרעה בתנאי המשכנתאות.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):
שינוי בתנאי המשכנתאות.

הי"ר ח. גרוסמן:

בסדר-היום שאני קיבלתי כתוב: שינוי בתנאי המשכנתאות.

שר-הבינוי-השיכון ג. פת:
זו כבר התקדמות.

חבר-הכנסת ז'אק אמיר העלה את נושא מכירת הדירות המצויות היום בידי חברות השיכון כאבן שאין לה הופכין. אני רק רוצה להעיר את תשומת-לבו של חבר-הכנסת ז'אק אמיר שהדבר נדון גם כאן בכנסת וגם בוועדת הכספים של הכנסת, ובוועדת הכספים של הכנסת זכיתי לקבל את תמיכתם של מרבית נציגי המערך בוועדה זו.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

זה חידוש בשבילי, וחבל שקיבלת חיוק נוסף.

שר-הבינוי-השיכון ג. פת:

אני מציע שאת השאלה תפנה לחבר-הכנסת יהושע רבינוביץ. הוא נתן את הסכמתו ואת ברכתו לתכנית. (חברת-הכנסת ש. ארבל-אלמוזלינו קוראת קריאת-ביניים)

אנחנו נהנים מאוד לראות את צורת התיפעול של האופוזיציה.

נאיר פעיל (מחנה שלי):

עד לפני חודש הם עשו את העבודה שלכם, עכשיו אתם צריכים לעשות את העבודה שלכם.

שר-הבינוי-השיכון ג. פת:

אני שואל את חבר-הכנסת ז'אק אמיר, המכיר את המצב בעיירות הפיתוח, לאיזה תמריץ הוא מתכוון כשהוא מדבר על מכירת דירות לזוגות צעירים כאשר היום מגיע הסיוע ל'95% מעלות הדירה.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

לא בכל אזורי הפיתוח אלא בעיקר כאשר מדובר על איכלוס אזורים.

שר-הבינוי-השיכון ג. פת:

דיברת על פיזור אוכלוסייה באזורי הפיתוח, והצעד הבא יהיה דירה פלוס מקרר, פלוס מכונת כביסה, פלוס טלוויזיה.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

אם תציע את זה — אני לא אתנגד.

שר-הבינוי-השיכון ג. פת:

היום 95% ממחיר הדירה ניתנים למשתכן בכל מיני פעולות סיוע.

עדה וללמוד בישיבות אלה שחבר-הכנסת אמיר יודע הרבה יותר ממה שהוא גילה לנו כאן.

שושנה ארבל-אלמוזלינו (המערך):
באמת, אדוני השר, לא צריך לתת ציונים לחברי כנסת...

שר-הבינוי-והשיכון ג. פת:
אדרבה, אמרתי שאשמח להיווכח שהוא יודע יותר.

(חברת-הכנסת א. נמיר קוראת קרי-את-ביניים)

שושנה ארבל-אלמוזלינו (המערך):
אם נתחיל לחלק ציונים לשרים...

שר-הבינוי-והשיכון ג. פת:
כאשר אתם יושבים בצד הזה כל מי שישב כאן הרגיש "אני ואפסי עוד". כך היה בהערות שלכם — לא שלך אישית — ובתגובות. לא התכוונתי לפגוע בחבר-הכנסת ז'אק אמיר. אמרתי שאשמח לדעת שהוא יודע יותר על הנושא.

שושנה ארבל-אלמוזלינו (המערך):
אתם יודעים את כל אותם הדברים הלא-טובים?

שר-הבינוי-והשיכון ג. פת:
אדוני היושב-ראש, אני מבין שיש מחשבה שמש-רד הבינוי והשיכון יהיה קשור בפעילותו הפארלאמנ-טאית בוועדת הכלכלה של הכנסת. לכן אני מציע להעביר את הנושא לוועדת הכלכלה.

היו"ר ב. הלוי:
חבר-הכנסת אמיר, האם אתה מסכים להעברה לוו-עדת הכלכלה?

יעקב ז'אק אמיר (המערך):
מסכים, אדוני היושב-ראש.

היו"ר ב. הלוי:
ובכן, יש רק הצעה אחת: להעביר את הצעתו של חבר-הכנסת אמיר לוועדת הכלכלה. נצביע עליה.

הצבעה

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת הכלכלה נתקבלה.

2 סירוב חברת קדישא לקבור פעוטה

חוסר התחשבות ויתעללו בהורים אומללים ב"לך ושוב", הורים שכל מה שביקשו הוא לקבור את בתם בת השלושה-יחצי חודשים קבורה יאה לה. לימדו או-תנו, על-פי דת ישראל, כי יש מושג של "בזיון המת" וכי מבקשים מחילה מן המת, שמא בזו אותו, חלילה, שלא בכונה; לימדו אותנו כי מעל הכול זכאי המת לכבוד האחרון. מסתבר שאין זה חל על כולם, כי יש מי שגם במותם הם שווים, כנראה, פחות מאחרים. הסיפור המוזעזע שאני מתייחס אליו נוגע לבתם של נכה צה"ל, מנחם שירץ, ורעייתו היאפאנית. בתם נפטרה בגיל שלוש-יחצי חודשים. האב שירת בצה"ל והפך להיות נכה. הוא ימאי במקצועו. הוא פנה בב-

ההחזר החודשי מ-500 לירות לחודש ל-550 לירות לחודש. זוג צעיר בישובי הפיתוח שהזכרתי, הזכאי להלוואה של 100,000 לירות החל מ-1 ביולי 1977, הריבית הגלומה בהלוואה הניתנת לו היא 6%, לעומת ריבית גלומה של 8.1% לאותה הלוואה בשנת 1966. רצוני להדגיש גם כי שיעור הסובסידיה הגלומה בהל-וואה זו מגיע, החל מ-1 ביולי 1977, ל-54,000 ליי-רות.

אדוני היושב-ראש, השינויים בתנאי המשכנתאות נקבעו עוד על-ידי הממשלה הקודמת שחבר-הכנסת ז'אק אמיר היה מתומכיה הנלהבים. הממשלה הנו-כחית בשבעה, כידוע, ב-20 בחודש יוני, וב-21 ביוני נכנסו השרים לתפקידם. גם אילו הייתי מוצא לנכון להכניס שינויים בתכניות הסיוע שנקבעו, כאמור, בט-רם בואי למשרד הבינוי והשיכון, לא היה הדבר עולה בדי, פירסומים על השינויים הגיעו לעתונות בטרם קיבלתי לידי את המשרד, ולי לא נותר אלא להציגם בפומבי בערב 1 ביולי, יום כניסת התיקו-נים לתפקם.

עם בואי למשרד הבינוי והשיכון למדתי את עיי-קרי התכנית, תכנית הסיוע והתיקונים, ואילו הייתי צריך להחליט, ללא כל קשר למה שנקבע קודם לכן, הייתי בוחר בכל אותם תיקונים, וזאת כל עוד לא שינתה הממשלה כמה עקרונות יסודיים בקשר להיקף הזכאות.

אדוני היושב-ראש, ההצעה שהביא לנו חבר-הכ-נסת ז'אק אמיר, כמדומני, בחוסר מידע יסודה. למ-רות זאת אינני מתנגד שהנושא יעבור לדיון בוועדה.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):
אני מקווה ששנינו נשב בוועדת העבודה והרווחה ואוכיח לך עד כמה הידע שלי בנושא זה קצת יותר רחב מכפי שאתה אומר.

שר-הבינוי-והשיכון ג. פת:
אשמח מאוד. אני יודע שחבר-הכנסת ז'אק אמיר קיבל רק היום לפני-הצהריים את הפרטים המדויקים בקשר לכל הרכב התכנית.

למרות זאת אינני מתנגד, אדוני היושב-ראש, לה-עברת הנושא לוועדה ואשמח להשתתף בישיבות הוו-

היו"ר ב. הלוי:

אנו עוברים אל ההצעה לסדר-היום של חבר-הכנסת משה שחל: סירוב חברת קדישא לקבור פעוטה. רשות הדיבור לחבר-הכנסת שחל.

משה שחל (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, יש סיפורים שאתה קורא אותם ואינך מאמין למראה עיניך. —

(קריאה: — למשמע אזניים).

— זאת כיוון שאינך יכול להעלות על הדעת כי בימינו ייתכן מצב שבו ישחקו במוות בציניות וב-

תיים, היא נקברה בסופו של דבר. וכי על כך בלבד מדובר? האם יודעים אתם כי מתאבדים בישראל נק-ברים גם היום מאחורי הגדר? האם אתם יודעים כי בנים לאמהות שלא התגיירו, בנים ששירתו בצה"ל ונפלו, אינם נקברים יחד עם כולם? שיש בעיות בק-שר לקבורתם? היעלה על הדעת כי במדינה הזאת שמדברים על שוויון לא יהיה שוויון במוות?

דב שילנסקי (הליכוד):

על אילו אמהות אתה מדבר? לא הבינונו.

משה שחל (המערך):

אני לא מדבר על האמהות. חבר-הכנסת שילנסקי, האמן לי שאינני אומר זאת כדי לקנטר שום איש. האמן לי שהנושא הזה כואב, והוא צריך לכאוב לך בדיוק כמוני.

דב שילנסקי (הליכוד):

לא התכוונתי לקנטר. פשוט לא הבינותי.

משה שחל (המערך):

אני מדבר על בנים ששירתו בצה"ל ונפגעו בצה"ל והאמהות שלהם לא התגיירו גיור כהלכה ויש בעיות בעת הקבורה.

מאיר כהן (הליכוד):

אתה טועה. הם קבורים בחלקה הצבאית. אני מו-דיע לך. אני יודע זאת.

משה שחל (המערך):

אתה מתווכח אתי לחינם. חבר-הכנסת כהן, אני מודיע לך כי היו וישנם מקרים. אם לאחר מכן איפ-שרו קבורה, היה זה לאחר שבעת מדורי גיהנום. כדי לוודא את המידע שברשוני פניתי לפני כמה שעות למי שהיה מנכ"ל משרד הדתות ושאלתי אותו. אין לי כוונה ללבות יצרים. בדקתי ונאמר לי על-ידי מקור מוסמך ביותר.

מאיר כהן (הליכוד):

אני מומין אותך לבקר בבית-העלמין הצבאי בחי-פה. דבריך אינם מדויקים.

יעקב זאק אמיר (המערך):

מדינת ישראל היא לא רק חיפה. יש מקומות אחרים.

משה שחל (המערך):

חבר-הכנסת כהן, אין לך ויכוח אתי. אני לא מתווכח אתך שאכן זה כך. אני רק אומר לך שעד לקבורה היו בעיות ופנו הורים שסיפרו על המקרים האלה. על כך לא יכול להיות ויכוח.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, המקרה הזה חייב לזעזע כל אדם נאור ובעל מצפון, חייב לזעזע אותנו דווקא כיהודים. עלינו לגלות רגישות לנושאים אלה. הנושא חייב לזעזע אותנו מפני שאנחנו צרי-כים להיות על-פי כללי השוויון לפחות במוות. הנושא מחייב שהכנסת תתייחס לסוגיה הזאת שקרתה כדי למנוע בעתיד מקרים שבהם מבזים את המת, מת-

קשה שיקברו את בתו ולתמוז חשב כי זכותו לקבור אותה כדת משה וישראל. הוא רואה את עצמו יהודי, הוא חי במדינת ישראל, הוא שירת בצבא-הגנה לי-ש-ראל, הוא נפצע כדי להגן על המדינה הזאת, אבל אומרים לו: בתך לא תיקבר עמנו. היא אינה שייכת בכלל לקהל הזה. תשעה ימים הבת היתה במקרר והוא התרוצץ מרב לרב, מחברה-קדישא לחברה-קדי-שא, התחנן וביקש, אבל ללא הועיל, כי חברות קדישא בארץ מקיימות את הכלל "כי במוות ציוו לנו את החיים", ורק בימים אלה מתפרסמת ידיעה על משלוח פרוספקטים למשפחות שכולות היושבות שבעה, על לחצים המופעלים על המשפחות השכולות. כל מי שהתנסה בנסיון זה — לא עלינו — ופנה לחברה-קדישא, נתקל כמעט בכל מקום ביחס הציני הפוגע מצד אותם אנשים שחובתם היתה לכבד את המת ולכבד גם את החיים.

סגן שר הבטחון מ. צפורי:

היו גם הרבה מקרים הפוכים. נפגשים במקרים של יחס טוב, יוצא מגדר הרגיל, מצד חברות-קדי-שא. אפשר להביא עדויות רבות לכך, ואין זה כדאי לדבר בהכללות.

משה שחל (המערך):

היא הנותנת, כי היוצא מן הכלל מלמד על הכלל. אני יכול לומר לך, סגן שר הבטחון, חבר-הכנסת צפורי, שברוב המקומות בארץ — ועל כך לא צריכה להיות מחלוקת — המקרים הם כאלה. יש ודאי יוצ-אים מן הכלל, אבל אני מציע לך לראות את התחרות בין חברות-קדישא, ובכלל, כל מה שקורה בתחום זך מחייב בדיקה יסודית.

אבל נחזור לסיפור שלנו. האב, תושב קריית-ים, פנה לרב המקומי, והנה מה הציע לו הרב המקומי לעשות? חברי הכנסת, שימעו: הוא הציע לו שיגדב את גופת בתו לגתיהה לאוניברסיטה, שומו שמיים. הכנסת הזאת נזעקה לפני כמה שבועות על נתיחת מתים. הממשלה הזאת קמה על הסכם שבא למנוע נתיחת מתים.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

זה שאבסעס-גוי לענייני נתיחה.

משה שחל (המערך):

אני מודה לחבר-הכנסת פעיל.

הלא הסיפור הזה מוזעזע. בהסכם הקואליציוני נק-בע שחסי-חלילה מנתיחת מתים. אני מתייחס בכבוד לרגשות אחרים, אבל הייתכן שיעלה על הדעת לה-ציע לאב המבקש לקבור את בתו לנדב גופתה לנתי-חה? יש משהו מעבר לזה מבחינת קהות החושים, חוסר יחס, חוסר אנושיות? האב הזה המשיך להת-רוצץ וחייש מקום קבורה לבתו.

והנה היתה פנייה לחבר-הכנסת הרב מנחם כהן ואז נמצא למולנו קיבוץ שהיה מוכן למנוע בזיון המת ולקבור את הבת הזאת קבורה מכובדת אחרי יותר מ-9 ימים. הבת נקברה בכפר-מסריק.

רבותי חברי הכנסת, אמרו לי גם בעת שהתיי-חסו לאישור ההצעה לסדר-היום: הרי העניין הס-

שר-הדתות א. אבוחצירא:

אשתו היא יאפאנית בודהיסטית, ועל-פי ההלכה, רבותי חברי הכנסת מהמערך — אחם עדיין לא שכח-תם את ההלכה, בסך-הכל זה-היה לפני שלושה חודשים — על-פי ההלכה היהודית גם הבת היא בחוקת לא-יהודיה. על-פי ההלכה ודיני ישראל בבית-קברות יהודי אין לקבור אלא בני דת ישראל, יהודים.

משה עמאר (המערך):

דברי השר אינם נכונים. ההלכה לא אומרת זאת. זהו מנהג ולא הלכה. יש הבדל בין ההלכה לבין מנהגים. זה לא דין אלא מנהג.

שר-הדתות א. אבוחצירא:

באמת, לא אמרתי מנהג. חבר-הכנסת עמאר, תא-מין לי שאני יודע גם את ההבדל בין הלכה לבין מנהג. אני מודיע לך שעל-פי דיני ישראל לא קוברים בבית-עלמין יהודי בני דת אחרת. יתירה מזאת — מיד תשמע את ההמשך — דברים ברורים אלה נמסרו לאב על-ידי הרב של קריית-ים, שאליו הגיעה הבעיה. הרב הציע למצוא פתרונות אחרים לקבורה —

משה שחל (המערך):

כמו נתחנה.

שר-הדתות א. אבוחצירא:

— כאשר כל ההוצאות של הקבורה על חשבון המועצה הדתית.

יעקב זיאק אמיר (המערך):

הבעיה איננה תקציבית וכספית.

משה שחל (המערך):

אתה מתעלם מכך שהוצע שישלחו את הבת לנ-תחת. זוהי ציניות.

שר-הדתות א. אבוחצירא:

האב דחה כל הצעה לקבור את בתו בבתי-קבר-רות לא-יהודיים. כדאי לציין — וזה ודאי יעניין גם אתכם — גם אנשי דת נוצריים שאליהם פנו סירבו מסיבות דתיות לקבור את הילדה בבית-קברות נוצרי מתוך שיקולים דתיים נוצריים. הם אמרו שהם אינם מוכנים לכך.

יעקב זיאק אמיר (המערך):

מה הפתרון שאתה מציע?

שר-הדתות א. אבוחצירא:

מן הראוי להוסיף שעל פנייתו של הרב מקר-ייתיים לשגרירות היאפאנית ניתנה תשובה שהם אינם מבינים את הבקשה, שהרי על-פי הנוהג והדת הבור-הדיסטיים צריך לשרוף את הגופה. הם דרשו לשרוף את הגופה.

משה שחל (המערך):

זוהי זריית מלח על הפצעים אם אומרים לאב יהודי, ששירת בצבא, ששרפו את גופת בתו המתה. זוהי פשוט ציניות.

עללים בהורים ומתייחסים בציניות למקרים מן הר-גישם ביותר שיכולים להיות.

לכן מן הראוי שהכנסת תקיים דיון בנושא הזה. אני מקווה שאכן ההצבעה של חברי הכנסת לא תהיה על-פי הוראה אלא על-פי מצפון.

חיי"ר ב. הלוי:

רשות הדיבור לשר הדתות, לתשובה.

שר-הדתות א. אבוחצירא:

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אני מע-ריך מאוד את כושר הדיבור של חבר-הכנסת שחל.

שלמה הלל (המערך):

גם אנחנו מעריכים את כושר הדיבור של השר. הוא מדבר די יפה.

שר-הדתות א. אבוחצירא:

אבל יחד עם זאת אין כל סיבה וצורך לבצל מקרה טראגי — מיד אסביר גם את הצד השני שלו — כדי לנסות, חבר-הכנסת שחל, להביע דברים או להעלות נושאים שאתה בוודאי לפני חודשיים — שלושה חודשים לא היית מעלה כפי שהעלית, בנוסח הזה של הדברים.

משה שחל (המערך):

אדוני השר, אני לא חושב שזוהי תשובה. אני רוצה להזכיר לך שכאשר היתה לי סיבה לבקר את שר החקלאות מהמפלגה שלי לא היססתי לעשות זאת.

חייקה גרוסמן (המערך):

זה בכלל לא נימוק. זה לא נכון.

שר-הדתות א. אבוחצירא:

אני סבור שבמקרים אישיים טראגיים, שמיד אפר-טם, לא צריך לבצל את ההזדמנות כדי לשפוך את כל המים יחד עם התינוק — את הערכים, היסודות שהמדינה הזאת מושתתת עליהם, ויסודות שאתם בעצ-מכם — ואני שמח לומר זאת — בהחלט היה לכם חלק בהם.

מדובר כאן במקרה טראגי של מות ילדה בת שלושה-חודצי חודשים, תושבת קריית-ים, שאמה היא יאפאנית בת הדת הבודהיסטית. האם מעולם לא ביקשה לשנות את אמונתה ודתה.

משה שחל (המערך):

אדוני השר, איזו דת היתה לתינוקת בת שלושה-חודצי חודשים?

שר-הדתות א. אבוחצירא:

מיד תשמע. אתה עורך-דין ואתה יודע בדיוק. תקשיב, בבקשה. העיכוב שחל בקבורת הגופה נבע בעיקר מהעובדה שהאב דרש לקבור את בתו בבית-עלמין יהודי.

דניאל רוזוולי (המערך):

שמו שמיים.

שרי-הדתות א. אבוהצירא:

אמרתי מה שאמרתי בשגרירות היאפאנית ולא מה שהרב אמר.

האב פנה לקיבוצים מספר. קיבוץ כפר-מסריק הסכים לקבור את הילדה אצלו.

אני רוצה לציין שבמדינת ישראל קיימים בתי-קברות לכל העדות הדתיות. כל עדה ועדה דואגת לקבור בהם את מאמיניה.

האמת היא שחברות-הקדישא בישראל נתקלו בהרבה בעיות. יש מקרים של ספקות, והרבנים הצליחו למצוא להם פתרונות. אבל הם עוד לא נתקלו במדינה במקרה כזה. ניסיתי לבדוק אם נודמנה בעיה כזאת. מתברר שהרבנים לא נתקלו במקרה מסוג זה.

משה עמאר (המערך):

מה אתה מציע? נניח שמחר מתעוררת בעיה. נניח שנפטר ילדה של אם לא-יהודיה. מה עושים במקרה כזה?

שרי-הדתות א. אבוהצירא:

אם יתברר שמבחינת ההלכה הנפטר או הנפטרת איננו יהודי באופן הברור ביותר, כמו המקרה שהוזכר כאן —

(חבר-הכנסת מ. עמאר קורא קריאת-ביניים)

אולי תואיל להקשיב, אם אתה רוצה שיתייחסו בריצנות לשאלות ששאלת.

מבחינת ההלכה, ההלכה היא ברורה. הרבנות מצאה כמה פתרונות גם בבתי-קברות יהודיים. כאשר הדברים אינם ברורים, יש פתרונות מסויימים.

חבר-הכנסת שחל, לא שמעתי שבמשך כל השנים היתה בעיה עם קבורתו של חייל בצה"ל. גם אנו עדיין חיים בתוך העם הזה ולא שמענו על מקרה דומה. הרבנות הצבאית לא השאירה מקרה כזה ללא פתרון. אם אתם מצפים שנשנה את ההלכה, לא אנו נעשה זאת.

(קריאה: לא נקבור אותם. זה מה שאתה רוצה?)

משה שחל (המערך):

מה צריך לעשות אדם במקרה כזה?

שרי-הדתות א. אבוהצירא:

בעקבות מקרה זה הוריתי לאנשי משרד הדתות ולאנשי משרד הפנים, שפנינו כבר אליהם, לבדוק אפשרות של איתור שטח לבית-קברות מיוחד למקרים מסוג זה. אנו עומדים להציע לאתר שטח, או אולי יותר משטח אחד, במדינת ישראל, לבית-קברות מיוחד למקרים שיש בהם ספקות או למקרים שאין בהם ספק והם ברורים, ואחר כך מתברר שמבחינה דתית אין בית-קברות מתאים במדינת ישראל. אני משוכנע שמשרד הפנים ומשרד הדתות ימצאו את הפתרון לנושא זה.

אגב, כאשר העניין הגיע למשרדנו התערבנו כדי לסייע במציאת פתרון. בכל-אופן, לקראת הבאות הח-

לטנו להיות ערים ולהכין את עצמנו. באופן דחוף למקרים מסוג זה.

לאור הנתונים שמסרתי בנושא, אני מציע להסיר את ההצעה של חבר-הכנסת משה שחל מסדר-היום.

משה שחל (המערך):

אני מפנה לפחות את תשומת-לבם של חברי הכנסת מחטיבת הליברלים בליכוד להצעה ולתשובה.

הי"ר ב. הלוי:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת פעיל, להצעה.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בעצם כל מה שאני צריך לעשות הוא להמשיך את דברי כבוד השר, כי לפי דעתי ממה שהוא אמר בסוף דבריו נובע שמן הראוי להעביר את הנושא לוועדת הפנים. אסביר מדוע.

חברות הקבורה בישראל — ואינני רוצה להשתמש בשם היהודי — בנויות מלכתחילה, ומראש, על-פי המצב במדינת ישראל, לטפל בקבורת מתים על-פי קריטריונים של אמונה דתית והשתייכות עדתית. אם לחזור למקרה — הכנסת איננה יכולה לשנות את ההלכה. אין לי טענות לרב של קריית-ים, זכותו וסמכותו לקבוע מיהו יהודי לפי הקריטריונים של ההלכה. על-פי המצב בישראל לא יכולה חברה-קדישא יהודית לקבור אדם אם הרב המקומי או רב אחר קובע שהאדם הזה איננו יהודי. אני מגיח שבאורח דומה ודאי קורה כך גם בעדות אחרות — נוצריות, דרוזיות ועוד. עד כאן הכנסת איננה סמכות הלכתית לפסיקה דתית, לא יהודית ולא אחרת. אינני מציע שנערב בנושאים אלה.

שלמה לורינץ (אגודת ישראל):

אם העניין היה נוגע לבית-קברות נוצרי, האם היו מעלים את הבעיה? היו אומרים שהם צודקים.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

אני רוצה לגשת לנושא מנקודת מבט אחרת.

שלמה לורינץ (אגודת ישראל):

רק נגד יהודים —

מאיר פעיל (מחנה שלי):

תשמע עוד יהודי.

מאחר שהכנסת איננה סנהדרין — אין לנו סנהדרין — ומאחר שהכנסת איננה יכולה לשנות את ההלכה, אף אינני תובע זאת — פסק של רב מיהו יהודי צריך לחייב את החברה-קדישא; אינני מתווכח, אינני מתיימר, לא אני ולא הכנסת, לפסוק "הלכה".

משה עמאר (המערך):

אין הלכה ואין דין האוסרים לקבור נפטרת כזאת בבית-קברות יהודי. זהו רק נוהג. אין דין ואין הלכה. יש כאן אנשים הבקאים בהלכה. הם יאשרו זאת.

שלמה לורינץ (אגודת ישראל):

אתה טועה ומטעה.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

שלמה לורינץ (אגודת ישראל):
יהיה בית-קברות ממלכתי מיוחד — זה מכובד,
והכל יבוא על מקומו בשלום.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

מה איכפת לך שכל הסידור הזה יהיה על-פי חוק
או תקנה? על-פי איזה גוהל עובדות חברות הקבורה
בישראל? יש ודאי חוק של הכנסת. אותו מחוקק
אשר קבע סידור כזה — כאשר מתגלות לאקונות,
חייב לנסות לכסות אותן. למה המחוקק אשר נתן את
ההיתר לחברות הקבורה לא יעיין ויחד עם המשרדים
הנוגעים בדבר יכסה על הפער החוקתי? לא כדי
לריב אלא כדי למנוע חרפה מישראל.

היו"ר ב. הלוי:

חבר-הכנסת שחל, אתה מסכים להעביר את הה-
צעה לוועדה?

משה שחל (המערך):
כן.

היו"ר ב. הלוי:

מול הצעתו של שר הדתות שלא לכלול את הה-
צעה בסדר-היום יש הצעה של חבר-הכנסת פעיל לה-
עביר את ההצעה לוועדת הפנים. אנחנו עוברים להצ-
בעה.

ה הצ ב ע

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא

בסדר-היום של הכנסת — רוב

בעד ההצעה להעביר את הנושא

לוועדת הפנים ואיכות הסביבה — מיעוט

ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום

של הכנסת נתקבלה.

3. גידול כוח-אדם בשירותים הפינאנסיים

שהסקטור של שירותים פינאנסיים ועסקיים גדל בצורה
מדהימה בשנים האחרונות: בשנת 1970 היה מספר
המועסקים כ-50 אלף, הועלה ב-1973 ל-67 אלף, ב-
1974 — ל-69 אלף, ב-1975 — ל-74 אלף, וב-1976,
על-פי נתונים משרד העבודה, הגיע עד 76 אלף ועוד
היד נטויה.

יתר על כן, הסקטור הזה כולל כוח-אדם צעיר
במיוחד. על-פי הנתונים של משרד העבודה, מספר המו-
עסקים שגילם נמוך מ-34 גבוה בסקטור הזה ב-10%
מהמוצע במשק, 54% מכלל המועסקים בסקטור זה
הם בין הגילים 14 ל-34, בהשוואה ל-45% בכל המ-
שק. ועוד: תנאי השכר והמשכורת בסקטור הזה אי-
נם כפופים לאילוצים הקיימים בסקטור הציבורי הממ-
שלי, ברשויות המקומיות ובאוניברסיטאות. הם אינם
כפופים לאילוצים הכלכליים של התעשייה, התקלאות
והסקטור היצרני בכללותו החייב לעמוד בתנאי תח-
רות כלכלית. דהיינו, יש לפנינו סכנה מוחשית גדולה
שאותה כוונה רצויה של הממשלה להפנות עובדים

תיווכח לדעת שאין בינינו זיכות, בסופו של דבר.
נעזוב עכשיו את "ההלכה". אנו כנסת של מדינת
ישראל. במדינת ישראל — משהו יאמר בעוונותינו
או שלא בעוונותינו — בגלל העובדה שזוהי ארץ
עלייה, שזוהי ארץ שבאים אליה יהודים מהעולם הג-
דול, כדוגמת המקרה הזה, הרי מתרבים בה בני-אדם
שיש בנושא זה בעיות בעניינם. מבחינת "ההלכה" אי-
אפשר להגדירם כיהודים. יש ודאי מקרים דומים בנו-
גע לנוצרים ולאחרים. בעוונותינו, אם תינקת בת
שלושה חודשים נפטרת, זהו מאורע מצער, אם היא
יהודיה זאם לא. קורים מקרים שאנשים שאינם נמ-
נים עם קהילה דתית כל שהיא נפטרים. במציאות
בישראל עדיין לא נמצא פתרון מכובד וממלכתי לק-
בור אותם. הא ראייה שכבוד שר הדתות בעצמו, לאחר
המקרה שקרה, מנסה במשרדו למצוא מוצא לעניין.
ממה נפשך? אם שר הדתות מטפל בבעיה מאותה
סיבה של הומאניסם, מן הראוי שוועדה של הכנסת,
על סמך המקרה שקרה, תטפל בנושא. שמא הכנסת,
במקביל ובתיאום עם משרדי הפנים והדתות, תוכל
למצוא פתרון ממלכתי מכובד, מעל השולחן, איזו
דרך חוקית לקבור בכבוד אזרחי ישראל או תושבי
ישראל או האנשים המבקרים בישראל שאי-אפשר לש-
יך אותם לקהילה דתית. יימצא הסדר חוקי שיאמר:
תיקבע חלקת קבר ותוקם רשות קבורה כל שהיא
במשרד הפנים או במשרד הדתות. והיה כי יקרה
מקרה כזה שרב או כהן דתי יאמר: על-פי אמו-
נתי אינני יכול לאשר את מקום קבורתו של המת
בבית-קברות של עדתי, ייפתר הנושא על-פי החוק.
מדוע רק משרד הדתות או הפנים יעסוק בכך? מדוע
ועדת הפנים לא תעסוק בכך? לא כדי לריב או להת-
קוטט, אלא כדי למצוא פתרון הוגן.

אילו היה נוהל על-פי חוק או תקנה, הבעיה הי-
תה נפתרת כעבור יומיים בכיוון הרצוי לכולנו.

היו"ר ב. הלוי:

אנו עוברים להצעה לסדר-היום של חבר-הכנסת
אמנון רובינשטיין: גידול כוח-אדם בשירותים הפי-
נאנסיים. רשות הדיבור לחבר-הכנסת רובינשטיין.

אמנון רובינשטיין (התנועה הדמוקרטית לשינוי):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, נושא ההצעה
לסדר-היום שהגשתי קשור בתכניתה של הממשלה להק-
פאת מצבת עובדיה בסקטור הממשלתי והציבורי
והוא כרוך בתכניתה הנוספת להעביר חלק מהפונקציות
שלה לסקטור הפרטי של שירותים פינאנסיים ושי-
רותים בנקאיים. כוונתה של הממשלה וכוונתו של
שר האוצר רצויה — הקפאת מצבת העובדים בסק-
טור הממשלתי והציבורי. אך קיים חשש שכוונה רצויה
זו תסוכל על-ידי שילוב הוראות הממשלה ומדיניות-
תה, עם פתיחתו של הסקטור של השירותים הפינאנ-
סיים לקליטת עובדים בלא כל הגבלה ובתנאי שכר
מועדפים על אלה של הסקטור הציבורי.
כדי להמחיש את חומרת הבעיה ראוי להדגיש

תנאים אשר יתמרוצו עובדים לעבור משירותים לתע-
שה, אבל מכאן עד לכלל איסור הרמטי אני חושב
שהדרך רחוקה.

שושנה ארבל-אלמוזלינו (המערך):
צריך לאסור פתיחתם של בנקים חדשים.

סגן שר האוצר י. פלומין:
הייתי רוצה בהזדמנות זו, חברת-הכנסת ארבל-
אלמוזלינו, להעיר הערה מסוימת בנושא של בנקים
וחברות ביטוח. אני חושב שאנחנו, משום-מה, מנ-
סים תמיד לצריר את המגזר הזה באור של עוכרי
ישראל, נושכי נשך ו"שיילוקים" למיניהם, שכל המר-
בה להכות בהם הרי זה משובה.

אני לא חושב שזה יחס נכון למגזר הזה כי, בינינו
לבין עצמנו, אי-אפשר לקיים ייצור ואי-אפשר לקיים
יצוא בלי שירותים פינאנסיים ואי-אפשר לקיים את
מערכת החסכון במשק, שאנחנו רוצים בה, מבלי שיהיו
חברות הביטוח. חברת-הכנסת ארבל-אלמוזלינו, הא-
מיני לי שאני מכיר את הבעיה הזאת ואני מודע
לה. אנחנו צריכים להעמיד את הדברים באור הנכון
ובפרופורציה הנכונה.

עקיבא גוף (התנועה הדמוקרטית לשינוי):
אדוני סגן השר, מתוך הזדהות עם הדברים האלה,
הרי יחד עם זה יש פרופורציות.

סגן שר האוצר י. פלומין:
אילו חברת-הכנסת גוף היה נותן לי לסיים — היות
שאני כבר עמדתי ברישה של המשפט — אילו היית
נותן לי לסיים את הסיפה, היית רואה שאני מכון
לדברך. אני רוצה לומר שנכון שיש למגזר הזה
תפקיד חשוב במשק, כשם שנכון שבמגזר הזה מת-
מקדות שתי בעיות שהייתי אומר שהן תורמות לכך
שבציבור הרחב המגזר הפינאנסי מצטייר באור לא
כל כך חיובי — אני מתייחס לבעיית רמת השכר
ואני מתייחס לבעיה של מה שנקרא "רמת החיים",
דהיינו דיור וכל הדברים הנוגעים מכך.

אמנון רובינשטיין (התנועה הדמוקרטית לשינוי):
גם העובדה שהם הופכים כל בית-קפה לבנק.

סגן שר האוצר י. פלומין:
טוב, על בית-קפה שנסגר לבי לא כל כך דווי.
אבל הבעיה של רמת הדיור ורמת השכר והעובדה
שהבנקים וחברות הביטוח בנושא הזה הם מובילים
במשק — על זה יש לנו הרבה מה לומר.

שושנה ארבל-אלמוזלינו (המערך):
חברת-הכנסת גוף צודק שצריכה להיות פרופורציה.
בפינת כל רחוב נפתח בנק.

עקיבא גוף (התנועה הדמוקרטית לשינוי):
לא כשירות אלא כחלק מהשקעה כספית של הבנק
עצמו.

סגן שר האוצר י. פלומין:
אין זה תפקידי לסגור כאן על הבנקים, אבל
הסטאטיסטיקה שפורסמה עליידי איגוד הבנקים מראה

לסקטור היצרני תסוכל עליידי כך שהם ייקלטו בסק-
טור של שירותים, שמבחינת התרומה לעצמאותה הכל-
כלית של ישראל ההבדל בינו לבין הסקטור הצי-
בורי הוא מזערי או אפסי.

משום כך, אדוני היושב-ראש, אני סבור שהכנסת
חייבת לתת את דעתה על נושא חשוב זה. ניתן לתאר
תהליכים שונים שבועזרתם אפשר לרסן את הגידול
המוגזם הזה בסקטור הפינאנסי והבנקאי, שבו חברות
הביטוח והבנקים מהווים גורם דומינאנטי, המעסיק
יותר מ-50% ממספר המועסקים.

שלושה אמצעים מסוג זה באים בחשבון: קודם
כל, פנייה של הכנסת עצמה או אחת מוועדותיה אל
המוסדות הפינאנסיים ואל חברות הביטוח להנהיג רי-
סון עצמי ולהחיל על עצמם את הכלל המקובל על
הממשלה במדיניותה החדשה, דהיינו הקפאת מצבת
העובדים, ואולי אפילו צימצומה בשעת-חירום כלכלית
זו.

אמצעי שני: הסכם בדבר הקפאת מצבת העובדים
שיושג בין האוצר, שאינו נוטל סמכות והשפעה בנו-
שא זה, מצד אחד, לבין הבנקים, חברות הביטוח
וכיוצא באלה שירותים פינאנסיים, מצד שני.

לבסוף, כאמצעי אפשרי ואחרון — אם כי לא
רצוי במסיבות אחרות — קביעת מדיניות מיסוי מע-
טיקים מפלה, כפי שהיה נהוג במספר מדינות, ביניהן
שווייץ ואנגליה, כך שהמעסיק הלא-יצרני יצטרך לש-
לם כמס מעסיקים סכום העולה על מס המעסיקים
שצריך לשלם המעסיק במגזר היצרני. אני מציע על
כן שהכנסת תדון בנושא חשוב זה.

הו"ר ב. הלוי:
רשות הדיבור לסגן שר האוצר, לתשובה.

סגן שר האוצר י. פלומין:
אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, החלטת הממשלה
המקפידה את מצבת כוח-האדם בממשלה יש לה שני
היבטים עיקריים: האחד — קיצוץ בהוצאות הציבור-
ריות; והשני, חשוב לא פחות — שינוי במבנה הת-
עסוקה במשק, תוך כוונה להעביר עובדים מהמגזר
השירותי למגזר היצרני. יש בידי הממשלה, עליידי
החלטות מסוג זה ודומיהן, כדי לשים סגר בפני הני-
הרה, שאנחנו עדים לה באחרונה, לעבודה בשירות-
תים ציבוריים. עם זאת אין בידי הממשלה לכפות
על אותם עובדים, אשר לא יוכלו להתקבל בעבודה
כתוצאה מצעדי הממשלה האחרונים, לעבור לעבוד
בייצור. אפשר לנסות לתמרץ אותם לעבור לייצור,
אפשר לעודד אותם לכך, אך, כאמור, אין כל אפ-
שרות לוודא ולהבטיח שאותה תוספת של כוח-אדם
שלא תוכל להיקלט בשירותים אכן תוכל כולה להי-
קלט בייצור, כפי שחברת-הכנסת רובינשטיין — כך
אני מניח — וגם אנחנו חפצים, אני חושב שלא נוכל
להבטיח זאת לא בדרך של חקיקה ולא בדרך של
צו מינהלי כי, לדעתי, אין מדינה דמוקרטית יכולה
להתערב עד כדי כך בחיי המשק ולאסור, בצורת
חקיקה או בצורת צו מינהלי, על מגורים מסוימים
לקבל עובדים חדשים. כל מה שאנחנו יכולים לע-
שות הוא ליצור תנאים אשר יאפשרו מעבר לתעשייה,

— הצעות לסדר-היום (פלומין, רובינשטיין, ארבל-אלמוזלינו, הלוי, זיידל) —

שוענה ארבל-אלמוזלינו (המערך):
האם הנושא איננו שייך לבעיה של כוח-אדם?

סגן שר האוצר י. פלומין:
זו בעיה של מדיניות נציבות שירות המדינה.

שוענה ארבל-אלמוזלינו (המערך):
אם כך, זה עניין של כוח-אדם.

סגן שר האוצר י. פלומין:
נעביר את הנושא לוועדת הכנסת והיא תחליט.

היו"ר ב. הלוי:
חבר-הכנסת רובינשטיין, האם אתה מסכים להע-
ברת הנושא לוועדה?

אמנון רובינשטיין (התנועה הדמוקרטית לשינוי):
מסכים.

היו"ר ב. הלוי:
אם אין הצעה אחרת אני מעמיד להצבעה את
ההצעה להעביר את הנושא שהעלה אותו חבר-הכנסת
אמנון רובינשטיין לוועדת הכנסת וזו תחליט איזו
ועדה תדון בו.

ה הצבעה
ההצעה להעביר את הנושא לוועדה שתקבע
ועדת הכנסת נתקבלה.

4. זיהום האוויר בתל-אביב ובגוש דן

ומי שדואג לקיומו של המין האנושי לטווח ארוך
חייב לטפל כבר היום בסוגיה זו. אתות אוהרה סבי-
בתיים מהווים מצפן לגבי עתידו של המין האנושי
ומי שמתעלם מקשר זה עלול להמיט שואה על בני-
האדם. האקולוגיה בחברה תעשייתית מחפשת פשרה
בין דרישות החברה המודרנית הזאת לבין כשרה של
הסביבה לשאת בדרישות אלה והאיזון בין החברה
והסביבה מהווה ערובה לבריאות הציבור מחד גיסא
ולתפתחות תעשייתית לנזק רק כאשר קיימת התי-
עשיית שגרים לרווחה של בני-אדם גרם גם לתופעות
שליליות כגון זיהום אוויר.

לצער, אין מודעות מספקת לנושא זה בישראל.
אם עוד בשנת 1966 נתקק חוק-כנובין למניעת רעש
וזיהום אוויר ועד היום לא היו מסוגלים לבצעו —
להיפך, מדי פעם בפעם גובר הזיהום — הרי זו הור-
כה שאנו מתעוררים לנושא רק כאשר קיימת בעיה
מסויימת, כפי שקרה עתה בתל-אביב, אבל איננו מג-
סים לפתור את בעיית הזיהום בצורה יותר יסודית
על בסיס מדעי וכושר קבלת הכרעות חד-משמעיות
בנושא זה.

ההשפעה של זיהום האוויר על האדם מתבטאת
בראש וראשונה באספקטים בריאותיים חמורים, כגון:
אלרגיות, מחלות כרוניות ועד מחלות אקוטיות ומוות.
בניו-יורק ובלונדון, למשל, הגיעו מקרי המוות שיו-
חסו לזיהום האוויר למספר של אלפי בני-אדם. האם
אנו שואפים להגיע לידי מצב שכרכי ישראל ישתוו
מבחינת הזיהום לערים אלו?

שמבחינת יחס סניפים לגולגולת, ישראל נמצאת כמעט
בסוף הרשימה לעומת אירופה.

אמנון רובינשטיין (התנועה הדמוקרטית לשינוי):
משום שהאינפורמציה לא היתה מדויקת. צריך
להשוות את זה למספר החוסכים בבנקים ולא לפר-
קאפיטה.

סגן שר האוצר י. פלומין:
אין מחלוקת, חבר-הכנסת רובינשטיין, שיש בעיה
בנושא הזה והייתי שמח אילו הבנקים וחברות הבי-
טוח היו מפשפשים במעשיהם והיו מרצון בודקים
מחדש את המדיניות בנושא זה ומוצאים לה פתרון
הולם, כי לא הייתי רוצה שהממשלה תצטרך להת-
ערב עד כדי כך בדברים האלה. אני מקווה שהמגזר
הזה יידע להתמודד עם הבעיות של השעה וימצא
להן את הפתרון ההולם.

אני חושב שהבעיה שחבר-הכנסת רובינשטיין הע-
לה היא בעיה חשובה. במגבלות שציינתי קודם, דהיינו
חוסר הרצון להודק לנושא בדרך של הכוונה מינה-
לית אדמיניסטרטיבית, או בדרך של חקיקה וכפוף
למגבלות האלה, אני חושב שהמקום ההולם לליבון
יסודי של הנושא הוא במסגרת ועדת הכספים ורצוי
להעביר את הנושא לוועדת הכספים. לכן הייתי מציע,
אדוני היושב-ראש, שהנושא יידון בוועדת הכספים
של הכנסת.

היו"ר ב. הלוי:

ההצעה הבאה לסדר-היום: זיהום האוויר בתל-
אביב ובגוש דן — הצעתם של שלושה חברי כנסת.
רשות הדיבור לחבר-הכנסת זיידל.

הלל זיידל (הליכוד):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, לזיהום האוויר
יש השפעה הרסנית על האדם, הצומח והחי. פרו-
ססור דונגי, מנהל המכון לחקר מפגעי בריאות סבי-
בתיים במשרד הבריאות, המשותף לבית-הספר לר-
פואה של אוניברסיטת תל-אביב, קבע כי "תל-אביב
רבתי היא אוור מלוכלך ומוזהם". זיהום האוויר הגיע
לשיאים חדשים, תוך חריגה משמעותית מרוב התקנים
הישראליים לאיכות האוויר. לדברי פרופסור דונגי, כלי
הרכב הממוגנים הם הגורם העיקרי לזיהום האוויר
באזור תל-אביב. לפיכך חייבים להגביר את האמצעים
למניעת זיהום אוויר הנפלט מרכב ממונע. גם הוב-
רר שמפעלים באזור תל-אביב פולטים עשן שחור
ומזהם.

לפני שאגע בבעיות הקשורות בהשפעה ההרסנית
של הזיהום על האדם וסביבתו, רצוני לציין בסיפוק
את העובדה ששר הבריאות החדש אליעזר שוסטק יזם
את מסיבת העתונאים עם פרופסור דונגי ולא ניסה
לטשטש את המצב החמור שנוצר במרחב תל-אביב
בתחום זיהום האוויר.

חברי הכנסת, יש יחסי גומלין בין החברה הא-
נושית לבין הסביבה ותלות הדדית בין החיים לסביבה,

יש שלושה גורמים: התעשייה, לרבות תחנת הכוח; השימושים הביתיים — הסקה, מיווג אוויר וכל הק" שור כזה; ובעיקר, הרכב הפרטי והרכב הציבורי שהם המזהמים המסוכנים ביותר המכסים את השכבות הנמוכות של האוויר על-ידי פליטת עשן מזיקה ביותר. כיוון שנסייתנו כל הבדיקות והניתוחים, הגיע הזמן, אדוני השר, שתעשה פעולה לביעור הנגעים הללו. בתחום זה אינני רואה נכונות, לא מצד הממשלה ולא מצד השלטון המקומי, להירתם לפעולות. חבל.

כדי להבין את המשמעות האמיתית של זיהום מסוג זה הפוקד את תל-אביב עלינו לדעת שזה לא רק עניין בריאותי. זה עניין חברתי, עניין סביבתי, עניין אסתטי, עניין של אורח חיים, תרבות חיים, איכות חיים ואיכות סביבה. הדבר המפליא ביותר הוא שבעולם יש דוגמאות מובהקות של טיהור ערים מזהמים אוויר כפי שקיים בתל-אביב. העיר הנקיה ביותר היום באירופה, אחרי שהגורמים החליטו לט"רה, היא שטוטגארט. שם נעשו כמה צעדים במשך שש-שבע שנים. עיר מזהמת מאין כמוהה הפכה להיות נקיה. היא הדין בפסטיבורג שבארצות-הברית. אפילו לונדון היתה מזהמת ביותר וזהרה. האמ" צעים הבדוקים הם אלה: שימוש מינימאלי בדלק רב-גפרית; הקטנת השימוש בכלי רכב מזהמים עד מינימום. אצלנו אין כל ביקורת בתחום זה. גם ב"אגד" משתמשים באוטובוסים המזהמים ביותר הקיימים על פני כדור הארץ, מתוצרת "ליילנד", שנוסעים בהם בין עשר לעשרים שנה. המנוע עצמו פגום ומוזה את האוויר. אין מתקומם נגד כך. איננו מתכננים תכנונים היקפיים שכונתיים לשימוש בהסקה ביתית על-ידי מקור הסקה מרכזי. כל בית מתקין הסקה עם ארובה הנכנסת למרפסתו של הזולת. איננו סוגרים ריחב רחובות כפי שנהוג בהרבה ארצות. אין בארץ עיר שהפכה רחוב עמוס למדרחוב. אף עיר אחת במדינת ישראל — לא ירושלים, לא תל-אביב ולא חיפה — לא הצליחה לסגור רחוב כלשהו בפני כלי רכב ולהפכו למדרחוב. לא מזמן שמענו מטדי קולק שהוא עומד לעשות זאת ברחוב בן-יהודה. הוא לא הצליח לעמוד נגד מכשולים העומדים בדרכו.

בתל-אביב שלושה מוקדי זיהום חריפים ביותר: התחנה המרכזית, המרכז המסחרי ולובלסקי ורחוב די-זנגוף. מה פשוט יותר מאשר להפוך את רחוב די-זנגוף — רחוב שהוא מרכז פליטת עשן — לרחוב סגור לתנועה? הן בכוח השלטון המקומי והן בס-יוע — — —

עקיבא נוף (התנועה הדמוקרטית לשינוי):
מה זה יעזור?

יוסף תמיר (הליכוד):
כאשר אתה מקטין מספר כלי הרכב ברחובות וסוגי גר חלקים מהרחובות, אתה ממעיט את הזיהום.

עקיבא נוף (התנועה הדמוקרטית לשינוי):
כאשר אתה סוגר רחובות, אינך ממעיט מספר כלי הרכב. אתה רק גורם להם להאריך את הדרך.

כל מי שרואה את זרמי השפכים בימה של תל-אביב, את קשת הענן הבוקע מבית-החרושת "נשר" ברמלה, או מי שנושם את ריחות המזבלה בחרייה ואת פליטת העשן מהמכונות — שואל את עצמו: האם כמות הזיהום שאנו עדים לה אינה מרעילה את האדם, החי והצומח? בסופו של דבר הפתרון נתון בידי אנוש ולא בידי הטבע.

יש קביעה של פרופסור יעקב תדמור, שמתוך 17 קילוגרם של מצרכים שאדם נזקק להם ביממה לצורך קיומו, 80% הם אוויר, 12% מים ו-8% מזון. כידוע, אין אדם יכול להתקיים חמש דקות ללא אוויר. לכן יש השפעה של האוויר וזיהומו על האדם.

רצוני אפוא להציע לשר הבריאות: לבחון את ביצועו של חוק-כנוביץ או לשנותו בצורה שתאפשר הפעלתו; להפיץ ברבים ידע שימושי בתחום הא-קולוגי כדי להחזיר את המודעות של המלחמה המתמדת בזיהום האוויר; לעודד מחקרים ומדידות זיהום אוויר; להציב את תל-אביב כמטרופולין שתהיה דגם למדינה ולחקירה וגם שיוצאו מסקנות מחייבות לגבי עיר גדולה זו.

לבסוף, העיר תל-אביב הפכה עתה לעיר המזו-דקנת ביותר. צעירים בורחים ממנה, בין השאר, בגלל זיהום האוויר. אינני מתנגד לבדידה כזאת ולנשירה מהערים הגדולות. אני מתנגד לסיבות הגורמות לכך, כי, בסופו של דבר, ליכלוך, זיהום, מחלות ורעלים יש להם טבע להתפשט וטוב לשים להם קץ וככל האפשר יותר מהר. אני מציע לדון בנושא זה.

הי"ר ב. הלוי:
רשות הדיבור לחבר-הכנסת יוסף תמיר, להצעה באותו נושא.

יוסף תמיר (הליכוד):
כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, זה מספר שנים שאנחנו עוסקים במליאת הכנסת ובוועדות השונות בנושאים הקשורים בסוגיה הסביבתית ובבעיות הזיהום לסוגי; אולם, למרבה הצער, פרט לתודעה שח-רה לציבוריות הרחבה בנושא זה והתעניינות הגוברת והולכת בקרב מדענים ואנשי מקצוע, הרי בתחום הורעו המבצעת — הן בשלטון המרכזי והן בשלטון המקומי — כמעט שלא נעשים דברים מוחשיים לבי-לימת ההידרדרות.

בהודמנות זו אני רוצה לברך אותך, אדוני שר הבריאות, על שנטלת יומה בהעלאת הבעיה לפני הציבוריות הישראלית ללא כחל וסרק. תבורך על כך. כי היינו רגילים במשך השנים לטיטוש הדברים ולהסתרתם. על-ידי כך לא תרמנו לפתרון הבעיות.

לגבי המצב באזור גוש דן, חבר-הכנסת זיידל, אין הדבר כפי שאתה אומר. שגשג דן, אזור דן או תל-אביב רבתי זה האזור המזוהם ביותר. שלושה אזורים נגועים בצורה חמורה לא פחות: אזור הכר-מל, עמק זבולון וחלק מאשדוד, אלא אנחנו עוסקים עכשיו בתל-אביב. בתל-אביב נסתיים שלב הבדיקות לגבי מקורות הזיהום. אנחנו יודעים בבהירות כמעט מוחלטת מה הם הגורמים לזיהום האוויר בתל-אביב.

אי לזאת אני סבור, אדוני היושב-ראש, שמן הר-
אוי שהכנסת תקיים דיון מיוחד בנושא זה — נושא
החורג מההגדרה המצומצמת שניתנה לו בלוח הה-
צעות לסדר-היום — ונניח מסקנות על דעת כל חברי
הבית כדי לעודד פתרון הבעיה.

היו"ר ב. הלוי:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת נוף, להצעה באותו
נושא.

עקיבא נוף (התנועה הדמוקרטית לשינוי):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, דיווחשבון של
המכון לבריאות ולאיכות הסביבה, בראשותו של פר-
ספור דונגלי, מצביע על כך שזיהום האוויר באזור
תל-אביב הוא מעל לתקנים המקובלים כמסוכנים לב-
ריאות הציבור. גורמי הזיהום באזור תל-אביב, כמו
גם במקומות רבים אחרים, הם בעיקר ארבעה, ולפי
סדר חשיבותם: התחבורה, התעשייה, המחממים הב-
תיים ותחנות הכוח.

כל אלה, אדוני היושב-ראש, אינן גזירות מה-
שמיים. הזיהום הנובע מארבעה גורמים אלה איננו
דבר הכרחי. אני גם אינני מקבל את הגישה המ-
נסה להתמרד במציאות החיים, כפי שקורה במקרים
מסויימים גם בבית זה, כאשר מנסים לגזור גזירות
כאלה שהציבור וההתפתחות של המאה ה-20 אינם
יכולים לעמוד בהן. קיצוניות בכיוון זה מביאה רק
לתוצאה הפוכה. ראינו מה קרה בפרשת הנפט בא-
לאסקה. ואני חושש שגם אנו, במקום לתקן את הדב-
רים — והדברים ניתנים לתיקון — נפליג לקיצוניות
פאסטרואלית ולא נשיג דבר.

אם כי דיון זה נערך במליאת הכנסת ולא בוו-
עדה, אני רוצה להביא דוגמאות ריאליסטיות כיצד
ניתן לתקן את המצב. בנושא הרכב, למשל, שהוא
הגורם המרכזי לזיהום האוויר המצב היום לגבי או-
טובוסים הוא: לפי חוק-כינוי צריך להגיש דו"ח
נגד אוטובוס מזהם אוויר. אם כבר מוגש דו"ח, הרי
הוא מסוייג לפי החוק ותקנותיו בכך שאם תוך 24
שעות מביא הנהג הודעה מהמוסד שהוא תיקן את
הרכב בכל הקשור בפליטת המזהם, הדו"ח מבוטל.
מי קובע שהדבר תוקן? המוסד של הקואופראטיב שלו
שייך האוטובוס. זאת אומרת, התחול שומר על החלב
של עצמו. אני מחזיק בידי חליפת מכתבים ענפה של
אורח שהעניין איכפת לו, אורח בשם דני מורנגשטרן,
שעקב אחרי אוטובוס שפלט מזוהמי אוויר ופנה אל
המשטרה. פעם אישרה המשטרה שקיבלה את התלו-
נה; פעם שנייה ביקשה פרטים והוא לא התעצל ומסר
את הפרטים. בסופו של דבר הוגש דו"ח נגד אותו
אוטובוס. מה היה העונש? ברירת קנס של 20 ל-
רות ששלים הקואופראטיב. ברור שהדבר אינו רציני
לחלוטין. באופן כזה אי-אפשר להילחם בזיהום האוויר.

מבנה צי הרכב שלנו מורכב דווקא מרכב של
חברה שנושא זה של מניעת זיהום אוויר היה אצל
בסדר העדיפות הנמוך ביותר במבנה האוטובוס, היא
חברת "לילינד". וזאת שעה שיש חברות אחרות המ-
ייצרות אוטובוסים — ולא אזכיר בשמותיהן כדי לא
לעשות להן פרסומת מעל במת הכנסת — שמוזהמים
פחות את האוויר.

יוסף תמיר (הליכוד):

אם אתה מתכנן את סגירת הרחובות בצורה כזאת
שלא יסעו בהם כלי רכב פרטיים אלא רק כלי רכב
ציבוריים, אתה מצמצם את מספר המזהמים ומקטין
את זיהום האוויר.

עקיבא נוף (התנועה הדמוקרטית לשינוי):

רחוב דיזנגוף יהיה סגור וגני ורחוב בני-יהודה
יהיה פתוח ומוזהם.

יוסף תמיר (הליכוד):

אנו יודעים שמספר כלי הרכב ברחוב יהודה הלוי
הגיע לשיא שאי-אפשר לעבור עליו. צריך לסגור
רחובות ולמעט התחבורה הפרטית ולהגביר את יע-
לות התחבורה הציבורית.

לגבי ההשפעה הכלכלית של זיהום האוויר, האיר-
גון הבינ-לאומי לשיתוף פעולה כלכלי של 24 המ-
דינות המערביות ערך מחקר על זיהום האוויר בערים
הגדולות ולפני שיש חודשים הגיע לממצאים הקוב-
עים שאם בני-אדם רוצים להישאר לחיות בערים,
לא לנטוש את העסקים, לא להעביר משרדים ותעשייה
אל מחוץ לערים ולהתקיים קיום כלכלי סדיר ביותר
— הכרחי לצמצם את זיהום האוויר. פירוש הדבר,
לנקוט את האמצעים שדיברתי עליהם לצורך מניעת
התדרדרות כלכלית.

לפני זמן קצר התקיים בתל-אביב ובמוסד ון-
ליר בירושלים סימפוזיון של מדענים צרפתיים וי-
ראליים על הנושא: השפעות זיהום האוויר על החב-
רה מבחינה אנושית, על מוראל הבריות, על תרבות
החיים ועל תרבות הדיוור. המסקנות החד-משמעיות של
מדעני ישראל וצרפת הן שכל כמה שאיכות הסביבה
יורדת, מתרבה התמרדות הציבור נגד הכללים של
חברה מתוקנת; מתרבה הפשיעה; אין שמירה על
חוק וסדר; אין משמעת ציבורית. זוהי שרשרת של
תגובות אנטי-סוציאליות כתוצאה מהתפתחות מסויימת
בתחום איכות החיים.

כאשר אנו בוחנים את כל הנושאים יחד, אנו
רואים שלפנינו לא רק סוגיה של בריאות האדם,
הסובב והחי — אנו יודעים שזיהום האוויר הורס את
האקרופוליס באתונה ומכלה כל חלקה טובה ביונציה
— אלא אנו מגיעים למסקנה שלפנינו סוגיה ממד-
רגה ראשונה שחורגת מתחום האסתטיקה והבריאות.
והדבר המצער והמדאיג ביותר הוא שאין כוח —
לא בממשל המרכזי ולא בממשל המקומי — שיקום
ויסדיר בעיה זו.

אני רוצה לסיים ולומר שבבחירות לרשויות המ-
קומיות ב-1978, בעוד שנה או שנה-ורבע — לפי
תאריך הבחירות שיוחלט עליו — תעמוד סוגיית אי-
כות החיים והסביבה, זיהום האוויר ותנאי הרחצה בים
וכל מערכת היחסים בין האדם והסביבה, במרכז ההי-
אבקות הפוליטית, אולי בפעם הראשונה בתולדות המ-
דינה. טוב שנדע כאנשי ציבור, וטוב שידעו ראשי
הערים — אלה שיעמדו לבחירה מתודשת — שעל
כך ייאבק הציבור, כדי לקיים תנאים תקינים של אי-
כות חיים בערים הגדולות, ובעיקר בגוש דן הצפוף
ביותר.

הוא דווקא היקר ביותר, אבל הוא ניתן להיעשות עליידי כך שנשתמש בדלק דליגפריה או במיתקני זיקוק.

למכות האלה שמגיתי יש, על כל פנים בתל-אביב, שלוש אחיות נוספות: היהיה האקוסטי, הרעש, שגם הוא בעיקרו נושא של תחבורה; הנושא הכ"אוב מאוד, שכמעט אי-אפשר להאמין שהוא ממשיך להתקיים, פרשת חיריה. אף-על-פי שהדבר ניתן לפתרון עליידי כיסוי ומילוי תברואי בעפר, אין הר"שיות המקומיות פועלות כפי שהיו צריכות לפעול לגבי אזרחיהן. צר לי, קראתי הבוקר בעתון "הארץ" משפט שקשה היה להתעלם ממנו וצר לי שאני מוכ"ר לחשוב שיש בו הרבה אמת. נאמר בו שאילו מזבלת חיריה היתה גורמת לצחנה שהיתה מגיעה לצפון תל-אביב ולאזורי היוקרה של תל-אביב ולא לשכונת-התקווה ולשכונות הדרום, היתה כבר נפתרת בעיה זו.

עד היום משום-מה לא נענתה הממשלה, גם לא הממשלה הנוכחית — אבל היא עדיין לא הספיקה לעשות זאת — לדרישות להקים מיתקני מיחזור לפ"סולת, שזהו למעשה הפתרון הפיסי הכלכלי. אנחנו יכולים לחסוך, למשל, בנושא של יבוא מזון לבעלי-חיים סכום של 100 מיליון דולר לפי הערכת מומחים וגם להשיג חסכון מסוים במים. ניתן לעשות זאת אם תהיה מחשבה בכיוון זה ואם יהיה דבר נוסף שאליז אגיע במשפט האחרון של דברי שהוא, לדע"ת, הפתרון. אבל לפני כן אני רוצה להצביע על נקודה נוספת לגבי תל-אביב, והיא עניין חוף הים.

מסבר שישראל נושאת בכתר של השיא העולמי של זיהום חופיה בשמנים. על-פי מחקר של מכון הנפט והחברה לחקר ימים ואגמים הזומה הבדולה שהזיהום הזה בא אילו מחופים רחוקים ונידחים. רובו ככולו הוא תוצאה של זיהום עליידי אניות העוגנות בנמלי ישראל. בנמל אשדוד הקרוב לתל-אביב אין בכלל פרי-קה של מי נטל. הדבר הזה בכלל לא נעשה באופן תקין אלא השפכים נשפכים ישירות לים. נוסף לזה קיימת, כמובן, הבעיה הכמעט כרונית של —

יוסף תמיר (הליכוד):

יש הסכם בין-לאומי בין מדינות אגן הים התי-כון שעליידי קפריסין יש שטח מסוים שבו מטילים את מי הנטל מאניות הנפט. אבל הרוחות והזרמים התת-מימיים מביאים את זה לסוריה, ללבנון וליש-ראל.

עקיבא נוף (התנועה הדמוקרטית לשינוי):

הייתי בדעה זו עד הבוקר. להפתעתי, שמעתי דברים אחרים מפי סמכות שנראית לי כיועצת דבר, אורי מרינוב. הוא הביא לידיעתי את המחקר הזה, זה מחקר של מכון הנפט והחברה לחקר ימים ואגמים, ושם נאמר במפורש שזו "תוצרת בית", שהו"ה הזה הוא תוצאה של פליטה מאניות העוגנות בנמלי ישראל.

יוסף תמיר (הליכוד):
יש כאן טעות.

לגבי מכוניות דיזל יש הוראה שבמבחן השנתי מתקנים מגופות למניעת זיהום. המגופות גורמות לכך שהנהג צריך להחליף את ההילוכים באופן תדיר יו-תר. לכן חלק גדול מהנהגים, מיד בצאתו מהמבחן, מסיט את המגופות עד השנה הבאה. אין בערכות בדיקות בדרכים, אין קנסות ועונשים על נהג שנתפס והורבר שהסיט את המגופה.

חלק מהתמחיר של הפעלת כלי רכב הוא עומס-יתר על המנוע. ועומס-היתר על המנוע הוא גם גורם לזיהום-יתר. חברי הכנסת — אלה מאתנו שהם בעלי מכוניות פרטיות — האם מישו מאתנו יכול לומר שאי פעם במבחן השנתי שנערך למכוניות נבדק גורם זיהום האוויר במכוניות? ובישראל, שבשל עומס המסים המכוניות הן מדגמים ישנים, ודאי שדבר זה היה צריך להיעשות באופן פעיל מאוד, והוא לא נע"שה. אני מציע שבבדיקות השנתיות זה יהיה אחד המבחנים.

אני מציע שלגבי אוטובוסים ייקבע הצורך בה-סרת עומס-היתר, ייקבעו קנסות כבדים ופיקוח על אוטובוסים מזהמים, ותיעשה בדיקה במוסכים בייטרא-ליים ולא במוסכים של הקואופראטיבים עצמם; ובשלב מאוחר יותר — נסיון להחלפת צי הרכב כולו מצי "ליילנד" לצי של חברה אחת וכן הגברת הפיקוח בנושא המגופות.

גם בתעשייה יש פתרונות טכנולוגיים לכל בעיות הזיהומים; ובתעשייה, בדרך כלל, הפתרונות האלה גם אינם יקרים במיוחד באופן יחסי. מה שצריך לעשות בשטח זה, וזה מוטל על הרשויות המקומיות, הוא: (א) לעבור ממפעל למפעל ולבדוק מה המצב; זה לא נעשה לחלוטין; (ב) ברישוי שניתן היום למפעלים חדשים לתבוע תביעות וקריטריונים לכך שאותם המפ-עלים — — —

יוסף תמיר (הליכוד):

היום אין נותנים רישוי לתעשייה חדשה בלי תצ-היר על מצב הסביבה.

עקיבא נוף (התנועה הדמוקרטית לשינוי):

זה מה שצריך לעשות; אבל בפועל, אם תבדוק את המצב בשדה תיווכח שאין זה כך.

יוסף תמיר (הליכוד):

נציגי הרשות לאיכות הסביבה יושבים בוועדות המחוזיות הדנות במתן רישיונות לתעשיות חדשות.

עקיבא נוף (התנועה הדמוקרטית לשינוי):

אני שמח אם זה כך. על כל פנים, האינפור-מציה שבידי שונה. אבל אם אתה אומר אתה ודאי יודע זאת.

הנושא השלישי הוא עניין החימום הביתי. בחוק כנוביץ יש תקנה האוסרת על שריפת מאזוט בבתים. מפעלים ובתי-מלון רואים את עצמם כאילו אינם כלו-לים בהגדרת בתים פרטיים והם עוקפים תקנה זו. זה שוב זיהום בקנה-מידה ניכר.

האלמנט הרביעי המזהם הן תחנות הכוח. בניגוד למה שסבורים הוא הרביעי בחשיבותו. התיקון אצלו

המודעות, אי-הרגישות או אי-הערינות לפתרונה של בעיה זו. בשטח זה יש בעיות שאינן ניתנות לפתרון יסודי, אך יש בו חלקים שהם בידי אדם ובהישג ידה של המדינה ושל רשויות המדינה לעשות אותם. אני מודה ומתוודה שלא ראו בעניין זה נושא שצריך טפול בו בדחיות וביעילות מירבית. חברי הכנסת תמיר הוא היחיד בכנסת ובמדינה המתהלך עם פעמון אזעקה זה כמה שנים ומזעיק את המדינה על הסכנות הללו.

יוסף תמיר (הליכוד):

אני גייסתי אותך לוועדה לפני עשר שנים. האם אתה זוכר ?

שרי-הבריות א. שוסטק:
ואני גם הסכמתי.

כולנו שומעים את האזעקה הזאת, כולנו מתלוצצים, אך כפי שאומר הפתגם האנגלי: כולם מתלוצצים על מזג האוויר, אבל אף אחד אינו עושה שום דבר לשנותו. היתה איוו התקדמות בכמה דברים — בחברת החשמל בתל-אביב, למשל, עשו אי אילו נסיונות להפסיק פעולה של תחנה אחת בשעות מסויימות — אבל אינני יכול לעלות על הבמה הזאת ולתגיד שבאמת היינו ערים לנושא ועשינו בו משהו מוחשי ובוטל.

אפילו אותו חוק-כנוביץ הוא ללעג ולקלס. לא רק שלא מבצעים אותו, לא רק שלא אוכפים אותו על הציבור אלא ממש לועגים לו. המשטרה איננה מסיקה מסקנות על הפרת החוק וכשאתה מתלונן על הפרתו אין אונן קשבת.

צודק חברי-הכנסת עקיבא גוף שדיבר על המש"דים והכתובות הרבים שקיימים בעניין זה, כאשר כל כתובת סומכת על הכתובת השנייה ודבר לא נעשה. אין לי ספק שהמטרד והמפגע של חיריה מעורר בעיה רצינית כיצד לפתור אותה. בכל זאת התמודדו בעולם עם הבעיה, פתרו אותה בכל הערים בעולם והיא איננה קיימת. דווקא אנחנו היהודים, שבתורנו חנו נאמר "והיה מחנך טהור", דווקא אצלנו, העם היחיד שהבדיל תמיד בין טהור לטמא, שנקיון וטהרה הם אחד מיסודות חיינו — דווקא אנו היינו בעניין זה המזויקים הגדולים ביותר ולא התמודדנו עם הבעיה.

עקיבא גוף (התנועה הדמוקרטית לשינוי):

אדוני שר הבריאות, אני שמח שאתה מזדהה אתנו כל כך, אבל אני, על כל פנים, הייתי מצפה לשמוע ממך כשר לא רק מה שאתה חושב אלא מה שאתה הולך לעשות.

שרי-הבריות א. שוסטק:

משרד הבריאות ניסה עכשיו לבדוק מה קרה ולמה אי-אפשר היה בכל זאת להימנע הקיץ מאותו עשן מחנק ומסוכן שבא מחיריה. התברר שיש אגד ערים, שיש התחייבויות, שיש גם פתרון זמני לפני הפתרון היסודי הכולל, שהיה הסכם והסדר ביחס לפתרון פשוט של כיסוי האשפה בעפר למען לא תהיינה שריפות, עשן וסרחון — אבל הדבר הקטן והפשוט הזה לא בוצע, הקיץ בא ושום דבר לא נעשה.

עקיבא גוף (התנועה הדמוקרטית לשינוי):

אינני יודע, הוא נראה לי כסמכות מתאימה. אבל אני חושב שכשהדבר הזה יידון — — —

יוסף תמיר (הליכוד):

בפעם הראשונה קיבלנו החלטות על עונשי מאסר וקנסות על מזהמים, ועקנסות הם די גבוהים. לא זו הסיבה, אבל נעזוב את זה.

עקיבא גוף (התנועה הדמוקרטית לשינוי):

יש חוק, יש סדרת חוקים, יש רשויות שונות ורבות, וגדמה לי שזה שורש הרע שכל הנושא של מפגעי תברואה וזיהום מתחלק בין יותר מדי גורמים.

יוסף תמיר (הליכוד):

שמונה משרדים.

עקיבא גוף (התנועה הדמוקרטית לשינוי):

בנושא הזה עוסקים משרדי התחבורה, המסחר והתעשייה, החקלאות ומשרדים אחרים. אין כתובת מר-כזית, אין אבא אחד, אין מי שיטפל בנושא הזה במלוא היקפו ובניהול אחיד. על-פי מה שבדק, ריי כוז כל הדברים האלה יחד ברשות אחת לא יפגע בכל מה שקיים. כל מה שקיים יכול להוסיף ולהתקיים, אבל תחת גג אחד, מתוך ראייה כוללת של הנושא. זה יכול להיעשות באותו מספר אנשים הקיים היום, אבל בניהול יעיל יותר, מרוכז יותר, עם קונצפציה ברורה ומרכזית. אני חושב שזה הדבר העיקרי שבו עלינו לצאת מהדיון הזה, עלינו לנסות להביא לכך. מדברים עכשיו על ממשלה תיפקודית. על כל פנים, סיעתי בבואה לכנסת דיברה על ממשלה תיפקודית, גם אם וכאשר תיכנס לממשלה. ובכן, ממשלה תיפקודית צריכה ליצור רשות מרכזית שתפעל מתוך ראייה כוללת ואחידה בנסיון לפתור את הבעיה, קודם כל, במטרופולין המזוהמת של אזור דן ותל-אביב, אבל גם בארץ כולה, תוך ראייה מרוכזת של הנושא.

גדמה לי שהנושא הזה צריך להידון לא בפורום של המליאה אלא בוועדה. עם זאת יש חשיבות רבה בשל הצד החינוכי של הנושא והגברת המודעות בקשר אליו, שהנושא יידון דווקא במליאת הכנסת. לכן, אדוני היושב-ראש, אני מציע שנקיים דיון כפול בנשיא הזה: אחד במליאה, שיביא את הדבר לתודעת הציבור ובכך ננסה לחנך ולהפנות לנושא את תשומת הלב; ובעקבותיו — העברת הנושא לוועדה לביצוע פעילויות אופראטיביות.

הו"ר ב. הלוי:

רשות הדיבור לשר הבריאות, לתשובה.

שרי-הבריות א. שוסטק:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, קודם כל אני רוצה להחזיק טובה לחברי-הכנסת הלל זיידל, יוסף תמיר ועקיבא גוף שהעלו עכשיו את הנושא בכנסת ואני תומך בהצעותיהם שעניין זה ראוי לדיון גם במליאה.

אינני רוצה להוסיף שום דבר על הנתונים שנמסרו כאן, על תיאור המצב, על הסכנות וגם על אי-

— הצעות לסדר-היום (שוסטק, וירשובסקי, ארכלי-אלמוזלינו, נוף, הלוי, קצב, אולמרט, נמיר) —

מסכים איפוא שיהיה דיון במליאה והוא יעבור אחר-כך לוועדה לשם בירור יותר קונקרטי.

שושנה ארכלי-אלמוזלינו (המערך):

אי-אפשר לקיים דיון במליאה וגם בוועדה.

שר-הבריאות א. שוסטק:

כתוצאה מהדיון במליאה יהיה דיון בוועדה והיה מסקנות וסיכומים.

עקיבא נוף (התנועה הדמוקרטית לשינוי):
לרבות החלטה של ביצוע.

היו"ר ב. הלוי:

יש הצעה אחת, והיא שנקיים דיון במליאת הכנסת.

שושנה ארכלי-אלמוזלינו (המערך):
זהו זה.

היו"ר ב. הלוי:

אני מעמיד את ההצעה הזאת להצבעה.

הצבעה

ההצעה לקיים דיון בנושא במליאת הכנסת נתקבלה.

עקיבא נוף (התנועה הדמוקרטית לשינוי):

השר שמתאם עם נשיאות הכנסת יביא לכך שה-דיון יהיה בהקדם.

5. הפסקת השירות הפסיכולוגי הנייד החל מ-1 בספטמבר 1977

הצעות שיעודדו אותי יותר ולא יאשו אותי מההתחלה.

(חברת הכנסת ש. ארכלי-אלמוזלינו קוראת קריאת-ביניים)

היו"ר ב. הלוי:

מדובר בהפסקת השירות הפסיכולוגי הנייד.

משה קצב (הליכוד):

משך החינוך הורה לפני כחודש על הפסקת שירות פסיכולוגי ייעוצי בקרוב למאה-ועשרים בחי-ספר ברחבי הארץ החל מ-1 בספטמבר, כך שבי-עוד כחודש ייפסק השירות הפסיכולוגי הנייד הפועל מטעם משרד החינוך בעירות פיתוח, באזורי ספר, באזורי מצוקה וביושבים המרוחקים ממרכזים עירוניים. שירות פסיכולוגי של משרד החינוך הוא ברוב המקרים כמעט השירות היחיד באותם ישובים.

אני מבקש להזכיר לחברי הכנסת כי לפני כש-בועיים קיימנו כאן דיון במסקנותיו של דיון-חשוב ועת-מינקוביץ. אחת ממסקנותיו היא כי בבתי-ספר טעוני טיפוח, בהשוואה לבתי-ספר מטופחים, יש פיר-גור בקבלת שירותים חינוכיים, ובמיוחד שירותים פסי-כולוגיים. ועדת-מינקוביץ ראתה ורואה במתן השירות הפסיכולוגי שירות חיוני ביותר וגורם מרכזי וחשוב

משרד הבריאות "התלבש" על עניין זה בשבועות האחרונים והוא תבע ותובע — ואני מקווה שגם יצליח — שלפחות הסדר זה יקויים. אני יכול להודיע, גם על דעת שר הפנים — וקבענו זאת לפני עלייתי על הבמה — שאנחנו שמים לעצמנו למטרה וליעד מפורש שעוד השנה נעשה הכל למען חיסול המפגע הזה ששמו חיריה.

יש הרבה מאוד הצעות, אבל אף הצעה אחת לא נוסחה כראוי באופן יסודי, גם לא התמודדו עם הקשיים של ההצעות האלה, אף כי היו קשיים והיו התנגדויות להצעה זו או זו. הדבר היחיד שאני יכול להגיד ביחס לשאלתו של חבר-הכנסת עקיבא נוף: מה אומרת הממשלה? — שהממשלה תהא כעת ערה יותר, חרדה יותר ותתפלל בדחיפות בעניין זה. משרד הפנים ומשרד הבריאות יתעד יעשו את כל המאמצים כדי לפתור מה שניתן לפתור בידי הרשויות — אם עלידי הטלת הפעולות על הרשויות המקומיות ואם עלידי פעולות שיעשו עלידי המוסדות המר-כזים הארציים של הממשלה.

אני מסכים בהחלט עם ההצעה שהוצעה עלידי חבר-הכנסת עקיבא נוף שנוצחה מודעות, שנוחץ דיון בכנסת, דיון בלתי-פוסק, כדי להזעיק את הציבור, כדי להחזיר בו את המודעות —

מרדכי וירשובסקי (התנועה הדמוקרטית לשינוי):
תרומה אישית של מוסדות הממשלה.

שר-הבריאות א. שוסטק:

— שעניין זה הוא מסוכן והכרחי לדון בו. אני

היו"ר ב. הלוי:

חברי הכנסת, אנו עוברים להצעה הבאה לסדר-היום של חבר-הכנסת משה קצב: הפסקת השירות הפסיכולוגי הנייד החל מ-1 בספטמבר 1977. רשות הדיבור לחבר-הכנסת קצב.

משה קצב (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת מתרוקנת נכבדה, שני חברי כנסת מד"ש, שלושה מהמערך.

אהוד אולמרט (הליכוד):

שמע, אל תספור.

משה קצב (הליכוד):

עם חבר-הכנסת אולמרט — חמישה מהליכוד, שלושה שרים.

אורה נמיר (המערך):

תצטרך להתרגל למראה הזה.

שושנה ארכלי-אלמוזלינו (המערך):

איפה חברי הכנסת החדשים?

משה קצב (הליכוד):

מחברי הכנסת הוותיקים אני מבקש שיציעו לי

חוברת ח', ישיבה כ'
— הצעות לסדר-היום (קצב, בורג, נמיר, הלוי, ארבל-אלמוזילינו) —

משה קצב (הליכוד):

בפירוש כן. אבל התוצאה היא שהשירות עומד להיפסק בעוד כחודש, וזה שמפריע לי.

שרי-הפנים י. בורג:

זה אי-אמון בארן זכרוננו-לברכה.

אורה נמיר (המערך):

למה, אדוני השר?

שרי-הפנים י. בורג:

גם לידלין שליטיא.

אם אדם מדבר מטעם מפלגה שהוא היה חבר בה במשך 20 שנה והיה קיפוח —

אורה נמיר (המערך):

באינו מפלגה?

שרי-הפנים י. בורג:

טעות קטנטונת. בכל זאת עברו 20 שנה והשר עדיין לא פתר זאת.

היו"ר ב. הלוי:

אולי אפשר להסתכל קצת בשעון?

משה קצב (הליכוד):

במקום לשפר את השירות במבנה היחידה לחינוך מיוחד —

עושה ארבל-אלמוזילינו (המערך):

באותן 20 שנה ישבת בממשלה, אדוני שר הפנים, והיית שותף. אין זה נאה לך לדבר כך על השר ארן זכרוננו-לברכה, שהקדיש כל ימי חייו למערכת החינוך.

משה קצב (הליכוד):

במסמך המצוי אצלי טוענים אנשי היחידה לחינוך מיוחד במשרד החינוך שכבר 20 שנה הם פונים ומבקשים מצמרת משרד החינוך להבין את מהות הבעיה, אבל למרות עשרות פניות של הפסיכולוגים בנושא הזה הדבר לא נשא שום פרי.

אני פונה לשר החינוך בבקשה להורות להנהלת משרד החינוך —

עושה ארבל-אלמוזילינו (המערך):

לא היו פסיכולוגים בארץ לפני 20 שנה, גם אתה אולי לא נולדת.

משה קצב (הליכוד):

אני נולדתי אז. את פשוט לא הקשבת למה שאמרתי. לוא הקשבת לא היית טוענת מה שאת טוענת. מכל מקום הם טוענים שכבר 20 שנה הם פונים בעניין זה. ביחידה לחינוך מיוחד יש שירות פסיכולוגי נייד, להבדיל משירות פסיכולוגי ייעוצי. אני מסביר לך, חברת-הכנסת ארבל-אלמוזילינו, אבל את אינך רוצה להקשיב לי. אני אפסיק את ההסבר.

עושה ארבל-אלמוזילינו (המערך):

אני מקשיבה כל הזמן.

לביטול הסימפטומים המאפיינים את התלמידים טעוני הטיפול; ואת השירות הזה, החיוני לכל הדעות, מב"מ משרד החינוך לבטל. עלול להיות מצב שבעוד חודש לערך, כתוצאה מהחלטה זו, לא יגיע שירות פסיכולוגי כלל לבתי-ספר מסוימים ברחבי הארץ.

היחידה לחינוך מיוחד במשרד החינוך הממונה על השירות הפסיכולוגי הנייד מטפלת באוכלוסיית תלמידים קשי חינוך. היא סיפקה עד כה שירות פסיכולוגי לאותם ישובים שבהם יש מחסור בשירות פסיכולוגי, ודווקא ביישובים אלו עומד השירות להי"פסק. כך מדברים אנו מצד אחד על הרחבת שירותי הרווחה ומתן טיפול אינטנסיבי יותר לאוכלוסיית תלמידים מאזורי המצוקה, ומצד אחר שירות כל כך חיוני עומד להיפסק. וכתוצאה מהחלטה זו אותם תלמידים יהיו כמעט הנפגעים היחידים. לפי הנתונים שבידי, אדוני השר, 38 ישובים ברחבי הארץ יישארו ללא שירות פסיכולוגי כלל כתוצאה מהחלטה זו.

בתאריך 27 ביוני, לפני כחודש, קיבלו הפסיכר"גים בחינוך המיוחד הודעה ממשרד החינוך כי הנהלת המשרד מצטערת, אך החינוך המיוחד ברחבי הארץ לא יוכל לקבל עוד שירותים של פסיכולוגים ניידים. הודעה זו תמוהה, כיוון ששלושה ימים קודם לכן התריע ראש היחידה לחינוך מיוחד על קשיים הנובעים ממדיניות הנהלת משרד החינוך והגורמים לליקויים במתן שירותים פסיכולוגיים לישובי המצוקה. אני מקווה שאין קשר בין האזהרות והתביעות של היחידה לחינוך מיוחד לבין ההוראה על הפסקת השירות שלושה ימים לאחר מכן.

היחידה לחינוך מיוחד תובעת כבר שנים מצמרת משרד החינוך הבנה למהות העבודה, אך ביחידה לחינוך מיוחד טוענים — כך התברר לי — כי הם נתקלים ביחס עויץ מצד הנהלת המשרד. הם יזמו מדי פעם שינויים חיוניים לקיום השירות.

שרי-הפנים י. בורג:

מתי זה קרה? באיזו שנה? באיזה חודש היה היחס העוין?

משה קצב (הליכוד):

על עשר השנים האחרונות הם טוענים: יחס עויץ והעובדה היא שב-27 ביוני, שבוע ימים לאחר שחברת-הכנסת זבולון המר נבחר כשר החינוך, קיבלו אותם פסיכולוגים הודעה על הפסקת השירות שלהם. אני יוצא מהנחה שהשר לא היה מודע להחלטה זו.

שרי-הפנים י. בורג:

מתי היא נכתבה?

משה קצב (הליכוד):

הפסיכולוגים קיבלו את ההודעה ב-27 ביוני.

שרי-הפנים י. בורג:

מתי הוכתבה?

משה קצב (הליכוד):

אינני יודע.

שרי-הפנים י. בורג:

כלומר, 20 שנה קיפוח, ובחודש יוני מכתב נוסף.

אורה נמיר (המערך):

עוד יטענו שזה שייך למשרד הפנים.

משה קצב (הליכוד):

אני פונה לשר החינוך בבקשה להורות להנהלת משרדו על אי הפסקת עבודתו של השירות הפסיכולוגי הנייד ביחידה לחינוך מיוחד, עד שהשר ילמד אישית את הנושא ויתחשב בעובדה שמדובר במתן שירות פסיכולוגי לאזורי מצוקה, לתלמידים קשי חריגים נזקקם לא מגיע כלל השירות הפסיכולוגי. אותם תלמידים קשי חינוך באזורי המצוקה הם המועמדים לגשירה ממערכת החינוך, ונושאים אלה גדונו בהרחבה גם במושב האחרון של הכנסת. הם טעוני הטיפול המובהקים והם הזקוקים האמיתיים לאותו שירות העומד להיפסק בעוד חודש.

הז"ר ב. הלוי:

רשות הדיבור לשר החינוך והתרבות, לתשובה.

שר-החינוך והתרבות ז. המר:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה --

אורה נמיר (המערך):

למען כבוד השר ארן וזכרוננו לברכה צריך שיר-שם, לפחות, בפרוטוקול שכל מה שהיה --

שר-החינוך והתרבות ז. המר:

-- אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, משרד החינוך קיים בשנים האחרונות שירות פסיכולוגי מטעמו בקרוב ל-30 ישובים שלא קיימו תחנות שירות פסיכולוגי חינוכי, אף כי על-פי החוק, התקנות וההוראות צריכה פעולה זו להיעשות בידי הרשות המקומית, כפי שעושות יתר הרשויות המקומיות. אשתקד

התברר שהמתכונת שבה נעשתה הפעולה הזאת גוררת קשיים משפטיים מבחינת חוק התקציב ומבחינת חוק המינויים. על כן מחפש המשרד דרך להמשיך ולקיים את השירות הזה במתכונת אחרת, כך שמתוך כ-24 יחידות עבודה שהופעלו עד כה בשירות הזה יוכל המשרד לאייש מעתה שמונה משרות, שהוספו על-ידי נציבות שירות המדינה, בשיא כוח-האדם שלו, במיוחד למטרה זו. אני ער מאוד למצבו של החינוך המיוחד ובצורך שלו ביעוץ פסיכולוגי.

ולכן, באשר ליתר יחידות העבודה, נעשה כמיטב יכולתנו כדי למצוא פתרון נאות להפעלתן במקומות שבהם מתעורר צורך לכך. אחת האפשרויות היא תיקון קשרות עם מוסד אקדמי שיסכים ליטול על עצמו את הפעולה.

אני מציע שהנושא לפרטיו יועבר לדיון בוועדת החינוך והתרבות של הכנסת.

הז"ר ב. הלוי:

האם חברי-הכנסת קצב מסכים להצעת השר להעביר הנושא לדיון בוועדת החינוך והתרבות?

משה קצב (הליכוד):

כן.

הז"ר ב. הלוי:

חברי הכנסת, אנו ניגשים להצבעה. לפנינו הצעה אחת: להעביר הנושא לדיון בוועדת החינוך והתרבות של הכנסת.

ה הצ ב ע ה

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת החינוך והתרבות נתקבלה.

6. הצורך הדחוף בנקיטת אמצעים נוספים למניעת פיגועים על-ידי

גורמים עוינים

הבעיה של הלחימה בטרור ליוותה אותנו במשך כל השנים מקום המדינה וגם בימים של טרום-המדינה, אבל עתה היא עומדת בכל חריפותה, מסיבות שאעלה להלן.

מדוע העליתי את הנושא כנושא דחוף? -- קודם כל, העיתוי, העונה, עונת הקיץ, שבה חודרים מחברי לים במסווה של מבקרים מהארצות השכנות. זוהי העונה שבה מספר המבקרים הולך ורוב. לפני שני תיים היה כאן בירושלים פיצוץ מקרר התופת שהיו בו פיגועים רבים ומספר פצועים גדול. לאחרונה אנו עדים לשורה ארוכה של מעשי חבלה: בפתח-תקווה, קריית-גת, ירושלים ותל-אביב. היו קרבנות בנפש.

בהזדמנות זו רוצה אני לציין לשבח מעל במת הכנסת את הנער נתן אילני בן 12 על ערנותו, וזהו שייתו ותגובתו המהירה והיעילה אשר בזכותו נמנע אסון גדול במקום הומה אדם כשוק-הכרמל.

סיבה שנייה: הפיגועים האלה יוצרים תגובת שרשרת. ככל שהפיגועים רבים יותר, מצליחים יותר, כן נוספים מחבלים אשר מצטרפים לאירגוני החבלה.

הז"ר ב. הלוי:

חברי הכנסת, הנושא האחרון בסדר-היום הוא שלוש הצעות לסדר-היום בנושא: הצורך הדחוף בנקיטת אמצעים נוספים למניעת פיגועים על-ידי גורמים עוינים. רשות הדיבור למציעה הראשונה, חברת-הכנסת דורון.

שרה דורון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הנושא: הצורך הדחוף בנקיטת אמצעים נוספים למניעת פיגועים על-ידי גורמים עוינים -- חשיבותו אינה מוטלת בספק עם למוד סבל במדינה החייבת להתגונן ולשמור על עצם קיומה הפיסי, העומדת יום יום בשמירה על הגנת גבולותיה, חייב גם להיערך לשמירה יעילה יותר מפני פיגועים על-ידי מחבלים, אשר תוך מניעים שפלים -- ובמקרה הטמת הפצצה בשוק-הכרמל, תמורת בצע כסף של 1,100 לירות לאותו מחבל -- מוכנים לפגוע בחיי ילדים, נשים וטף. היו פגיעות חמורות אשר גרמו להרג, נכות ופציעה של תושבי המדינה ואורחיה ואף של אורחים ותיירים תמימים שבאו לבקר בארצנו.

של שמירה על מוסדות החינוך. לעתים זה גרוע יותר מחוסר שמירה. אמהות, לעתים בהריון, לעתים צמודות לעגלת ילדים או לתינוק המשחק לידן, יושבות בפתח המוסד החינוכי, אם זה בית-ספר או גן — כולנו עדים למחזה הזה. לפעמים מחליפה סבתא טובה את האם הטורדה — ולזאת קוראים שמירה על מוסדות חינוך. זוהי פיקציה של שמירה, אחיות עיניים, תחליף. יש לדאוג למכשיר קשר בכל מוסד חינוכי אשר יהיה מחובר למוקד. אם אפשרי הדבר, אם קיים סידור דומה בבנקים כהתראה ושמירה מפני פורצים — אין כל סיבה מדוע אותו סידור לא יונהג בכל המוסדות החינוכיים בארץ.

כן יש לדאוג לסיוורים של המשטרה או המשמר האזרחי אשר יעברו בין מוסדות החינוך השונים ויפקחו עין ויפקחו על הנעשה בהם.

מכאן לנושא המשמר האזרחי: מספר המתנדבים אינו מספיק. אני מאמינה שאותו ישוב שהתנדב בו־מנו "להגנה", לאצ"ל וללח"י יתנדב גם למשמר האזרחי. אם המשמר יהיה מבוסס בעיקרו על מתנדבים חוגגר המוטיבציה ותיתנו גם דוגמה אישית. לדעתי, צריך לארגן את המשמר האזרחי לפי אזורים ושכונות ולתת לכל אחד את התחושה שהוא מגן על ביתו ועל ילדיו.

בבית זה כבר התקיים דיון קודם לב בנושא פעולות טרור ורצח. היה זה לפני שלוש שנים, בעקבות הטבח של עשרות ילדים במעלות. בעקבות אותו מעשה פשע מחריד הוקמה ועדת חקירה, ועדת-חורב. הצעתי היום באה להקדים ולמנוע הקמת ועדת חקירה נוספת על-ידי דיון וקבלת החלטות להיערכות טובה יותר ודירבון להתנדבות ולשמירה על חיי אזרחי המדינה.

היו"ר ב. הלוי:

רשות הדיבור לחברת-הכנסת ארבל-אלמוזלינו, להצעה לסדר-היום באותו נושא.

שושנה ארבל-אלמוזלינו (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ברצוני למלא חובה נעימה ולברך את חברת-הכנסת שרה דורון לנאומה הראשון בכנסת. חברת-הכנסת דורון מקדישה שנים רבות מזמנה לפעולה ציבורית וכמובן, כמו כל אשה, לא פעם על חשבון הבית והמשפחה. שנים רבות היתה חברה במועצת עיריית תל-אביב, שם היא התמסרה לענייני חינוך. כיום היא משמשת כיושבת-ראש של מועצת "גחלת", יושבת-ראש אירגון נשים ליברליות ועוד תפקידים רבים שאותם היא מקמלת בהצלחה רבה.

חברת-הכנסת שרה דורון פעילה כל השנים במפעלים הומניטאריים, אוהבת אדם, מסבירת פנים וביתה פתוח לבריות.

בחירתה לכנסת הגדילה את אחוז הנשים בסיעת הליכוד במאה אחוזים — מחברה אחת בכנסת השמינית לשתי חברות כנסת בכנסת התשיעית. ועל אף זאת, אחוז הנשים בסיעת הליכוד עדיין איננו הולם את משקלן ויכולתן.

יש לכך גם סיבה פסיכולוגית: הם מקבלים אומץ לב ובטחון עצמי על-ידי הצלחת הפיגועים ועל-ידי הפיגועים, לעתים קרובות תוך הגזמות והפרזות בכלי התקשורת במדינות רבות בעולם.

סיבה שלישית לדחיפות הנושא: תקופת החופש הגדול שהיא עתה בעיצומה, כשרבבות ילדים מסתובבים במשך כל שעות היום במקומות הומים מאדם, כגון גנים ציבוריים, פארקים, שפת הים ובתי-קולנוע. תנאים אלה דורשים ערנות מרבית. אנחנו יודעים שבעם של ילדים וסקרנותם לגעת בכל חפץ בלתי-מוכר.

סיבה רביעית — ואולי זו הסיבה העיקרית שבגינה ביקשתי היום להעלות הנושא לדיון — אנחנו מתקרבים לתחילת שנת הלימודים תשל"ח. יש להיערך בצורה שונה לחלוטין לשמירה על מוסדות החינוך. על כך אדבר בהמשך הצעתי.

הדרכים למניעת וצימצום הפיגועים: א) טיפול במוקדי התיכנון והריכוז של פעולות האויב והחבלה מחוץ לגבולות הארץ ובתוך המדינה. בנושא זה ר"צ צה אני רק להביע הערכה ו"ישר כוח" לכל הגורמים והאנשים העוסקים בכך.

ב) ביקורת קפדנית בנקודות הכניסה לארץ. הגשרים הפתוחים מהווים אמנם פתח תקווה אולם גם סכנה מתמדת, וכן נמלי הים והאוויר. זכורים לי עדיין מקרה הפיצוץ בקולנוע "חן" בתל-אביב והביקורים אצל הפצועים. זכור לי המעשה באותו מחבל שהגיע אלינו מארץ בלתי-ידידותית עם דרכון מזוהר ביותר — לא מראהו ולא דרכונו עוררו חשד בנמל-התעופה לוד. הוא נכנס ארצה בקלות כאשר חומר הנפץ במזוודותיו. אני חושבת שניסיונות אלה חייבות היו להדליק "אור אדום" אצל האחראים על הנושא ולגרום להקפדה יתרה בביקורת הדרכונים של הנכנסים לארץ.

ג) ערנות מתמדת של כל אזרח במדינה. אמנם יש שלטים בכל מקום. אבל כוחו של הרגל, כאשר עוברת תקופה קצרה ללא פיגועים, הוא שאנחנו רגועים ושוכחים להיות ערנים במידה מתמדת לנושא החשוב הזה.

ד) הסברה, בעיקר באמצעי התקשורת ועל-ידי המנחים בכל מוסדות החינוך. כאן רוצה אני להעיר את תשומת-לב הנוגעים בדבר כי יש להקדיש את סרטי ההסברה על חמרי חבלה המסווים לעתים בתיאטרון רב — להקרנים לילדים בשעות היום, בצמוד לתכניות לילדים ולנוער, ולא רק בשעות הערב כש-הילדים כבר ישנים.

ה) היערכות רבה ויעילה יותר של גורמי הבטיחות השונים — משטרה, משמר הגבול, הג"א והמשמר האזרחי. יש לתת עדיפות ראשונה בכל הגורמים האלה לנושא. לא ייתכן מצב שבו לא יהיה טלפון בביתו של חבלן משטרה ולא יעמוד רכב צמוד לרשותו, כי לעתים קרובות הזמן הוא גורם חשוב מאוד במניעת אסון כבד או בהקטנת הנזק.

הנקודה האחרונה שאני רוצה לדבר עליה היא היערכות השמירה לקראת שנת הלימודים תשל"ח. קיימת כיום לא שמירה על מוסדות חינוך אלא אשליה

פעולותיו ויעדיו ועלידי כך לפקח את עיני אלה הרואים את אש"פ באיצטלה המסולפת הזאת.

ריבוי מעשי החבלה בחודש האחרון — ולא אפרט אותם, הם פורסמו באמצעו התקשורת באמצעות ד"ר ווחים שמסרה משטרת ישראל — מחייב ערנות מצד כל אזרחי המדינה וחשיפת הגורמים והמקורות המזינים את אירגוני החבלה והמספקים להם את חמרי החבלה. לא במקרה מתרבים מעשי החבלה בחודשי הקיץ, חודשים שבהם מגיעים ליהודה ושומרון רבבות מבקרים דרך הגשרים הפתוחים, חלקם תושבי האזור לשעבר וחלקם קרובים המתגוררים במדינות ערב השונות. הגשרים הפתוחים, עם כל הביקורת הקפדנית הנערכת בזמן המעבר, מאפשרים מעבר של חמרי חבלה ונשק; הם מסייעים להעברת הוראות מצד אירגוני החבלה ולעתים גם להחדרת מדריכים ומפעילים. האפשרות הזאת לא נעלמה מעיני האחראים, היא היתה גלויה וידועה בעבר וכן גם היום. אך יחד עם זאת, גם כאשר קיים סיכון מסוים, צריך להמשיך במדיניות של הגשרים הפתוחים תוך הגברת הפיקוח, כי מדיניות זו היתה גורם רב-חשיבות בהרגעת הרוחות של תושבי יהודה ושומרון וביצירת נורמאליזציה בחיי יום יום.

עם כל הדאגה שמעשי החבלה צריכים לעורר בקרב חוגי הבטחון ואזרחי המדינה, עלינו להדגיש שאין מקום לבהלה, כי כל בהלה משרתת את האויב. זוהי אחת ממטרותיו בביצוע מעשי החבלה.

חרף ריבוי מעשי החבלה שהיו בחודש האחרון אל לנו להתעלם מהעובדה שביהודה ושומרון שורר שקט ורוב רובה של האוכלוסיה איננה משתפת פעולה עם אירגוני המחבלים. איננה נותנת להם מחסה ואי-ננה מסייעת להם באירגון ובביצוע מעשי הפשע.

את חשיפת מבצעי החבלה והרשת שאליה השתייכו יש לראות לא רק כתוצאה של ערנות כוחות הבטחון, של התושיה הגדולה שהם גילו ומגלים, אלא גם כתוצאה מחוסר נכונותם של תושבי יהודה ושומרון להיות שותפים למעשי החבלה ולסייע למבצעי הפשעים.

כבוד היושב-ראש, מלוא ההערכה למשטרה ולכוחות הבטחון, מלוא ההערכה לאזרחים שגילו ערנות, תושיה וקור רוח. יחד עם זה חייבים אנו לנקוט כמה פעולות המתחייבות מההנחה שמעשי החבלה עלולים להימשך כמכשיר המשרת את המגמות הפוליטיות של אש"פ.

בחודשים האחרונים שמענו לא פעם על גניבת נשק ממחסני נשק במושבים, ממחנות צה"ל. לא פעם התעוררה אצלי השאלה: האם נשק זה שנשדד על ידי אנשי העולם התחתון איננו מגיע גם לידיים אשר מנצלות אותו למעשי חבלה?

ריבוי נשק וחמרי חבלה שנגנבו והמצויים כיום בידי אנשי העולם התחתון מהווה, לדעת, גם בעיה בטחונית ורצוי לאחזו בכל האמצעים על-מנת לסתום את הפרצות שהיו ושאיפשרו גניבת נשק. רצוי, לדעתי, להחמיר בצורה דראסטית את העונשים נגד עבריינים הנשפטים על גניבת נשק והמוכרים אותו לא-

אני בטוחה שחברת-הכנסת דורון תתרום תרומה נכבדה מנסיגונה ומכישוריה לכנסת ולעבודתה. אני מאחלת לך הצלחה רבה.

מעשי החבלה שהיו בחודש האחרון בכמה ערים בארץ, המבליטים את דמותם של אירגוני המחבלים, צריכים לשמש פעמון אזהרה המחייב ערנות בטחונית הן מצד כוחות הבטחון והן מצד אזרחי המדינה. הדבר מחייב נקיטת כל האמצעים העומדים לרשותנו כדי לחשוף בעוד מועד את כוונות הזדון של המרצחים השכורים ולמנוע קרבנות שווא. מעשי החבלה אשר היו, היעדים שבהם בוצעו, המטרה שהציבו לעצמם המרצחים והעיתוי לביצוע מעשי החבלה — כל אלה גותנים לנו תמונה ברורה ובהירה על דמותו של אירגון המחבלים המתקרא אש"פ, על מטרותיו ועל אופי האנשים העומדים לרשותו לביצוע מזימותיו.

העיתוי איננו מקרי. אמנם אש"פ לא ויתר לרגע על רצונו ונסיגותיו להשתמש במעשי חבלה על-מנת לשרת את מטרותיו ולפגוע במדינת ישראל ואזרחיה, אך הגברת מעשי החבלה בזמן האחרון מיועדת לשרת מטרה פוליטית כדי להפגין את קיומו ולשמש גורם מרתיע כנגד נסיגות, אפילו הם קלושים ביותר, הנעשים למען חיפוש דרך לשלום.

מעשי החבלה שהיו, ושייתכן שיהיו גם בעתיד, באים להפגין את מורת רוחו של אש"פ מן ההתנהגות הנחושה של ישראל למנוע את השתתפותו בור-עידת ז'נבה. מטרת המעשים להזכיר את רצון אש"פ לכונן מדינה פלשתינאית בין הירדן לים, כשהוא יודע את ההחלטה הנחרצת של רוב רובו של העם, המתנגדת בכל תוקף להקמת מדינה פלשתינאית והרואה בה שלב בדרך להכחדתה של מדינת ישראל.

היעדים של מעשי החבלה מצביעים על האופי הרצחני והוולגארי של אירגוני החבלה. לא במקרה הוטמן חומר נפץ בשוקים הומים מאורחים — נשים, ילדים וזקנים — מתוך כוונה לפגוע במאקסימום של אנשים, לגרום לעשרות הרוגים ופצועים, ליצור בהלה שבעקבותיה תיתכן גם פגיעה באזרחים ערביים הנמצאים בקרבת מקום.

המבצעים של מעשי החבלה שנחשפו — הישירים ואלה שסייעו להם — מבליטים את ההרכב האנושי של אירגוני החבלה ואת המוטיבאציה המדריכה אחרת למעשי הפשע. היו אלה רוצחים שכירים שעשו את מעשיהם בעד בצע כסף, דבר הממית קלון לא רק על המבצעים אלא גם על שולחיהם ומנהיגיהם.

כבוד היושב-ראש, יעדי מעשי החבלה, העיתוי שלהם ומבצעיהם צריכים לשמש הוכחה נוספת לאלה שעדיין מפקפקים ותוהים על טיבו ומהותו של אש"פ, הרוצים להלביש אותו באיצטלה של תנועה לשיחור רור לאומי. עליהם לדעת שאין סילוף יותר גדול מאשר לראות את אש"פ כתנועה הזאת — דווקא בימים אלה, כאשר גם נשיא ארצות-הברית מצהיר שאם אש"פ יכריז על נכונותו לקבל את החלטות מועצת הבטחון 242 ו-338, תקיים ארצות-הברית הגדולה שיחות עם אש"פ ותכיר בו כפארטנר למשא-ומתן. כמציב זה מוטלת חובה על מדינת ישראל לגלות פעם נוספת לעולם הנאור את דמותו של אש"פ, כוונותיו,

חון שאירגוני המרצחים לא ינסו להעביר את מעשי החבלה לבתי-הספר. על משרד החינוך ומשטרת יש-ראל מוטלת החובה לדאוג בעוד מועד להחדרת תודעת הבטחון לבתי-הספר.

כבוד היושב-ראש, שום מעשה חבלה לא הרגיע אותנו ולא החליש את רצונו של העם לחתור לשלום, גם לא מעשי חבלה אלה שהיו צריכים לחדד את הערנות, לחסן אותנו לקראת סיכונים אפשריים. יחד עם זאת מוטלת החובה על כולנו לעשות את כל המת-חייב למען מנוע בעוד מועד ביצוע מעשי חבלה נר-ספים ושפיכת דם נקיים.

לאור חשיבות הנושא, אדוני היושב-ראש, אני מב-קש לקיים דיון במליאה.

ה"ר ב. הלוי:

רשות הדיבור לאחרון המציעים, חבר-הכנסת בן-מאיר.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בראשית דברי ברצוני לשלוח מכאן ברכה לשירותי הבטחון, למש-טרת ישראל, שבמאמציהם הצליחו לחשוף את שתי החוליות שהיו אחראיות לחלקם הגדול או למרביתם של הפיגועים בתקופה האחרונה — לגלות את החוליות, לעצור את האנשים ולתפוס את החמרים שבידם.

בצדק דיברו קודמי על הפעילות הקשה, היומיו-מית, של אנשי משטרת ישראל. בהזדמנות זו כדאי להעלות ולהזכיר את הגיבורים האלמונים, את אנשי שירותי הבטחון העובדים הרחק הרחק מזרקורי הפר-סומת, אנשים שאינם זוכים לציונים. הם עושים עבודה קשה, עבודה שמאפשרת לנו להמשיך ולחיות בבטחה ובבטחון במדינה.

מן הראוי בהזדמנות זו לשלוח מכאן — אני בטוח, על דעת הכנסת כולה — ברכה נאמנה, ברכת "חוק ואמץ" והודיה לכל אותם האנשים בשירות הבטחון, קהיליית המודיעין על כל רכיביה ואנשי משטרת יש-ראל העושים במלאכה הזאת.

מעל במה זו אני רוצה גם לשלוח ברכה לנער עברי, ילד יהודי בגיל 12, אשר כתוצאה מערנותו, מתבוננותו, מנכונותו לפעול במהירות, הצליחו לתפוס אותו מחבל בשוק-הכרמל — דבר אשר עור, סייע וזיזו לחשיפת החוליות ומניעת פיגועים נוספים אשר יכלו להיות כרוכים גם באבדן חיי אדם. זהו הייחוד שלנו, שנער צעיר מבין את החשיבות של הערנות, וכתוצאה מערנותו של נער צעיר זה — הוא לא היה בהג"א ולא במשמר האורחי — כתוצאה מנכונותו לה-יות ער ולפעול ללא פחד וללא היסוס, הצליח להביא לכידתו של מחבל, עם כל הטוב שצמח מזה.

זה עדיין מייחד את האומה שלנו במדינת ישראל — השוני בתגובה. אהננו יודעים שבמדינות אחרות — כאשר יש מעשי אלימות וסכנה, אנשים נעלמים מהר מאוד מהשטח. כאן מול אדם מסוכן, יכול להיות מו-יין, לא היסס הציבור, רץ ותפס אותו והחזיק בו עד בוא כוחות הבטחון. זה מראה שאנחנו שונים, יש ייחוד וסגולה מיוחדת ליהודים הנמצאים כאן שאי-

נשים העלולים להשתמש בו ולפגוע בבטחון המדינה ובאזרחיה. יש לשפוט את האנשים האלה בכל חומרת הדין כעבריינים המסכנים את בטחון המדינה.

אדוני היושב-ראש, היינו עדים למעשה ערנות של אזרחים שהודות לו התגלו חמרי חבלה ונמנעו קר-בנות, אך יחד עם זאת התגלה שדברים אלמנטאריים, המתחייבים מהמציאות הקיימת, חסרים. לא מובנת, למשל, העובדה שבמקומות הומים מבני-אדם במשך כל היום, כמו שוק-הכרמל, אין בורות בטחון. על משטרת ישראל והמשמר האורחי מוטלת החובה לעשות מיפוי לכל המקומות הציבוריים שבהם מתרכז ציבור גדול ולדאוג להתקנת בור בטחון כדי להשתמש בו בעת הצורך ולמנוע קרבנות שווא.

ברצוני לציין בהערכה את פעולתו של שר-המש-טרה הקודם, חבר-הכנסת שלמה הלל, לקידום של מטרות אלה; לשיפור תנאי עבודתם של שוטרים כדי למשוך כוחות מקצועיים ומועילים ולתגבר את כוח-האדם של המשטרה על זרועותיה השונות; להקמת יחידה מיוחדת למלחמה בטרור ולטיפול במעשי חב-לה; להצטיידות ולתיאום ושיתוף פעולה בנושא זה בין כל הזרועות.

מצבנו מחייב הקצאת המשאבים הדרושים להמשך ההצטיידות, לתגברת האימונים, להיערכות מתאימה למציאות החדשה, לגייס כוח עבודה מקצועי נוסף ומעולה למשטרה, ובמיוחד ליחידות האלה אשר צרי-כות לטפל ולהילחם בטרור ובמעשי החבלה ולשמור על בטחונה הפנימי של המדינה ובטחון אזרחיה.

אך במקום הקצאת המשאבים הדרושים אנו עדים לקיצוצים בתקציב המשטרה, דבר שיפגע בכושר פער-לתה ובעושר ההיערכות של המשטרה. ואם יהיו קי-צוצים הרי הקיצוצים הם בבשר החי ויפגעו פגיעה חמורה במשטרה ובכושר התיפקוד שלה. אני מתפלאת על כך ששר הפנים והמשטרה לא נתן את דעתו למצב הזה וייתכן שהסכים לאותם הקיצוצים של מיליונים בתקציב של המדינה אשר, כפי שאמרתי, יפגעו בכושר הפעולה של המשטרה.

עדיין אינני משוכנעת שזה היה מעשה מחוכם לבטל את משרד המשטרה כמשרד עצמאי ולצרף אותו למשרד הפנים, וזאת נוכח התנאים המיוחדים הקי-יימים במדינת ישראל המטילים על המשטרה תפקידים בטחוניים אשר אינם מוטלים על משטרה כלשהי במ-דינות אחרות.

שר הפנים חייב להקדיש זמן ותשומת-הלב הר-אוייה למשטרה כדי לטפח אותה ולהגביר את אמונו של הציבור במשטרה ובתפקידיה.

חברי הכנסת, אני מקבלת את מרבית ההצעות אשר הועלו על-ידי חברת-הכנסת דורון, אך ברצוני להוסיף: לאחר הרצח המתועב של תלמידי צפת במ-עלות הונהגה שמירה בבתי-הספר. על אף הנטל שהוטל על ההורים נתקבל הדבר בהבנה, אך לדאבוני הגדול, בעקבות השקט שהיה בשנה האחרונה, השמירה נעשת למראית עין והועלו לא פעם היהודים שזה דבר לב-טלה. הדריכות נפגמה, האחריות נחלשה. רצוי להח-זיר לתודעת הציבור והאחראים לבטחון בבתי-הספר ולהסביר שטרם הגענו למנוחה ולשלווה ואין שום בט-

עיים. זה תפקידה העיקרי של משטרת ישראל: מל-חמה מוחצת, מלחמת חרמה, נגד גילויי הפשע והזר. לכן חשוב ביותר אזרחים ייחלצו למשמר האזרחי, חשוב שכל אחד יראה את עצמו כחלק ממשמר אזרחי גדול. בעזרת היחלצות גדולה כזאת נוכל להקל על שוטרי ישראל, על המשטרה והצבא. אם ילד יכול היה — כולנו נוכל. הנער צריך לשמש לנו דוגמה שתהיה יותר היענות למשימות השמירה כדי שנוכל למנוע פיגועים בעתיד ולהוריד את המוטיב באציה של אירגונים אלה המשלים את עצמם שיוכלו לפגוע בנו.

אני רוצה להעלות על נס, חברת-הכנסת ארבל-אלמוזלינו, את פעולתה של המשטרה ואת פעולתו של שר הפנים מאז כניסתו לתפקיד. אינני חולק על השבחים שחלקת לקודמו, אבל נכון היה, לדעתי, לחלוק שבחים גם לשר החדש ולא כדאי לעשות אפילו מוליטיות בנקודות אלה. תסכימי אתי בכך שאני מחר זק את ידו של שר הפנים שימשיך לעשות. לחיזוקם ולעצמתם של המשטרה ושל כל השירותים הבטחוניים.

אדוני היושב-ראש, אני חושב שהנושא ראוי לדיון בכנסת. בגלל חובה, בתור חבר בוועדה מסוימת של הכנסת, אני נאלץ, לצערי, לעזוב. אם שר הפנים יציע להעביר את הצעת לוועדה אני מביע הסכמתי לכך.

הי"ר ב. הלוי:

רשות הדיבור לשר הפנים והמשטרה, לתשובה.

שר-הפנים י. בורג:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אילו היה העניין כמו בהרג-גרייזס ובהרג-יעל, שאלה יעמדו לברך ואלה יעמדו על הקללה, לפי הפסוק, היה פשוט מאוד. אנחנו נגד פיגועים ואנחנו בעד שלום ובהו העניין היה מסתדר. כמובן, הוא הרבה יותר מסובך ויסלח לי היושב-ראש אם דרכו אני מעלה את השאלה אם לא הגיע הזמן שבנשיאות של הכנסת גם ידונו במהות של הצעות מסוימות לסדר-היום. נניח, אם ברור שיש צורך דחוף בנקיטת אמצעים נוספים למניעת פיגועים על ידי גורמים עוינים — הצורך היותר מפורט ויותר מפורש יעבור לוועדה, גם מפני שהנושא יותר טוב לעיניים הדיסקרטיות ולא לאזניים הבתלתי-דיסקרטיות ואז האם אין זה מן הראוי שישאלו גם את המציע וגם את השר שצריך לענות אם שניהם מסכימים שזה יהיה בוועדה? אולי הכנסת יכולה לחסוך מעצמה לא רק עבודה אלא שעות עבודה שרוב חברי הכנסת אינם נוכחים בהן.

ניקה את הנושא שלפנינו. אני מדבר כאן בתור חבר כנסת ולא בתור שר הפנים שגם המשטרה כרגע תחת כנפיו, אם מותר להשתמש במליצה, הנושא הוא הצורך הדחוף בנקיטת אמצעים נוספים למניעת פיגועים על-ידי גורמים עוינים. האם מישוה מאתנו מת-ווכח על הצורך? על הצורך הדחוף? אבל אם רוצים לברר דרכים לנקיטת אמצעים איך אני יכול לומר מה היה אתמול, מה יש הלילה ומה יהיה מחר בתור אמצעים נוספים שאנחנו רוצים לנקוט? איך

גם מהססים ואינם נרתעים כך לפעול להגנת עצמם, להגנת משפחתם ולהגנת עריה של מדינת ישראל. אדוני היושב-ראש, אינני צריך להחזיק את חברי הכנסת בשעה מאוחרת זאת ולומר שאני מצטרף לדברי קודמי שעמדו על הגיבוי לחוליות הטרור, לאירגוני הטרור. מסכת הפיגועים האלה רק מוכיחה שלא זנחו את מטרות המוצהרת של השמדת מדינת ישראל. כדאי לומר בהודמנות — באוני העולם, גם באוני ידיד-תנו הגדולה — והיא אכן ידידה גדולה של מדינת ישראל, ארצות-הברית — שבכל זאת קצת צורם לנו באופן כאשר אותה מעצמה אדירה, מדינה דמוקרטית שותרת חופש, מוצאת לנכון לגלות אכזבה מהתנהלותה של מדינת ישראל להכיר באותן התנהלויות שנמצאות על הקרקע זה זמן רב. ההחלטה היא החלטה כרת וכתה וזכותה של ממשלת ישראל להכיר בישושים אלה שאינם רוצים להיות בנים חורגים כפי שהיו במשך שנים בגלל סיבות לא מוצדקות. הם רוצים להיות ככל ישוב אחר ולקבל שירותים.

זו זכות אלמנטרית של העם היהודי בארץ-ישראל, כפי שהסביר יפה ונכון ראש הממשלה בביקורו בארצות-הברית. והנה החלטה זו זוכה להודעות גיבוי ומחאה מצד ממשלת ארצות-הברית; ולעומת זאת הפיגועים הנמשכים והמבוצעים על-ידי אירגוני התבילה — עליהם לא שמענו תגובה לא מצד ארצות-הברית, לא מצד חברות השוק האירופי המשותף, לא מצד מדינות החשע ולא מצד מדינות אחרות אשר ממהרות כל כך להביע מחאה נגד צעדים שלנו שאינם פוגעים באיש, אינם פוגעים בנשים וילדים, אינם פוגעים ברכוש ובנפש. מדינות אלה ממהרות להגיב נגד צעדים שלנו אבל ממלאת פיהן מים כאשר מדובר על פיגועים שגורמו למותו של אשה הרה ולפציעתם של עשרות אנשים, בתוכם גם ילדים. חשוב שאנחנו עצמנו נדע ונכיר את האמת והמטרה של אירגוני המרצחים, וזה בשעה שמנסים לשדל אותנו לשקול ישיבה איתם בוועידת ז'נבה. טוב שיש אצלנו קונסנסוס שאלה מרצחים אשר שמו להם למטרה לפגוע באנשים, נשים וילדים בצורה ברוטאלית. חשוב להדגיש עמדה זו המאחדת את כל העם בישראל. חשוב להדגיש ולציין שאין לנו שייח ושיג איתם וכי מדינת ישראל על כל אזרחיה תמשיך לעשות הכל כדי להביא לחיסולם של אירגונים אלה שמטרתם חיסולה של מדינת ישראל.

אדוני היושב-ראש, השעה מאוחרת ואסתפק בציון נקודה אחרונה — צעדינו בעתיד. אנחנו מאוחדים בגיבוי המעשים הנפשעים שנעשו. כל בית-ישראל מאוחד בכך ושמתנו על חשיפת החוליות. אבל זה לא פסוק. עדיין קיימות חוליות, עדיין יכולות להתארגן חוליות חדשות. עלינו להפעיל ולעורר את דעת הקהל באמצעות הדיון בכנסת, לעורר את הציבור ליתר נכונות לשאת במעמסת השמירה העצמית בעריה ובשווקיה של המדינה. חשוב שלא נטיל משימה זו על הצבא שתפקידו להגן על המדינה ועל גבולותיה ושבזמן כוח ההרתעה של המדינה, חשוב שלא נטיל משימה זו על משטרת ישראל ועל שוטרי ישראל שתפקידם רבים להם, בעיקר בתחום המלחמה נגד הפשע והאלימות, דבר שדיברנו עליו לפני שב-

העניינים, שאני חושב שקיום משרד הסעד — מי שלא יהיה השר — זה דבר טוב ונחוץ. מותר לי לומר שמסירת שלושה-ארבעה משרדים, שעד אתמול היו בנפרד, ליד אחת — ספק אם זה תועלת הנושא שה-משרד מטפל בו. ספק אם מבחינת ההגיון ומבחינת התקציב יש תועלת רבתי בכך שבמקום שמקודם היו שני משרדים עם שני שרים, עכשיו, נניח, יהיה משרד אחד עם שני סגני שרים. מה חסכנו? את הפי-לוסופיה? את תורת המדינה? את המכונית? את הטלפון? לא, אלא זה נושא לחוד. אין זו השעה, גם מבחינת ה"גריניץ'-טיים", להיכנס לוויכוח. אני מוכן לנהל ויכוח על כך בכל פורום ציבורי, מנקודת המבט של הפילוסופיה שלי.

אעיר כמה הערות. אני מקווה שהאנשים החרו-צים של המדינה יביאו בכל זאת משהו מזה, כי לא לכבודי ולא לכבוד בית אבא אני דורש. מה הקושי — הקושי הלוגי והקושי הלוגיסטי — במלחמה שלנו נגד הפיגועים שבאים עלי-ידי המחבלים? אמרתי "לר-גי", כלומר: מחשבתי, ואני אומר "לוגיסטי" מנקודת המבט של הזוהר כוחות צבאיים נגד דברים מסויימים. הייתי אומר — התשובה שלי היא בתחום בין הלוגי והלוגיסטי — כך: אם עומד צבא מול צבא, הם עומ-דים בקו מאורגן. לא צריך לקחת את הדוגמה של הגרמנים ב"יוגפריד-ליין" או של הצרפתים בקו מא-וינו. אתה רואה צבא מול צבא. מה הקושי בנושא שאנחנו עוסקים בו הערב? משטרת ישראל וזרועות הבטחון, לא רק הלילה אלא כל לילה, במשך 24 שעות ביממה, ערוכים לפי קו, שעה שהאויב המחבל קובע את הנקודה. הוא קובע את הנקודה שבה ית-קיף מתוך קו ארוך. כאשר אני מדבר על נקודה אני מדבר על נקודה בזמן, מתי שהוא, ועל נקודה במ-קום, היכן שהוא. כלומר, אנחנו ערוכים לפי קו הגנה זה או זה, שעה שהשני קובע את הנקודה שבזמן והנקודה שבמקום ובחלל. זה קושי עצום, קושי לוגי וקושי לוגיסטי קשה.

עכשיו, אדוני היושב-ראש, קצת מהירהורי לבי. אגיד את זה לחברת-הכנסת ארבל-אלמזלינו בתור שר משטרה צעיר. גיליתי קצת מרגשותי בנושא. את-ייחס עכשיו לכמה מהפרטים.

אני מציע שהנושא יועבר לוועדה. אני מציע שזו תהיה ועדת החוץ והבטחון. אמנם מדובר הערב במש-טרה, אבל כל ברי-י-רב יודע שזרועות הבטחון אינן רק במשטרה ולא בעיקר במשטרה, אף כי אני מציין את שיתוף הפעולה הטוב והעמוק בין כל הזרועות יחד. נושא מסוג זה שיש בו הרבה בטחון — בכל אופן, הטיפול בנושא — אני מציע שהוא יעבור לו-ועדת החוץ והבטחון.

שנית, אני רוצה לומר, ובוודאי חברי הבית מס-כימים אתי, שאני מנוע מלהזכיר פרטים כאשר כל פרט חשוב כשלעצמו, אבל בכל זאת מוטב שהעניינים לא שזופות את הנושאים. חלק מן הפעולות אתם ר-אים. כאשר נוסעים בכביש גהה יש מחסום שאתם יודעים שמחר לא יהיה שם. הרבה פעמים מקימים מחסום או אזור סגור לשעות מסויימות, לפי הצורך.

אני רוצה לומר שטוב שהויכוח מתקיים כאן. אני מודה לחברות הכנסת ולחבר הכנסת שהעלו את

אני יכול לדבר על דרכי מניעה של פיגועים אם ברור שאם יש בכלל דרכים כאלה — יפה השתיקה לענ-יין? הווי אומר, אני שואל דרך היושב-ראש את נשיאות הכנסת, ודרכה את חברי הכנסת, האם לא הגיע הזמן שבשביל נושאים מסויימים נפתח גם צי-נורות של חברים באותו עניין כדי לבדוק אותם? ודי לחכימא ברמיזא.

הווי"ר ב. הלוי:

אדוני שר הפנים, לא נשיאות הכנסת אישרה את הדחיפות אלא — בעירעור — ועדת הכנסת.

שר-הפנים י. בורג:

אין לי נפקותא. כבוד היושב-ראש, אינני עומד על הנקודה מי מאשר ומתי. אני מדבר על עניין מהו-ת. הרי לפני כעשרה ימים קמו כאן כולם נגד ה"פרוטקשן" והאלימות ודיברו על הבוטיק האומלל והמסכן באילוסטראציה דראמאטית, כמעט טראגית, של הדברים שקורים פה, בשעה שהחבר שבבוטיק היה משוהו אחר. אני לא השתמשתי בדוגמה ההיא. אני מדבר על הצורך הדחוף בנקיטת אמצעים נוספים למ-ניעת פיגועים עלי-ידי גורמים עוינים. ברור שעל-ידי גורמים עוינים. גורמים בלתי-עוינים יעשו פיגו-רים? ברור שיש למנוע, אבל יש מספר דברים — נגיד את זה בצורה עדינה — מספר אמצעי מניעה שאינם ניתנים לוויכוח בכנסת. לכן השאלה היא לא מי אישר — אישרו לפי התקנון, והצדק אתם — אלא אם להבא לא צריך למצוא דרך שבביל נושאים ספ-ציפיים.

אמרתי את זה מפני שאני רוצה בהצלחת הד-יונים בכנסת, לא מפני שאני רוצה להימנע מדיונים בכנסת.

שושנה ארבל-אלמזלינו (המערכת):

על הרבה הצעות שהיו בעבר אפשר להגיד אותו דבר.

שר-הפנים י. בורג:

גברתי, ייתכן שאת צודקת. היות שאני מחשיב את הנושא אגיד גם מה מותר לי לומר במעמד זה, שלמרות הכל הוא מעמד פומבי. משום כך אמנע מלהיכנס לאותם רמים, ויותר מאשר רמים, של חב-רת-הכנסת ארבל-אלמזלינו שכמעט מצאה חרוז בין פיצוצים לבין קיצוצים. אנחנו עדיין בשלב של וי-כוח על התקציב בכנסת. אשמח בוודאי, כמו כל שר, כאשר תהיה אחדות דעים להעלות את תקציב המש-טרה, אבל בין פיגועים שהיו אתמול לבין הצעת תקציב שתהיה בחודשים הבאים קשה מאוד למצוא את החוט המשולש המצרף את כולם. לכן, קיצוצים לחוד, פי-צוצים לחוד ולא אסביר את הדברים.

אני נמנע, בגלל חשיבות הנושא ששתי החברות העלו, להיכנס לתורת המדינה — אם טוב למדינה שלנו היום אם מבטלים או מאחדים משרדים. בעניין זה אני מאוד אוביקטיבי. יש לנו ויכוח עם החברים של ד"ש, מעבר לוויכוחים של הדברים שעליהם אנחנו מתווכחים, גם בנוגע לאיחוד שטחי, לא מהותי, של משרדים. מותר לי לומר, מתוך ידיעה מסויימת של

אלא לצורך החדרת המודעות, כדי שההורים יהיו מודעים וגם ילדי ישראל הכשרים, הקטנים והחמורים, יהיו מודעים לנושא.

אני מצטרף לשבח שניתן לילד שגילה את מטען החבלה והמחבל בשוק-הכרמל בתל-אביב. אם נאמר מיהו החייב בעול מצוות, הרי ילד שהציל חיי נפש של עשרות — הוא כבר ראוי להיות ברי-מצווה. ואם ימצא לי כתבתו אשלח לו זוג תפילין על-מנת להביע הערכתי והוקרתי לבגרותו הציבורית, היהודית והאזרחית.

נדמה לי שראויות גם המשטרה וזרועות הבטחון לתורת הציבור. אינני יכול למנות כל אחת מהן לחור. אבל אם חוליה אחת, שביצעה בחודש יולי בלבד 5 פיגועים, נתפסה; וחוליה שנייה, שביצעה אף היא בחודש יולי בלבד 3 פיגועים, נתפסה — נדמה לי שמיצעה תודה עמוקה של כולנו לאלה שעסקו במלאכת קודש זו של שמירה על חיי האזרח בתוככי מדינת ישראל.

תוך כדי הבעת תודה והשמעת אוזרה ודרישה למודעות מתמדת של הציבור כולו, רוצה אני לומר משהו על המערך הבטחוני. אלה מכוחות הבטחון זה-משטרה העוסקים בגילוי מוקשים ומטעני חבלה וב-סילוקם עוסקים בפיקוח נפש של הציבור מתוך סכנת נפשו של עצמם. חבלן המשטרה בשוק-הכרמל הלך לחפש מברג במכוניתו ובשעה שחיפש את המברג התי-פוצץ המטען. אילו היה המברג בידו, ייתכן שהביוראפיה שלו היתה נכתבת בצורה אחרת מאשר היא נכתבה. לכן אני אומר באופן מיוחד: האדם שמתוך סיכון עצמו הולך להציל אחרים ראוי לשבח מיוחד. אבל חברי הכנסת בוודאי מבינים שלעיסוק כזה אין תור גדול של אנשים. זהו שוב אחד הנושאים שבבוודאי ייבדקו ויבוררו בפרוטרוט בוועדת החוץ והבטחון.

אני רוצה לסיים ולומר שהלילה בשעה מאוחרת אקבל את ההצעות מהצוות ששר הפנים ביקש מה-מפק"ל למנות כדי להציע צעדים נוספים באותו מאבק מתמיד בין הקו והנקודה, כפי שהסברתי קודם.

אשר על כן, מתוך הבנה של כולנו והסכמה של כולנו, אני מציע שהצעות אלו תועברנה לוועדת החוץ והבטחון ושם יופיעו אנשי הבטחון והמשטרה ונשתדל למצוא תשובות לבעיה שהיא קיימת והיא חמורה מאוד.

שוענה ארבל-אלמוזלינו (המערך):
מדוע לא לוועדה משותפת?

שר-הפנים י. בורג:

כי נושא בטחוני שייך לוועדת החוץ והבטחון.

היו"ר ב. הלוי:

חברת-הכנסת דורון, האם את מסכימה להצעת השר?

שרה דורון (הליכוד):
כן.

הנושא. ההסתייגות שהעליתי קודם אינה גורעת מן ההסכמה שלי, מפני שמדובר גם בצורך מתמיד של הסברה, הפיגוע, לפי מה שנראה לנו, מכון מהצד שכנגד לאו דווקא נגד יחיד — כמעט הייתי מעז לו-מר: לאו דווקא נגד יחידים בודדים — אלא מלכת-חילה מכון ומרכו למקומות הומים, הומים מאדם, כמו שווקים, אוטובוסים, סופרמארקטים. איני צריך לתת כתובות. מבחינת המשטרה אנחנו ערים ומודעים לעניין. התקיימו פגישות עם הרוכלים בשווקים על-מנת לתדרך אותם מה לעשות, כיצד לגלות, כיצד לעשות אזעקה למשטרה ועוד.

על-מנת לא לגרוע במאומה מן המשקל של הנושא שבו אנחנו עוסקים — וכאמור, אדוני היושב-ראש, זה לא נוגע להערה הפרימיטיבית המתודולוגית שהערת קודם — אומר משהו על המגמה.

יש לנו רושם שההיקף של הפיגועים מאז יוני 1967 גדול יותר, באופן יחסי ובאופן אבסולוטי, מאשר קודם. אוסיף שלא רק בנוגע למספר הפיגועים אנחנו חשים עלייה וגידול מאז יוני 1967 אלא אנחנו מר-גישים שהכלים שבהם משתמשים בפיגועים הללו יור-תר מתוחכמים ומפותחים מקודם. המוטיבאציות יכר-לות להיות שונות, כל אחת לחוד וכולן יחד. יכול להיות שיש התגברות של פעילות זו לקראת ועידת ז'נבה, אם וכאשר היא תתקיים; יכול להיות שיש התגברות מיוחדת והדגש מיוחד של הפעילות הזאת לקראת ביקורו של מזכיר המדינה ואנס אצלנו וב-אזור; יכול להיות — ובוודאי כך — שאירגוני המח-תרת המחבלים השונים מעוניינים להאכזר שהם קיי-מים וכי כל הסדר שהיה באזור צריך להתחשב גם בהם ובקיומם ובאקטיביות שלהם.

אלו הן המוטיבאציות שנראות כנתונות. ואם המו-טיבאציות נכונות נכונה גם הציפה שהפיגועים לא ימעטו במספרם. כי אם קיימות מוטיבאציות יש תו-צאה על יסוד מוטיבאציות אלו.

בשנת 1976 היו בגבולות "הקו הירוק" כ-52 פו-גועים, מהם 28 בירושלים. ואני מדבר בתור אדם חחי וגר בירושלים. בשנת 1977 עד היום הזה היו 33 פיגועים, מהם 16 — במחצית — בירושלים. יש לכך חשיבות, יש לזה משקל, גם מבחינת העובדה שבירושלים עיר הקודש, בירת ישראל, חיים רבבות יהודים ורבבות שאינם יהודים יחד, רובא דרובא, רובא דמינכר; חיים יחד בדרכי שלום. אבל אולי דווקא משום העובדה שרבבות רבות של יהודים ולא יהו-דים חיים יחד בירושלים, מחצית הפיגועים שהיו בגבו-לות "הקו הירוק" היו בירושלים גופא. יש לזה מש-מעו של פרובוקאציה ולא רק של סאבוטאז'. ויש לזה גם משמעות פוליטית, כי אלה שעושים זאת — ההד, התהודה הבינ-לאומית של מעשיהם לא נעלמו מעיניהם ומאוזניהם והם מעוניינים בזה.

על כן, המצוה הראשונה שאנו מצווים עליה היא מודעות וזרנות באופן מתמיד. אני פונה מעל במה זו להורים שיביאו ילדים ביום הראשון לכיתה א' בבית-הספר, בסוף החופש: אני נהני הנחיות שביום פתיחת שנת הלימודים נהיה עם מספר מאקסימאלי של שוטרים ברחובות לא רק לצורך השמירה גופא

חוברת ח', ישיבה כ'

— הצעות לסדר-היום (הלוי, ארבל-אלמוזלינו, בן-מאיר); שאלות ותשובות (הלוי, ארבל-אלמוזלינו, בורג) —

היו"ר ב. הלוי:

חברת-הכנסת ארבל-אלמוזלינו, את מסכימה לה-צעת השר?

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית): כן.

היו"ר ב. הלוי:

חברי הכנסת, לפנינו הצעה אחת — להעביר את הנושא לוועדה. אני מעמיד להצבעה הצעה זו.

שושנה ארבל-אלמוזלינו (המערך):

אני מציעה שוועדת הכנסת תחליט על הוועדה.

(קריאה: לאיוו ועדה?)

לוועדה שעליה תחליט ועדת הכנסת.

היו"ר ב. הלוי:

חברת-הכנסת בן-מאיר, אתה מסכים להצעת השר?

הצבעה

ההצעה להעביר את הנושא לוועדה שעליה

תחליט ועדת הכנסת נתקבלה.

י. שאלות ותשובות

4—3. אין מקום לתגובת המשרד בהעדר החלטה של הוועדה המקומית.

113. חובותיה הגדולים של הממשלה לרשויות המוניציפאליות

חברת-הכנסת ש. ארבל-אלמוזלינו שאלה את שר הפנים ביום ט' באב תשל"ז (24 ביולי 1977):

בעתונות פורסם שהרשויות המקומיות נאלצות לקחת הלוואות בבנקים בריבית ששיעורה היום 40% ושהממשלה איננה פורעת לעיריות ולמועצות המקומיות חובות תקציביים המסתכמים בחצי-מיליארד לירות.

נוכח מצבן הכספי הקשה של הרשויות המוניציפאליות, שקבלת הלוואות בריבית כה גבוהה מגדילה את הגרעון שלהן ומכבידה על הניהול התקין של פעולותיהן רצוני לשאול:

1. האם הטענות של הרשויות המוניציפאליות שהממשלה חייבת להן כחצי-מיליארד לירות תואמות את המציאות?

2. אם כן — מה הן הסיבות שגרמו להצטברות חובות כה גדולים לזכותם של הרשויות המוניציפאליות?

3. האם הממשלה מזכה את הרשויות המוניציפאליות על הריבית שהן משלמות בעד הלוואות שגאלצו לקבל כתוצאה מהפיגור בתשלומים מהמשרדים השונים?

שר-הפנים י. בורג:

לשאלות 1—2: לא ידוע לנו כיצד חישובו אלו שהודיעו על כך את הסכום. למשרד הפנים לא ידוע על סכומים כה גבוהים של חובות.

ייתכן שהסכום חושב מתוך הנחה כי יש לשחרר בכל חודש 1/12 מן הסכומים המוקצבים. אך זו גישה שאינה עולה בקנה אחד עם חוק תקציב-הביניים המאפשר שיחרור 1/15 מן הסכומים בלבד.

גם ייתכן שהחישוב התבסס על דרישה להחזר הפרשי שכר לשנת 1976. סכומים אלה לא נתבררו באופן מלא ולא הוקצבו במלואם ועל כן אינם בגדר "חוב" של הממשלה.

אין בידי משרד הפנים כל מסמך או פירוט נתונים מגורם מוסמך שיראה שאמנם החוב של הממ-

היו"ר ב. הלוי:

חברי הכנסת, אנו עוברים לנושא האחרון בסדר-ביום ט' באב תשל"ז (24 ביולי 1977):

31. תביעה משפטית על בניית שתי יציאות לגג

חברת-הכנסת ש. ארבל-אלמוזלינו שאלה את שר הפנים ביום ט' באב תשל"ז (24 ביולי 1977):

נמסר לי על-ידי חברי מועצת עיריית תל-אביב שוועדת בניין ערים של עיריית תל-אביב החליטה בישיבתה האחרונה לאשר לקבל ברנוביץ לבנות שתי יציאות לגג בניגוד לחוק בבניין שהוא מקים ברחוב נהרדעא פינת פומבדיתא.

רצוני לשאול:

1. מה היא תגובת משרד הפנים?

2. האם המקרה המוזכר בשאלתה מראה על הפרת חוק?

3. אם כן — האם היתה תגובה מצד משרד הפנים לביטול החלטת ועדת בניין ערים?

4. אם לא — מה הן הסיבות לכך?

שר-הפנים י. בורג:

א) על הבנייה בפועל של חדרי יציאה על הגג ברחוב פומבדיתא 2 הגישה הוועדה המקומית תל-אביב — יפו תביעה משפטית;

ב) הקבלן הגיש בקשה עקרונית להקמת חדרי יציאה על גג הבניין;

ג) הוועדה המקומית בישיבתה מיום 24 ביוני 1977 רשמה לפנייה את הבקשה להקלה.

ד) חבר הוועדה המקומית מר קנטור עירער על החלטה זו ולפיכך יידון הדבר בוועדת העררים של הוועדה המקומית.

לאור הנתונים הללו איפוא:

1. אין מקום לתגובת משרד הפנים.

2. היתה, כאמור, הפרת חוק והוועדה המקומית הגישה תביעה.

— שאילתות ותשובות (בורג) ; הצעה לסדר-היום (ארבלי-אלמוזלינו, בורג, הלוי) —

שלה כה גבוה ועל כן אי-אפשר לפרט הסיבות באופן פן ישיר בריבית, אך 'הוצאות מימון' מהוות סעיף בתקציבים הרגילים ומובאות בחשבון כהוצאה בעת חישוב המשאבים העומדים למימון. לשאלה 3: אין הממשלה מזכה את הרשויות באו-

יא. הצעה לסדר-היום

הצורך הדחוף בנקיטת אמצעים נוספים למניעת פיגועים על-ידי גורמים עוינים

שרי-הפנים י. בורג :
אני מודה לך.

היו"ר ב. הלוי :
אנו חוזרים לנושא הקודם שבסדר-היום. רשות הדיבור לחברת-הכנסת ארבלי-אלמוזלינו.

שושנה ארבלי-אלמוזלינו (המערך):

החברים האחרים הסכימו להצעת השר. אם כן, אני מתקן את ההחלטה להעביר את שלוש ההצעות לסדר-היום לוועדת הכנסת ומודיע שהן הועברו לוועדת החוץ והבטחון.

בזה נסתיימה ישיבת הכנסת. הישיבה הבאה מחר בשעה תשע בבוקר. ישיבה זו נעולה.

אדוני היושב-ראש, אני מבקשת להגיד משפט אחד לגבי ההצעה הקודמת לסדר-היום. אם לא יהיה באפשרותה של ועדת הכנסת להתכנס בפגרה כדי לקבוע את הוועדה שאליה יועברו שלוש ההצעות לסדר-היום, אני מוכנה לקבל את הצעת השר שההצעות יועברו לוועדת חוץ והבטחון.

הישיבה ננעלה בשעה 22:42.